

S podporo
programa Erasmus+
Evropske unije

Learning
to be

Orodje

za spremljanje socialnih
in čustvenih veščin

Avtorji so navedeni po abecednem vrstnem redu:

Dr. Alessia Agliati, Univerza Milano-Bicocca, Italija
Dr. Pilar Aguilar Barriga, Univerza Loyola Andaluzija, Španija
Dr. Pilar Álvarez Cifuentes, Univerza Loyola Andaluzija, Španija
Dr. Isabel Benítez Baena, Univerza Loyola Andaluzija, Španija
Joviltė Beržanskytė, Inštitut za socialno-emocionalno učenje, Litva
Dr. Valeria Cavioni, Univerza Milano-Bicocca, Italija
Dr. Elisabetta Conte, Univerza Milano-Bicocca, Italija
Dr. Francisco Cuadrado Méndez, Univerza Loyola Andaluzija, Španija
Dr. Marco Ferreira, ISEC Lisboa – Inštitut za izobraževanje in znanosti v Lizboni, Portugalska
Alenka Gnezda Fajfar, Inštitut za raziskave in razvoj "Utrip", OŠ Bičevje Ljubljana, Slovenija
Dr. Diego Gómez Baya, Univerza Huelva, Španija
Dr. Ilaria Grazzani, Univerza Milano-Bicocca, Italija
Solvita Lazdiņa, Nacionalni center za izobraževanje v Latviji
Dr. Isabel López Cobo, Univerza Loyola Andaluzija, Španija
Dr. Enrique Martínez Jiménez, Universidad Loyola Andalucía, Spain
Dr. Baiba Martinsone, Univerza v Latviji, Nacioalni center za izobraževanje, Latvija
Dr. Esther Menor Campos, Uiversidad Loyola Andalucía, Spain
Dr. Jose Antonio Muñiz Velázquez, Univerza Loyola Andaluzija, Španija
Dr. Veronica Ornaghi, Univerza Milano-Bicocca, Italija
Natalija Panič, Inštitut za raziskave in razvoj "Utrip", OŠ Sostro Ljubljana, Slovenija
Tomas Rakovas, Center za otroke in mlade, Litva
Irena Raudienė, Ministrstvo za izobraževanje in znanost, Litva
Dr. Davinia Resurrección Mena, Univerza Loyola Andaluzija, Španija
Dr. Desiree Ruiz Aranda, Univerza Loyola Andaluzija, Španija
Dr. Daiva Šukytė, Inštitut za socialno-emocionalno učenje, Litva
Sanela Talić, Inštitut za raziskave in razvoj "Utrip", Slovenija
Dr. Beatriz Valverde Jiménez, Univerza Loyola Andaluzija, Španija

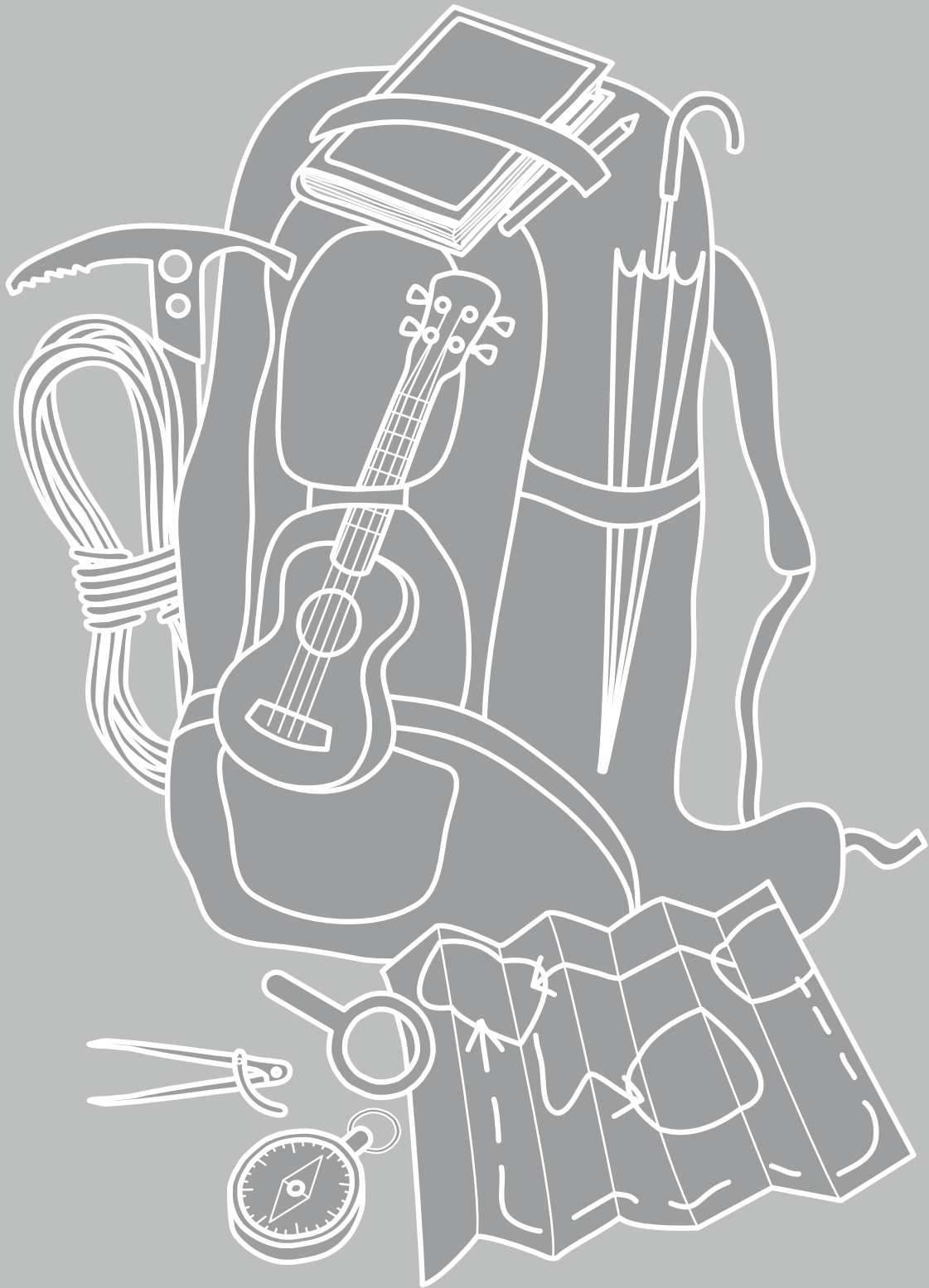
Pripravo priročnika je podprla Evropska komisija, vendar to ne pomeni potrditve vsebine z njene strani. Vsebina zgolj odraža mnenje avtorjev in Komisija ne more biti odgovorna za kakršno koli uporabo le-te.

© Publikacija je licencirana pod licenco »Creative Commons Attribution Non-Commercial 4.0 International Licence (CC BY-NC 4.0)«. Gradivo se lahko uporablja, deli in prilagaja s sklicevanjem na to publikacijo in njene avtorje. Noben del te publikacije se ne sme prodajati ali drugače uporabljati v komercialne namene.

Slovenski del projekta je bil delno sofinanciran s strani Ministrstva za zdravje in podprt s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport.

Kazalo

■	Kazalo 2
	Uvod 5
	Projekt "Learning to Be" 6
	5 pomembnih vprašanj o tem priročniku 7
1	Kaj je socialno in čustveno učenje 10
	1.1 Promocija socialnega in čustvenega učenja in celostni pristop šole 11
	▪ Stopnja 1. Učno okolje, ki temelji na odnosih in metode poučevanja 12
	▪ Stopnja 2. Programi socialnega in čustvenega učenja, ki temeljijo na dokazih 12
	▪ Stopnja 3. Vključevanje socialnega in čustvenega učenja v osnovni kurikulum 13
	1.2 Dobrobiti socialnega in čustvenega učenja 14
	1.3 Veščine socialnega in čustvenega učenja in učni uspeh 15
	1.4 Socialno in čustveno učenje ter duševno zdravje 17
2	Ustvarjanje varnega in spodbudnega učnega okolja 22
	2.1 Socialno in čustveno učenje v razvojnih sistemih 22
	2.2 Zagotavljanje socialnega in čustvenega učenja v okviru izobraževalnega sistema 23
	▪ Formalno izobraževanje 24
	▪ Neformalno izobraževanje 24
	▪ Priložnostno učenje 25
3	Spremljanje socialnih in čustvenih veščin 28
	Merjenje socialnih in čustvenih veščin kot sposobnosti 28
	3.1 Kaj vsebuje priročnik 28
	3.2 Standardi na področju socialnega in čustvenega učenja 30
	3.3 Strategije formativnega spremljanja socialnega in čustvenega učenja 32
4	Socialno in čustveno učenje v praksi 42
	4.1 Načrtovanje procesa izvedbe socialnega in čustvenega učenja v šoli 42
	4.2 Sodelovanje med šolo in družino 45
	4.3 Razvoj okolja, ki temelji na odnosih 46
	4.4 Metode poučevanja, ki spodbujajo socialno in čustveno učenje 52
	4.5 Metode poučevanja 54
	1. Določanje učnih ciljev 55
	2. Razmisli-uskladi-deli 57
	3. Premor 59
	4. Delo v skupinah 60
	5. Mnenje šteje 64
	6. Demonstracija/prikaz 67
	7. Učenje skozi igro 69
	8. Kinestetične dejavnosti 72
	9. Refleksija 75
	10. Grafični in drugi vizualni organizatorji 78
	11. Povratna informacija 81
5	Orodja za spremljanje socialnega in čustvenega učenja v šoli 86
	5.1 Orodja za spremljanje socialnih in čustvenih veščin pri učencih 86
	Samoocenjevalne kartice za učence 86
	5.2 Orodja za samoocenjevanje razreda 88
	Ocenjevalne kartice za skupinsko delo 89
	Primeri hitrih praks formativnega spremljanja v razredu 90
	5.3 Samoocenjevalna orodja za učitelje 93
	5.4 Spremljanje SČU učenja na celotni šoli 97
■	Priloge 104
	Slovar 105
	Viri 107

Nova različica priročnika

Priročnik, ki je pred vami, predstavlja izboljšano različico, v kateri smo upoštevali povratne informacije učiteljev iz 100 šol, ki so priročnik preizkusili tudi v praksi. Najaktivnejša faza projekta je potekala v šolskem letu 2018–2019 v petih evropskih državah – Litvi, Latviji, Sloveniji, Italiji in Španiji. V tem času so učitelji iz 100 šol v petih evropskih državah priročnik preizkusili v svojih razredih. Po končani intervencijski fazi so učitelji z nami delili svoje izkušnje s priročnikom in uporabnostjo le tega. Večina učiteljev je delila enako mnenje, in sicer da je bil najbolj uporaben in uporabljan del priročnika, kjer so opisane metode poučevanja – Poglavlje 4: Socialno in čustveno učenje v praksi. Številni so poročali, da so jim predlagane metode pomagale pri izvedbi učnih ur, boljšemu vključevanju učencev v učni proces, izboljšanju pozornosti učencev in odnosov v razredu. Njihov predlog je bil, da pri vse metodah vključimo več specifičnih primerov in priporočil. Na podlagi predlogov se je projektna skupina odločila, da vključi oziroma doda nekaj sprememb oz. izboljšav:

- Poglavlje 3: dodali smo nekaj praktičnih nasvetov za uporabo strategij formativnega spremljanja v razredu;
- Poglavlje 4: pri nekaterih metodah poučevanja smo dodali nekaj primerov.
- Samoocenjevalne kartice: dodali smo nekaj manjših sprememb (priloge A1 in A2).
- V priročnik smo dodali nekaj dodatne vsebine z namenom razjasniti povezave med socialnim in čustvenim učenjem in formativnim spremljanjem.
- Da bi priročnik naredili bolj prijaznega za uporabnika, smo spremenili nekatere vizualne elemente (velikost besedila, barve itd.).

Projektna skupina se zahvaljuje vsem sodelujočim v projektu, ki so namenili del svojega časa in nam pomagali izboljšati to gradivo!

“Učitelji so motor, ki v razredih in šolah poganja programe s področja socialnega in čustvenega učenja; na njihove učence pa močno vplivajo učiteljeve lastne socialno-čustvene kompetence in dobro počutje. Razredi, kjer prevladujejo topli odnosi med učiteljem in učenci, ponujajo močno podporo učenju in pozitivnem socialnem in čustvenem razvoju učencev”.¹

Dragi bralec, bralka,

“Learning to Be: Razvoj prakse in metodologije za spremljanje socialnih in čustvenih veščin ter veščin na področju zdravja znotraj izobraževalnega sistema» je eksperimentalni projekt, ki združuje strokovnjake, predstavnike odločevalcev in praktike iz sedmih evropskih držav: Finske, Italije, Latvije, Litve, Portugalske, Slovenije in Španije.

Projektna skupina namerava med leti 2017 in 2020 pripraviti in s pomočjo šol izvesti nabor metod, ki naj bi bile v pomoč pri spremljanju razvoja veščin pri otrocih, s poudarkom na socialnem in čustvenem področju ter področju zdravja. Skupina bo prav tako skušala ugotoviti, kako bi lahko razvoj teh veščin podprle šole ter izobraževalni sistem na splošno.

Ideja projekta »Learning to Be« temelji na predpostavki, da bi morali pri spremljanju učenja v evropskih šolah preseči sedanjo prakso »ocenjevanja znanja« učencev. Več poudarka bi moralo biti na pristopih, s katerimi lahko opazujemo učenčev osebni razvoj, odnos, socialne in ostale splošne veščine. V ta namen ponujamo nabor praktičnih metod, ki jih lahko uporabljajo učitelji, skupaj z učenci, z namenom, da se bolje zavejo različnih socialnih in čustvenih vidikov učenja, da podpirajo zdrav razvoj osebnosti in pripomorejo k bolj pozitivnim odnosom v šoli.

Ta priročnik je namenjen učiteljem osnovnih in srednjih šol. Poudarja osnovna načela za uspešno izvedbo socialnega in čustvenega učenja v šoli ter zagotavlja praktična orodja za spremljanje učenčevih socialnih in čustvenih kompetenc v razredu. Vse to z namenom spodbujanja njihovega nadaljnega učenja. Socialno in čustveno učenje je relativno mlado in hitro razvijajoče se področje, ki iz dneva v dan ponuja nove dokaze in izobraževalne pristope. Naš priročnik ne ponuja celovitega znanja o socialnem in čustvenem učenju, ampak nudi podporo učiteljem in njihovem delu v šoli ter spodbuja nadaljnji razvoj načinov spremljanja v praksi.

Čeprav je ta priročnik v osnovi namenjen učiteljem v šolah, je primeren tudi za zaposlene v programih neformalnega izobraževanja, npr. mladinske delavce, športne trenerje ter ostale, ki delajo z otroki in mladostniki. Pomembno je, da vsi tisti, ki delajo na področju izobraževanja (formalnega, neformalnega in priložnostnega) in so v stikih z otroki in mladostniki, enako razumejo pomen socialnega in čustvenega razvoja in v ta namen uporabljajo pristope spremljanja, ki nadalje spodbujajo učenje.

Upamo, da bo projekt podprl učence in učitelje pri »učenju biti« (»Learn to be«), tako z drugimi kot sami s seboj. Pri učenju, kako biti zdravi, uvidevni, odgovorni in srečni.

S spoštovanjem,
Projektna skupina

“Learning to Be”

Raziskovalci in praktiki pogosto poudarjajo, da, če želimo doseči spremembe v družbi, moramo bolj izkoristiti izobraževanje. Pomembno je, da že v zgodnjih letih začnemo pri otrocih oblikovati osebnostne lastnosti in vrednote, zato da bodo v vseh situacijah zmožni sprejemati odgovorne odločitve.

Glede na to, da izobrazba vpliva na naše splošno ekonomsko in socialno dobro, bi bilo smotno pri poučevanju otrok privzeti bolj celosten pristop, in sicer z vključevanjem različnih učnih kontekstov in spodbujanjem ne le osnovnih akademskih veščin in akademske rasti, ampak tudi socialnega in čustvenega razvoja, telesnega zdravja in neakademiških veščin. Vse to z namenom usposobiti otroke za bolj kakovostno življenje v boljši družbi.

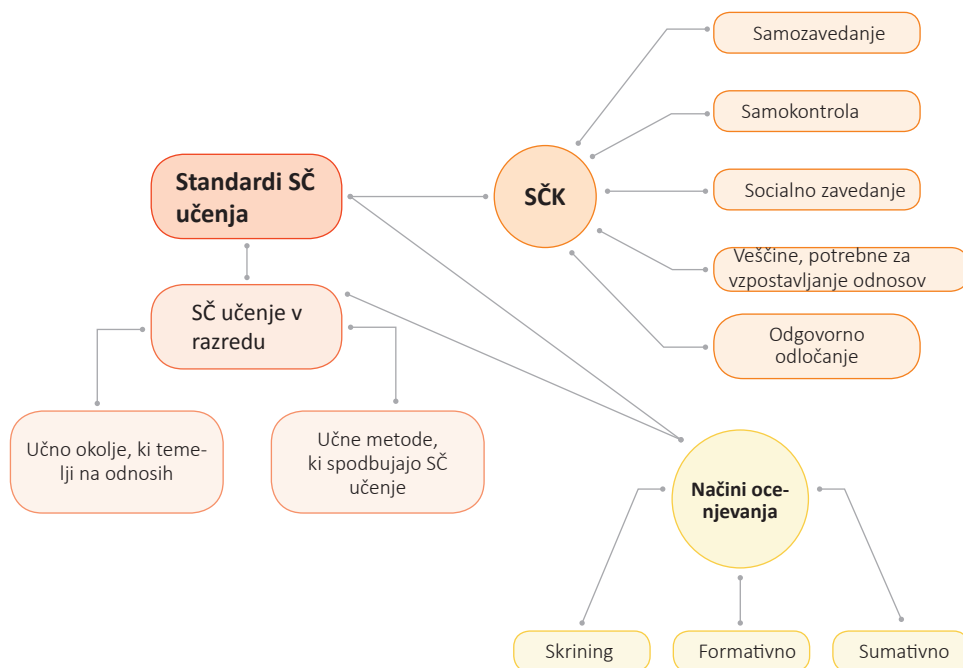
V večini obstoječih nacionalnih učnih načrtov je poudarjen pomen socialnih in čustvenih kompetenc v izobraževanju. Vendar pa je možno opaziti pomanjkanje zavedanja o načinih za spremljanje socialnih in čustvenih kompetenc ter o vključitvi strategij spremljanja le-teh v obstoječe izobraževalne sisteme.

Če želimo to doseči, moramo priti do skupnega razumevanja tega, kaj so socialne in čustvene kompetence, kako jih lahko krepimo ter kako so povezane s spremljanjem.

Projektna skupina »Learning to Be« zato predlaga model socialnega in čustvenega učenja, ki vključuje naslednje ključne elemente: socialne in čustvene kompetence (SČK), standarde na področju socialnega in čustvenega učenja (SČU); socialno in čustveno učenje v razredu in načine spremljanja.

Slika 1: Model socialnega in čustvenega učenja

Model spremljanja socialnega in čustvenega učenja

Projektna skupina je oblikovala orodje, ki, kot je prikazano na sliki 1, vključuje vse ključne elemente in hkrati ponuja metode, ki zagotavljajo smernice za krepitev in spremljanje socialnih in čustvenih veščin pri učencih.

5 POMEMBNIH VPRAŠANJ O TEM PRIROČNIKU

Preden se poglobimo v priročnik bi želeli razčistiti pet pomembnih vprašanj. Ta vprašanja so nas vodila pri razvoju publikacije, ki je pred vami. Verjamemo, da vam bodo v pomoč pri boljšem razumevanju namena tega priročnika in osnovne ideje, ki je predstavljena v njem.

ZAKAJ. Dosledno razvijanje otrokovih socialnih in čustvenih veščin prinaša številne pozitivne učinke na posameznika in družbo kot celoto. Dokazano je, da socialno in čustveno učenje pripomore k boljšemu duševnemu in fizičnemu zdravju, boljšemu učnemu uspehu, boljšemu počutju in večjemu družbenemu napredku. Namen našega orodja oz. priročnika je postaviti socialno in čustveno učenje bolj v ospredje, in sicer s pomočjo metod, s katerimi je možno spremljati napredek učenca in spodbujati njegovo nadaljnje učenje. Bolj podrobno je omenjeni vidik predstavljen na straneh 10–19 in 78–93.

KDO. Ta priročnik je namenjen vsem, ki poučujejo na osnovnih in srednjih šolah, ne glede na to, kateri predmet poučujejo. Predstavlja tudi odlično orodje za vodstvo šole, saj vsebuje nasvete, na kakšen način okrepiti dosledno izvajanje praks socialnega in čustvenega učenja na nivoju celotne šole. Več o tem si lahko preberete na straneh 10–19 in 22–25.

KAKO. Priročnik, skupaj s teoretičnim ozadjem in praktičnimi metodami, ponuja model za spremljanje socialnega in čustvenega učenja pri učencih. Nudi orodja za izgradnjo okolja, ki temelji na odnosih, izboljšuje metode poučevanja v razredu in učencem pomaga pri spremljanju njihovega napredka. Kot smo že omenili v uvodu, je ta priročnik primeren tudi za tiste, ki so zaposleni v programih neformalnega izobraževanja, vodijo obšolske dejavnosti itd. Več o predstavljenih metodah lahko izveste na straneh 54–83.

KDAJ. Učitelji lahko skozi celo šolsko leto, ne glede na predmet, ki ga poučujejo, v razredu uporabljajo večino predstavljenih metod. Lahko izbirajo med različnimi orodji, ki odgovarjajo specifični situaciji v razredu. Na straneh 54–101 so navodila za uporabo metod, priporočila glede časovne omejitve in ostalih vidikov (Metode poučevanja, Kartice za spremljanje).

KAJ. Ta priročnik vsebuje:

- Teoretični uvod, v katerem se poglobimo v socialno in čustveno učenje in ponujamo smernice za dosledno izvajanje le-tega (strani 10–19);
- Opis enajstih različnih metod poučevanja z navodili in primeri, kako jih uporabiti pri razvoju in spremljanju socialnih in čustvenih veščin v razredu (strani 54–83);
- Kartice za spremljanje, ki so namenjene učiteljem in učencem za periodično samoocenjevanje napredka pri razvoju socialnih in čustvenih veščin (strani 86–101);
- Standarde na področju socialnega in čustvenega učenja, ki predstavljajo učne cilje za dve starostni skupini učencev. Ti standardi nam ponujajo specifične mejnike pri dosežkih učencev, ki bodo služili kot referenca za spremljanje učencev in načrtovanje nadaljnega učenja (glej prilogi B1 in B2).

Kaj je socialno in čustveno učenje

CASEL je sodelovalna skupina, ki jo sestavljajo raziskovalci, praktiki in politični odločevalci. Njen namen je oblikovati na dokazih temelječe raziskave na področju socialnega in čustvenega učenja, širiti podatke o učinkovitosti programov, s področja socialnega in čustvenega učenja ter oblikovati politike in prakse na področju izobraževanja po celem svetu.

www.casel.org

Socialno in čustveno učenje je krovni izraz, ki ga je uvedel Inštitut Fetzer leta 1994. Ta ameriška fundacija podpira vrsto iniciativ, namenjenih promociji družbene in čustvene blaginje, z namenom preprečevanja vedenjskih težav in rizičnih vedenj med mladimi v izobraževalnih okoljih.

Socialno in čustveno učenje je definirano kot **proces pridobivanja in učinkovito uporabljenega znanja, stališč in veščin, ki so pomembni pri prepoznavanju in obvladovanju čustev; razvoju čuta in skrbi do drugih, sprejemanju odgovornih odločitev; vzpostavljanju pozitivnih odnosov in ustreznega ravnanja v težjih situacijah**².

Opomba: : "V znanostih na področju izobraževanja lahko za definiranje socialnih in čustvenih veščin, ki so povezane z učnimi procesi, uporabljamo številne teoretične okvirje. V tem priročniku se avtorji sklicujemo na koncept »Socialnega in čustvenega učenja«, ki velja izključno za koncepte CASEL-a (»The Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning«). Njihove raziskave nudijo vpogled v dokaze, zbrane iz sistematičnih pregledov trenutno obstoječe literature."

Na ta način socialno in čustveno učenje spodbuja uporabo različnih kognitivnih in medosebnih veščin, ki so pomembne za doseg pomembnih ciljev, tako družbenih kot razvojnih³.

Izraz "učenje" poudarja, da bi morali te veščine krepiti na enak način kot otroke učimo brati, pisati in šteti. Učenje lahko definiramo na več načinov. V okvirju spodaj ponujamo najbolj pogosto uporabljane definicije in pomene termina "učenje":

- Učenje kot proces. Učenje je proces, pri katerem pridobivamo novo, oziroma spreminjamo obstoječe znanje, vedenja, veščine, vrednote ali preference⁴.
- Učenje je produkt ali rezultat učnega procesa (usvojeno znanje).
- Učenje kot funkcija, ko osvojeno znanje lahko prenašamo ali prilagajamo novim izkušnjam oz. situacijam, z namenom razvijanja nadaljnjega učenja⁵.
- Učenje je socialni proces. Stiki z drugimi so osrednji element procesa. Učenje je bolj učinkovito, ko je učenec vključen v socialne aktivnosti, npr. sodelovalno delo v skupini⁶.
- Aktivno učenje. Ko so učenci zmožni upravljati in spremljati lasten učni proces, in sicer s prepoznavanjem in spremljanjem tega, kar razumejo in kaj ne. Na ta način lahko spremljajo, kako obvladajo določen predmet. Učenje je aktiven proces, v katerem učenci konstruirajo nove ideje oz. koncepte, ki temeljijo na njihovem obstoječem znanju⁷.
- Formalno učenje. Ko učenje poteka v šoli, v okviru odnosa učitelj-učenec⁸.
- Priložnostno učenje. Koncepti in znanje, ki jih učenci pridobivajo v vsakodnevni izkušnji.
- Neformalno učenje. Učenje izven izobraževalnih ustanov (npr. v športnih centrih).

Ker otroci precejšen del časa preživijo v šoli, predstavlja le-ta pomembno okolje za socialni in čustveni razvoj. Da bi pri otrocih razvili te veščine, je veliko šol izvajalo programe s področja socialnega in čustvenega učenja.

² Zins & Elias, 2006

³ Zins, Weissberg, Wang, & Walberg, 2004

⁴ Gross, 2010

⁵ Smith, 1982

⁶ Bandura, 1977; Pritchard & Woollard, 2010

⁷ Bruner, 1973

⁸ Bell & Dale, 1999

Skupnost za akademsko, socialno in čustveno učenje («The Collaborative for Academic, Social and Emotional Learning – CASEL») opredeljuje medsebojno povezane kognitivne, afektivne in vedenjske kompetence, ki naj bi jih programi vsebovali. Lahko jih strnemo v pet ključnih domen:

- **Samozavedanje**
- **Samokontrola**
- **Veščine, potrebne za vzpostavljanje odnosov**
- **Socialno zavedanje**
- **Odgovorno sprejemanje odločitev.**

Samozavedanje

Zmožnost prepoznati čustva drugih, misli, prednosti in omejitve, razumeti, kako le-to vpliva na vedenje, razvoj optimizma, samozavesti. Vključuje:

- Prepoznavanje čustev;
- Pravilno samopercepcijo;
- Prepoznavanje prednosti;
- Samozavest ;
- Samoučinkovitost.

Samokontrola

Zmožnost uravnavanja čustev, misli in vedenja, kontrola manj prijetnih čustev, prednosti, motivacije, postavljanja dosegljivih osebnih in učnih ciljev. Vključuje:

- Nadzor nad stresom;
- Samodisciplino;
- Samomotivacijo;
- Postavljanje ciljev;
- Organizacijske veščine.

Slika 2: Kompetence s področja socialnega in čustvenega učenja⁹

Odgovorno sprejemanje odločitev

Zmožnost sprejemanja pozitivnih izbir, ki temeljijo na etičnih in moralnih vrednotah in vrednotenja posledic različnih akcij, upoštevajoč dobrobit drugih. Vključuje:

- Prepoznavanje problema;
- Analizo situacije;
- Reševanje problema;
- Vrednotenje;
- Refleksijo;
- Etično odgovornost.

Veščine, potrebne za vzpostavljanje odnosov

Zmožnost vzpostavljanja in ohranjanja pozitivnih odnosov, komunikacije, poslušanja, sodelovanja, iskanje in nudenje pomoči, upiranje družbenemu pritisku. Vključuje:

- Komunikacijo;
- Družbeno angažiranost;
- Vzpostavljanje odnosov;
- Timsko delo.

Socialno zavedanje

Zmožnost prepoznavanja stališč drugih, razvoj empatije in razumevanje družbenih in etičnih norm v različnih okoljih. Vključuje:

- Zavzemanje perspektive drugih;
- Empatijo;
- Spoštovanje raznolikosti;
- Spoštovanje drugih.

1.1 Promocija socialnega in čustvenega učenja: celostni pristop šole

Številni elementi izobraževalnega sistema dopuščajo razvoj socialnih in čustvenih veščin, npr. posebne lekcije, teme, integrirane v učni načrt, neformalne izobraževalne dejavnosti, posebna učna okolja, metode poučevanja ter vedenja odraslih, po katerih se otroci in mladi zgledujejo. Raziskovalci¹⁰ se strinjajo, da lahko s kombinacijo širšega nabora elementov dosežemo želene učne rezultate. Glede na nedavne raziskave in informacije, ki jih posreduje CASEL, lahko socialno in čustveno učenje spodbujamo na treh različnih stopnjah:

- **Stopnja 1:** Učno okolje, ki temelji na odnosih in metode poučevanja.
- **Stopnja 2:** Programi socialnega in čustvenega učenja, ki temeljijo na dokazih.
- **Stopnja 3:** Vključevanje socialnega in čustvenega učenja v osnovni kurikulum.

Najboljše možne rezultate lahko dosežemo s popolno integracijo programov s področja socialnega in čustvenega učenja in celostnim pristopom (vključevanje celotne šole). Posamezna stopnja ustvarja specifične pogoje za krepitev socialnih in čustvenih veščin.

Stopnja 3 je odvisna od nacionalnih izobraževalnih programov, Stopnja 2 vključuje izvajanje specifičnih programov, Stopnja 1 pa je povezana izključno z

⁹ Prilagojeno po CASEL-u
¹⁰ Humphrey, 2013; Durlak, Domitrovich, Weissberg, & Gullotta, 2015.

usposobljenostjo učitelja in njegovimi osebnostnimi značilnostmi.

Stopnja 1 je precej kočljiva, kajti profesionalnost učitelja je odvisna od njegove izobrazbe in dodatnih usposabljanj, pripravljenosti za poučevanje, njegove notranje motivacije, da bi ustvaril učno okolje, temelječe na odnosih ter zmožnosti izbrati primerne metode poučevanja. Še več, Stopnja 1 predstavlja podlago za ustvarjanje varnega in skrbnega okolja, ki ga učitelj zmore upravljati brez večjih težav ter okolja, ki temelji na odnosih¹¹. Vse to je pomembno za lažjo izvedbo pomembnih metod poučevanja, kot tudi za postavljanje trdnih temeljev za uspešno promocijo socialnega in čustvenega učenja na Stopnjah 2 in 3. Zato se bomo v tem priročniku osredotočili predvsem na Stopnjo 1.

Stopnja 1: Učno okolje, ki temelji na odnosih in metode poučevanja

Dolgoročno bo vzpostavitev in izboljšanje učnega okolja, ki temelji na odnosih, ter uporaba ustreznih metod poučevanja okrepila tako socialne kot čustvene kompetence učencev.

Učno okolje, ki temelji na odnosih

S tem mislimo na oblikovanje okolja: ki je usmerjeno v učenca, je inkluzivno, v katerem so odnosi med učiteljem in učenci skrbni, kjer veljajo skupna pravila glede varne komunikacije in kjer prevladujejo pristopi, ki spodbujajo socialno in čustveno učenje.

Več informacij o tem, kako razviti takšno okolje, je na straneh 46–51.

Metode poučevanja

Gre za metode, ki jih učitelji lahko uporabljajo pri učenju svojega predmeta in za promocijo socialnega in čustvenega učenja pri učencih ali pa kot pomoč učencem, da le ti ostanejo vključeni v učni proces¹².

Več informacij o metodah poučevanja lahko najdete na straneh 54–83.

Stopnja 2: Programi socialnega in čustvenega učenja, ki temeljijo na dokazih

Positivni učinki **programov socialnega in čustvenega učenja, ki temeljijo na dokazih**, so opazni pri različnih populacijah¹³ skozi daljše časovno obdobje¹⁴, na več ravneh osebne, družbenega in akademskega razvoja¹⁵.

Glede na nedavna poročila raziskav in metaanaliz morajo učinkoviti programi in intervencije na področju socialnega in čustvenega učenja vključevati specifične kriterije¹⁶:

- Programi naj bi temeljili na **strogih znanstvenih teorijah**;
- Programe naj bi **izvajali zaposleni na šoli** in ne zunanji strokovnjaki;
- Socialne in čustvene veščine naj bi bile **vključene** v učni načrt, skupaj z branjem, matematiko, zgodovino in ostalimi glavnimi predmeti. Priporočljivo je, da so te veščine **zajete v vsakodnevne interakcije** med učenci in pedagogi in ne nastopajo kot ločeno učenje;

¹¹ Safe and sound: An educational leader's guide to evidence-based social and emotional learning (SEL) programs, 2003

¹² Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, 2015

¹³ Taylor, Oberle, Durlak, & Weissberg, 2017; Sklad, Diekstra, De Ritter, & Ben, 2012

¹⁴ Torrente, Alimchandani, & Aber, 2015

¹⁵ Payton, Weissberg, Durlak, Dymnicki, & Pachan, 2008; Weare & Nind, 2011

¹⁶ Durlak, Weissberg, Dymnicki, & Taylor, 2011; Jones & Bouffard, 2012; Domitrovich & Greenberg, 2000; Durlak & Dupre, 2008

- Šolsko osebje naj bi spremljalo **kakovost izvedbe programov**, in sicer s pomočjo smernic, kako programe izvajati in kako uporabljati orodja za spremljanje izvedbe;
- Poučevanje naj bi bilo usmerjeno k **vzpostavitvi varnega okolja, tako v razredih kot na celi šoli**, ker tako okolje spodbuja socialni in čustveni razvoj učencev;
- Vodstvo šole naj bi skupaj z administracijo razvilo **politike in strategije na področju socialnega in čustvenega učenja** ter širilo socialno in čustveno učenje po celi šoli kot osrednji del izobraževalne misije;
- Nujno je poskrbeti za **dodatno kakovostno izobraževanje pedagoških delavcev in njihovo spremljanje**;
- Pristopi socialnega in čustvenega učenja bi morali **pokrivati vsa okolja v šolskem prostoru** (razredi, igrišča, jedilnice);
- **Vzpostavljeno naj bi bilo močno partnerstvo z družinami in skupnostjo**, le to pa naj bi temeljilo na zaupanju in sodelovanju;
- Intervencijam v zgodnjem otroštvu naj bi **sledile ostale**, vključno s podporo, in sicer skozi celotno osnovno šolo in potem v srednji šoli. Vzporedno naj bi se izvajala vrednotenja in razširjanje rezultatov;
- Da bi se izognili neprimernim intervencijam, je priporočljivo izvesti analizo **trajnosti** programa skozi čas;
- Učitelji naj bi izvajali **formativno spremljanje** (spremljanje učenja), da bi se izognili primerjavam;
- Učinkovitost programov naj bi se ocenjevala po principih znanstvenega raziskovanja (**predtest, test po zaključku programa, kontrolne in intervencijske skupine, merjenje sprememb v odnosu, znanju, in vedenju** skozi določen čas);
- Programi vključujejo štiri načela:

Zaporedje

Aktivnosti si logično sledijo glede na starostni razvoj otrok.

Aktivno

Aktivne oblike učenja.

Osredotočenost

Dovolj časa za razvoj specifičnih sposobnosti.

Eksplicitnost

Aktivnosti jasno opredeljujejo specifične veščine, ki naj bi se jih otroci naučili.

Stopnja 3. Vključevanje socialnega in čustvenega učenja v osnovni kurikulum

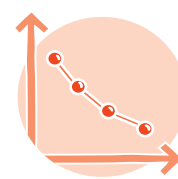
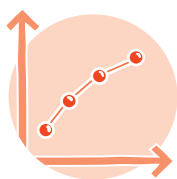
Večino časa v šoli, namenjenega pouku, posvetimo akademskemu učenju. Za krepitev socialnih in čustvenih veščin so primerne določene vsebine, ki so del različnih predmetov: književnost, družboslovje ali etika. Nekateri raziskovalci

trdijo, da bi moralo biti socialno in čustveno učenje del veljavnega učnega načrta. Zelo pogosta praksa je, da omenjene veščine pri učencih krepimo s posameznimi, med seboj nepovezanimi programi. Veliko bolj pa smo lahko učinkoviti, če socialno in čustveno učenje vgradimo v kurikulum in le-to postane del vsakdanjega življenja na šoli. Najbolj pogosti pristopi krepitve socialnih in čustvenih veščin pri otrocih so:

- Izvajanje programov socialnega in čustvenega učenja, ki temeljijo na dokazih (Stopnja 2) in dosledno delo pri razvoju socialnih in čustvenih veščin pri otrocih.
- Integracija socialnega in čustvenega učenja v različna učna okolja ter vključevanje tem iz vsakdanjega življenja: skrb za ostarele, zaščita okolja in živali, zdrav življenjski slog, ustvarjanje varne in močne skupnosti, družbene spremembe, vprašanja brezdomstva in revščine itd.
- Uporaba določenih metod poučevanja in učenja ter pristopov, npr. problemsko učenje, projektno učenje itd. (glej Prilogo C1).

1.2 Dobrobiti socialnega in čustvenega učenja

Pozitivne učinke socialnega in čustvenega učenja lahko opazimo na različnih področjih osebnega, družbenega in izobraževalnega razvoja¹⁹.

Socialne in čustvene veščine

To področje vključuje veščine, kot so: prepoznavanje čustev, sposobnost videti stvari iz druge perspektive, samokontrola, reševanje medosebnih sporov in konfliktov, veščine spopadanja s problemi in veščine odločanja.

Odnos do samega sebe, drugih in šole

Izid je odvisen od učenčevega odnosa do samega sebe (samospoštovanje, zaupanje, vztrajnost, samoučinkovitost, samopodoba), do drugih (prosocialna prepričanja kot tudi odnos do zlorabe drog in nasilnega vedenja) ter šole (prepričanja glede učenja, dosežkov, učiteljev in navezanosti na šolo).

Pozitivno socialno vedenje

Vključuje prosocialne vedenjske vzorce, na primer v neformalnih okoljih izven šole.

Vedenjske težave

Nasilje v šoli, agresivnost, nadlegovanje, motenje, izključitve, ponavljanje razreda.

Čustvene težave

To področje vključuje internalizirane motnje (depresija, anksioznost in stres).

Uporaba drog

Vključuje uporabo in zlorabo opojnih snovi ter prepovedanih in dovoljenih drog.

Nižji SES in etnične manjšine

Intervencije s področja socialnega in čustvenega učenja, ki krepijo čustvene veščine ter navezanost na šolo in šolski uspeh, so bolj uspešne pri učencih, ki prihajajo iz družin nižjega socialno-ekonomskega statusa²⁰ in etničnih manjšin²¹.

¹⁷ Durlak, Domitrovich, Weissberg, & Gullotta, 2015

¹⁸ LIONS QUEST Skills for Actions, 2015; Skills for Growing, 2015

¹⁹ Taylor, Oberle, Durlak, & Weissberg, 2017; Sklad, Diekstra, De Ritter, & Ben, 2012

²⁰ Hawkins, Catalano, Kosterman, Abbott, & Hill, 1999

²¹ Kraag, Van Breukelen, Kok, & Hosman, 2009

Učni uspeh

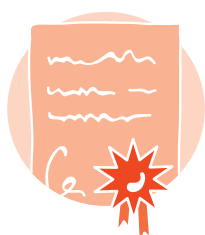
To področje zajema učni uspeh učenca: ocene, rezultati preverjanja znanja in prisotnost pri pouku.

Ekonomska vrednot

Analitično poročilo o razmerju stroškov in koristi poudarja ekonomsko vrednost programov s področja socialnega in čustvenega učenja kot učinkovito socialno investicijo²².

1.3 Veščine socialnega in čustvenega učenja & učni uspeh

Pomembna naloga šol oz. učiteljev je, da v svoje delo v razredu vključijo poučevanje akademskih, socialnih in čustvenih večin²³.

Čeprav imajo programi na področju socialnega in čustvenega učenja pomembno vlogo pri spodbujanju razvoja neakademskih veščin, številne znanstvene študije s področja izobraževanja, zdravja in ekonomije kažejo, da socialno in čustveno učenje spodbuja **učne uspehe in vseživljenjsko učenje**. Socialne in čustvene kompetence spodbujajo

krepitev pozitivne šolske klime. Pri učencih, ki so sposobni uravnavati čustva in vzdrževati pozitivne odnose z drugimi, je bila dokazana večja motiviranost za šolo. Prav tako so bili ti učenci v procesu učenja bolj sposobni uporabljati svoje vire²⁴, izboljšal pa se je tudi učni uspeh²⁵. Nekateri pomembni raziskovalci glede vpliva programov na področju socialnega in čustvenega učenja na dosežke v šoli navajajo tri pomembna področja²⁶:

- Odnos do šole;
- Vedenje v šoli;
- Šolski uspeh.

Odnos do šole	Vedenje v šoli	Šolski uspeh
<ul style="list-style-type: none">• Močnejši občutek za skupnost.• Večja vključenost v šoli (pripadnost šoli, sodelovanje)• Večja motiviranost za šolo in višje ambicije.• Boljše razumevanje posledic določenih vrst vedenja.• Učinkovitejše spopadanje s stresom v srednji šoli.• Pozitiven odnos do šole.• Večja vnema za šolo in šolsko delo.	<ul style="list-style-type: none">• Več prosocialnega vedenja.• Manj odsotnosti.• Boljše sodelovanje v razredu.• Več vložena dela za uspeh.• Pripravljenost za uporabo lastnih načinov učenja.• Zmanjšanje agresivnega vedenja in nemira; manjša pojavnost vedenjskih težav.• Manj sovražnosti.• Pripravljenost za sodelovanje v šoli.• Pripravljenost za dokončanje šolanja.• Boljši prehod na srednje šole.• Večja stopnja vključenosti.	<ul style="list-style-type: none">• Boljši rezultati pri matematiki.• Boljši rezultati pri jezikih in družboslovju.• Večje fonološko zavedanje.• Izboljšanje učnega uspeha na dolgi rok.• Ni zniževanja kriterijev pri ocenjevanju.• Izboljšanje pri bralnem razumevanje gluhih otrok.• Boljši rezultati pri ocenjevanju.• Izboljšane veščine reševanja problemov in načrtovanja.• Uporaba strategij višje ravni razumevanja.• Izboljšane veščine neverbalne komunikacije.• Boljše učenje veščin.

²² OECD, 2015; Belfield et al., 2015

²³ Hawkins, 1997

²⁴ Elias et al., 1998; Merrell & Guelder, 2010

²⁵ Weaver & Wilding, 2013

²⁶ Zins, Weissberg, Wang, & Walberg, 2004

Dobro je vedeti

Pripadnost šoli

- Učenci, ki jih učitelji in vrstniki cenijo in spodbujajo, čutijo, da predstavljajo pomemben del v razredu²⁷.
- Pripadnost šoli okrepi motivacijo, samozavest, avtonomijo, pozitivna pričakovanja za prihodnje uspehe, prisotnost v šoli in izboljša učni uspeh²⁸.

Skrbno okolje v razredu

- Učenci, ki čutijo, da učitelji zanje skrbijo, jih pohvalijo, spodbujajo in priznavajo, se bolj vključujejo v pozitivne vedenjske vzorce ter kažejo manj nagnjenj do negativnih vedenjskih vzorcev, kot na primer zloraba substanc ali nasilno vedenje.
- Skrbna šolska okolja izboljšujejo priložnosti za učence, da razvijejo dobre odnose in povečajo možnosti za sodelovanje v šolskih dejavnostih, ki spodbujajo učni uspeh.

Pripravljenost za šolo

- Pripravljenost za šolo²⁹ je odvisna od socialnih in čustvenih veščin pri predšolskih otrocih (izražanje in razumevanje čustev, uravnavanje čustev in vedenja, pozornost in prosocialno vedenje).

Odpornost

- Učenci z bolj razvitimi socialnimi in čustvenimi veščinami so bolj samozavestni pri učenju, bolj vztrajni pri premagovanju stresa ter bolj odporni na manj prijetna čustva v situacijah, ko imajo težave šoli. Prav tako kažejo večjo motivacijo, da bi se bolj izkazali in naučili več³⁰.

Odnosi med učenci

- Pozitivni odnosi med učenci spodbujajo sodelovanje v šoli. Če imajo prijatelje v šoli, jim to daje povečan občutek pripadnosti, sprejetosti, vrstniške podpore, zmanjšana je tudi stopnja prekinitve šolanja v obdobju adolescence³¹.

Vključenost staršev

- Sodelovanje učencev je pozitivno povezano s podporo in vključenostjo družine. Starši lahko aktivno spodbujajo pogovore o šoli in doma ponudijo otrokom razne učne vire in orodja³².
- Družinsko okolje, ki za uspeh otrok spodbuja trud, je dobra osnova za spodbujanje boljšega uspeha v šoli.

- Kakovost domačega okolja ima velik vpliv na učenčeve učne dosežke (ocene, rezultati testov, domače naloge), na vključenost v družbeno življenje v šoli (socialne veščine, sodelovanje v razredu, prisotnost pri pouku) in na čustva, povezana s šolo (samozavest, vztrajnost, obvladovanje stresa).

²⁷ Goodenow, 1993; Dukynaitė & Dūdaitė, 2017

²⁸ Israelashvili, 1997

²⁹ Denham, 2006

³⁰ Cefai, 2008

³¹ Berndt & Keefe, 1995

³² Finn, 1993

Strategije poučevanja

- Strategije poučevanja, kot na primer sodelovalno učenje, proaktivno vodenje razreda in formativno spremljanje, pomagajo učencem, da se lahko osredotočijo in uspejo pri učnih nalogah.

1.4 Socialno in čustveno učenje in duševno zdravje

Svetovna zdravstvena organizacija opredeljuje **zdravje** kot stanje popolnega telesnega, duševnega in socialnega blagostanja. Zato je duševno zdravje sestavni del posameznikovega blagostanja in mu pomaga doseči zadovoljujoče življenje in vzpostavitev toplih in varnih odnosov³³.

Duševno zdravje je definirano kot stanje, v katerem vsak posameznik uresniči svoj potencial, se lahko spopri-me z vsakodnevnim stresom, je pri delu produktiven ter lahko prispeva svoj delež k skupnosti³⁴.

Svetovna zdravstvena organizacija³⁵ pravi, da skrb za duševno zdravje vključuje prepoznavanje rizičnih situacij, z namenom zmanjšati negativne dejavnike in okrepiti varovalne dejavnike, s poudarkom na preventivi in zgodnjem ukrepanju. Tabela 1 ponuja povzetek dejavnikov, ki lahko vplivajo na duševno zdravje posameznika, to so na primer posameznikove osebne sposobnosti, socialni položaj in aspekti okolja.

Dejavniki	Negativni	Varovalni
Lastni viri	<ul style="list-style-type: none">• Nizka samopodoba;• Kognitivna/čustvena nezrelost;• Težave pri komunikaciji;• Zdravstvene težave, uporaba drog.	<ul style="list-style-type: none">• Visoka samozavest, zaupanje;• Zmožnost reševanja problemov in spopadanja s stresom;• Dobre komunikacijske veščine;• Fizično zdravje.
Socialne razmere	<ul style="list-style-type: none">• Osamljenost, stiska;• Zanimarjanje, konflikti v družini;• Izpostavljenost nasilju/zlorabi;• Nizek prihodek in revščina;• Težave oziroma neuspeh;• Stres na delovnem mestu, nezaposlenost.	<ul style="list-style-type: none">• Socialna podpora družine in prijateljev;• Dobri odnosi v družini;• Fizična varnost;• Ekonomska varnost;• Šolski uspeh;• Zadovoljstvo in uspeh na delovnem mestu.

Tabela 1. Determinante duševnega zdravja³⁶

³³ World Health Organization, 1948

³⁴ World Health Organization, 2013, p. 38

³⁵ World Health Organization, 1986

³⁶ World Health Organization, 2012, p. 5.

Okoljski vidiki	<ul style="list-style-type: none"> • Omejen dostop do osnovnih storitev. • Nepravičnost in diskriminacija. • Socialna in spolna neenakost. • Vojne razmere ali naravne nesreče. 	<ul style="list-style-type: none"> • Enakopravnost glede dostopa do osnovnih storitev. • Socialna pravičnost, toleranca, integracija. • Socialna in spolna enakost • Fizična varnost.
------------------------	---	---

V zadnjih desetletjih se je koncept duševnega zdravja odmaknil od tradicionalnega zdravstvenega modela, omejenega na individualne psihološke intervencije, k modelu promocije **duševnega zdravja** (znanemu tudi kot **pozitivno duševno zdravje**), ki temelji na celostnem pristopu šole in zajema vse učence³⁷. V tem modelu so bile razvite metode za zgodnje prepoznavanje in usmerjeno posredovanje za rizične otroke, vključujejo pa večstopenjske in večkomponentne intervencije.

Za promocijo pozitivnega duševnega zdravja učencev in šolskega osebja so potrebni različni pristopi **v preventivi**, ki bi bili usmerjeni v socialne in čustvene potrebe učencev. Na ta način bi skušali preprečiti tudi določena vedenja (npr. zastraševanje)³⁸.

1. Izgradnja pozitivnih odnosov med učenci ter med učenci in učitelji.

2. Izmenjava šolskih preventivnih praks ter izmenjava teh načel z učenci, šolskim osebjem, družinami in vso skupnostjo.

3. Izvajanje programov socialnega in čustvenega učenja z namenom preprečevanja rizičnih vedenj med mladimi, kot na primer uporaba drog, nasilje, zgodnja spolna aktivnost in samomori³⁹.

4. Načrtovanje ciljno usmerjenih intervencij za otroke z vedenjskimi težavami in sodelovanje z družinami in lokalno zdravstveno službo.

³⁷ Weare & Nind, 2011.

³⁸ Fox, Dunlap, Hemmeter, Joseph, & Strain, 2003.

³⁹ Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, 2005.

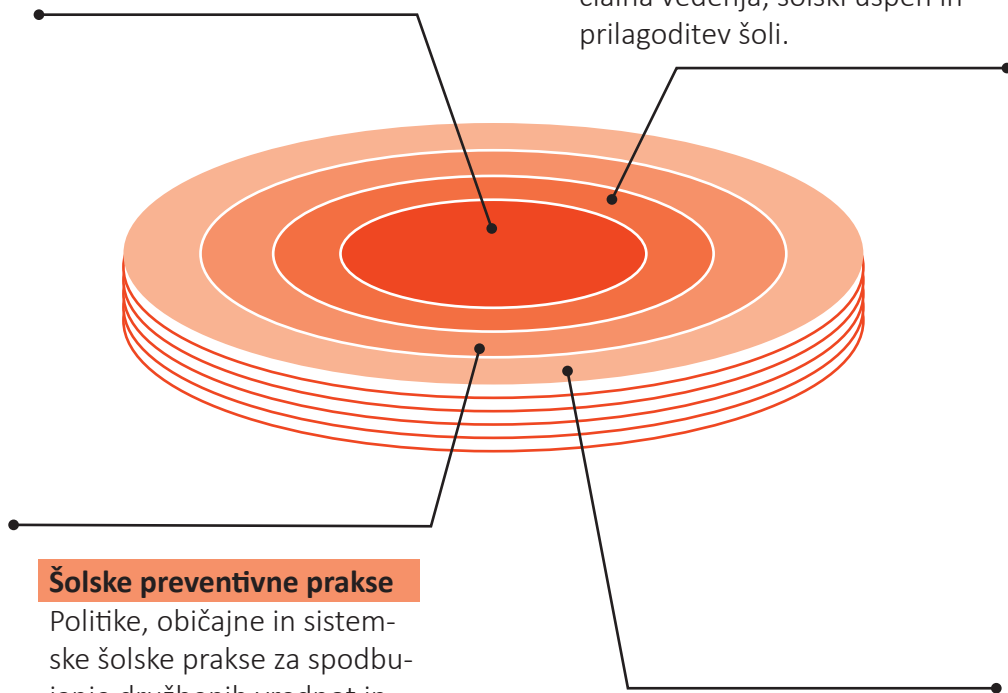
Ciljane intervencije

Ciljane individualizirane intenzivne intervencije, ki so namenjene otrokom s čustvenimi, socialnimi in vedenjskimi težavami.

Iniciative socialnega in čustvenega učenja

Šolski programi za otroke, ki temeljijo na socialnem in čustvenem učenju, stremijo k promociji veščin čustvene pismenosti, preprečujejo tvegana vedenja in spodbujajo socialna in prosocialna vedenja, šolski uspeh in prilagoditev šoli.

Slika 3: Nivoji preventivnega delovanja: duševno zdravje

Šolske preventivne prakse

Politike, običajne in sistemske šolske prakse za spodbujanje družbenih vrednot in prosocialnih vedenj; spoprijemanje z nasiljem v šoli z namenom ohraniti programe socialnega in čustvenega učenja, ki temeljijo na dokazih.

Pozitivni odnosi

Pozitivni, odgovorni in skrbni odnosi z odraslimi na šoli vplivajo na dobrobit in razvoj otrok.

Velika pozornost mora biti namenjena sistemskim pristopom, ki prispevajo k izboljšanju učinkovitosti iniciativ na področju socialnega in čustvenega učenja. Šolsko osebje lahko spodbuja in širi prakse socialnega in čustvenega učenja tako v razredu, kot tudi na ravni šole. Prav tako pa takšni pristopi zagotavljajo celovit pristop, kar pomeni, da lahko zajamemo otroke skozi vse razvojne faze in družine ter skupnost kot celoto.

2.1. Socialno in čustveno učenje v razvojnih sistemih

Razred

Interakcije med vrstniki ter učenci in učitelji imajo močan vpliv na učenčev socialni in čustveni razvoj. Pozitiven odnos med učencem in učiteljem, ki ga označuje toplina, podpora, varnost in zaupanje, je povezan s pozitivno aktivno vključenostjo, prilagajanjem šoli in socialnimi kompetencami⁴⁰. Nasprotno pa negativni odnosi med učiteljem in učencem vodijo do slabših učnih rezultatov, vedenjskih motenj pri komunikaciji z vrstniki in učitelji, izogibanja šoli ter nezanimanja za delo in učenje⁴¹.

Učitelji naj bi bili usposobljeni za razvoj lastnih socialnih in čustvenih veščin ter opremljeni z **ustreznimi pripomočki in strokovno podporo**, da lahko spodbujajo otrokove socialne in čustvene veščine. Ko učitelj spodbuja povezanost in občutek pripadnosti, se posledično izboljša razredna klima, učni uspeh in drugi socialni vidiki⁴².

Šola

Socialni in čustveni razvoj učencev naj bi bil med prioritetami šol. Pomembno je vzpostaviti kulturo skrbne šole, ki spodbuja etične vrednote in prepoznava pričakovane rezultate, povezane z odnosi in vedenji, ki spodbujajo spoštovanje, prijaznost do drugih ter ustvarja občutek pripadnosti skupnosti.

Vodstvo šole ima ključno vlogo pri spodbujanju celovitega pristopa socialnega in čustvenega učenja, in sicer z vlaganjem v strokovno izpopolnjevanje šolskega osebja na področju socialnega in čustvenega učenja ter sistematičnim spremljanjem, z namenom zagotavljanja ustrezne izvedbe intervencij s področja socialnega in čustvenega učenja.

Družina

Socialne in čustvene veščine se primarno razvijajo že v zgodnjem otroštvu v okviru družine.

Krepitev dobrih odnosov s starši je za šole nujna, kajti, ko se družine aktivno vključijo v socialni in čustveni razvoj otrok, s tem okrepijo delo šole, posledično se poveča učinek programov na področju socialnega in čustvenega učenja.

Starše lahko vključimo v aktivnosti socialnega in čustvenega učenja, povezanih z družinskim življenjem⁴³. Izvajajo jih lahko doma, s tem pa ne le, da izboljšajo otrokove socialne in čustvene veščine, temveč celo lastne socialne in čustvene veščine, dobrobit in starševske veščine.

Vključevanje staršev v šolsko delo, kot na primer izvenšolske dejavnosti ali izobraževalni programi za odrasle, imajo pozitiven učinek na učne rezultate učencev⁴⁴.

⁴⁰ Hamre & Pianta, 2001; Hamre & Pianta, 2006; Baker, 2006.

⁴¹ Birch & Ladd, 1997; Rimm-Kaufman & Hamre, 2010.

⁴² Thapa, Cohen, Guffey, & Higgins-D'Alessandro, 2013.

⁴³ Weare & Nind, 2011.

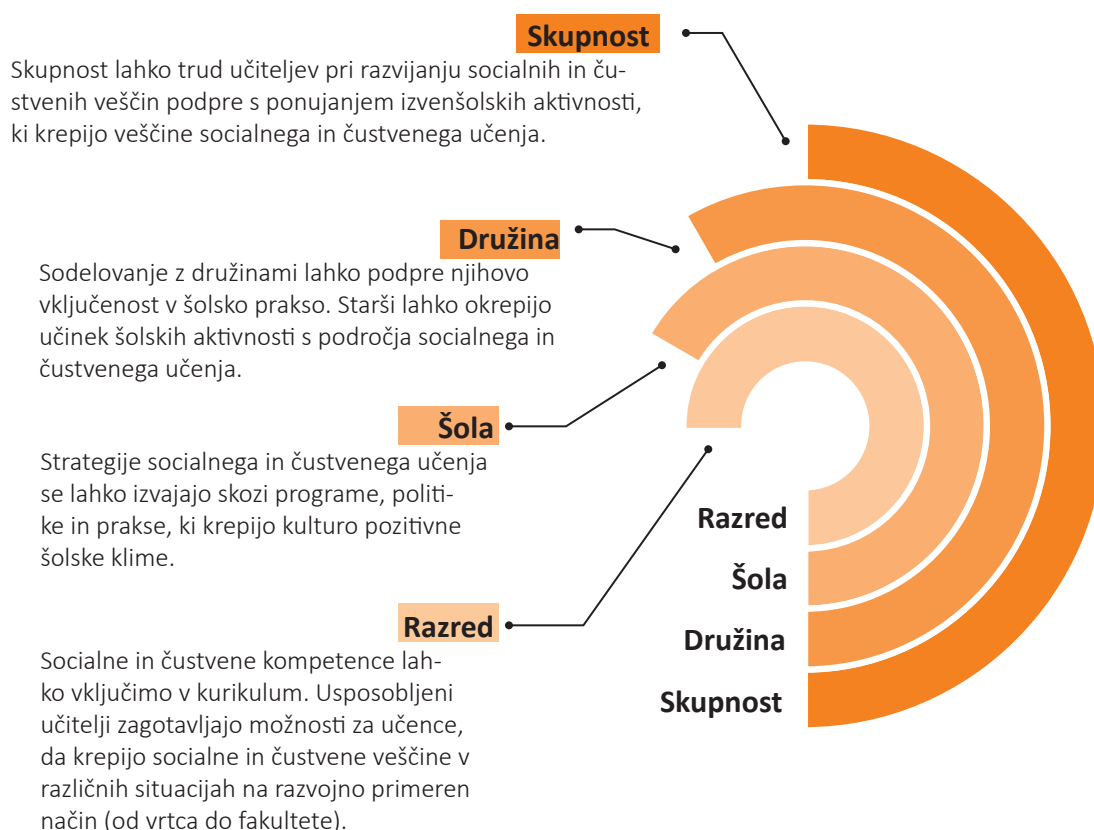
⁴⁴ Flecha, 2015.

Skupnost

Učenci lahko socialne in čustvene veščine krepijo tudi v drugih okoljih. Zato je pomembno, da šole navežejo pozitivne stike s skupnostjo in se povežejo z lokalnimi organizacijami, ki se ukvarjajo z izobraževanjem mladih.

Člani skupnosti v lokalnih organizacijah lahko podprejo šolske pobude ter učencem zagotovijo možnosti za urjenje socialnih in čustvenih veščin v različnih okoljih (izvenšolske dejavnosti, na primer šport, umetnost), ki bodo krepile učenčevo samozavedanje, povezanost s šolo in pozitivno socialno vedenje.

Pri spodbujanju vrednot, kot so skrb za druge, socialna pravičnost, odgovornost in učenje, mora sodelovati vsa skupnost.

Slika 4: Socialno in čustveno učenje v razvojnih sistemih

Stopnja kontinuitete konstruktivnih odnosov in interakcij med razredom, šolo, družino in skupnostjo določa uspeh učenca v šoli in v življenju.

2.2. Zagotavljanje socialnega in čustvenega učenja v okviru izobraževalnega sistema

Za splošen razvoj otroka so pomembni vsi razvojni sistemi, ki nanj vplivajo s ciljno usmerjenim izobraževanjem, ki upošteva otrokove potrebe po samoizražanju ali avtomatičnem odzivu.

Da bi bolje razumeli vlogo izobraževanja pri otrokovem socialnem in čustvenem razvoju, moramo pogledati širšo sliko izobraževanja. Zagotavljanje izobraževanja bi lahko kategorizirali v tri različne vrste:

Formalno

Hierarhično strukturirano, kronološko razvrščen "izobraževalni sistem", ki poteka od predšolskega obdobja do univerzitetnega izobraževanja. Poleg splošnih predmetov vključuje tudi vrsto specializiranih programov in institucij za redno tehnično in strokovno usposabljanje.

Neformalno

Vsakršna organizirana izobraževalna aktivnost izven izobraževalnih ustanov, katere namen je pogosto pridobivanje praktičnih znanj in veščin⁴⁶.

Priložnostno

Vseživljenjski proces, v katerem vsak posameznik pridobiva različne odnose, vrednote, spretnosti in znanje iz vsakodnevnih izkušenj ter izobraževalnih vplivov in virov iz okolja – od družine in sosedov, delovnega mesta in igre, ulice in trgovine, knjižnice in medijev.

Socialno in čustveno učenje otrok in mladih je eno od področij, kjer se medsebojno prepletajo vplivi formalnega in neformalnega izobraževanja ter priložnostnega učenja. Tako je pomembno, da šolske skupnosti zavzamejo bolj celostno vlogo pri spodbujanju celovitega razvoja otrok in mladostnikov, ne le v kognitivnem smislu, temveč tudi pri njihovem socialnem in čustvenem razvoju⁴⁷.

▪ Formalno izobraževanje

Svetovna zdravstvena organizacija opisuje zdravo šolsko okolje kot okolje, ki vključuje aktivne oblike učenja, ki spodbuja sodelovanje ter tople in nepristranske odnose. Šola je institucija, ki ne zagotavlja le izobraževanja, temveč igra pomembno vlogo tudi pri spodbujanju učenčevega psihosocialnega zdravja in določanju njegovega razvoja⁴⁸.

Šolska skupnost mora z osredotočenjem na samodisciplino, kot tudi s preprečevanjem in odpravljanjem vedenjskih težav, stremeti k ustvarjanju in krepitvi pozitivnih odnosov. To lahko doseže tudi s spodbujanjem spoštljivega in podpornega okolja, z jasnimi pričakovanji glede vedenja, vzpostavljanjem varnega učnega okolja z uporabo motivacijskih metod poučevanja, uvajanjem jasnega sistema pohval in nagrad ter takojšnjim odzivom na vedenjske težave.

▪ Neformalno izobraževanje

Elementi socialnega in čustvenega učenja, kot na primer večšine, potrebne za vzpostavljanje odnosov in dela v skupinah, komunikacijske veščine, reševanje konfliktov, samozavedanje, demokratično odločanje in vodenje, so bili dolgo fokus mnogih neformalnih učnih programov in organizacij.

⁴⁶ Combs, Prosser, & Ahmed, 1974

⁴⁷ Elias et al., 1997; Fernández-Berrocal & Ruiz, 2008

⁴⁸ World Health Organization, 2003

⁴⁹ Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, 2005

Trije najbolj pomembni rezultati neformalnega učenja so bili neposredno povezani s kategorijami socialnega in čustvenega učenja: boljše zdravje in počutje, pozitivni odnosi z drugimi in močnejši občutek samega sebe (samozavedanje, zaupanje)⁵⁰.

Podobne rezultate so potrdile tudi študije v ZDA, ki so raziskovale učinke različnih izvenšolskih dejavnosti za otroke in mlade. Ti rezultati pričajo tudi o precejšnjem napredku na področju samopodobe, navezanosti na šolo in pozitivnega socialnega vedenja; prav tako pa so pokazali opazno zmanjšanje vedenjskih problemov, uporabe drog in znatno izboljšanje ocen in prisotnosti v šoli.

Neformalno učenje mladih pogosto temelji na prostovoljni in aktivni udeležbi, celostnem pristopu, eksperimentalnem učenju, skupinski dinamiki in neformalni komunikaciji med udeleženci⁵¹.

Takšna načela pomagajo pri oblikovanju učnega okolja, ki je osredotočen na odnose, socialno učenje, individualnost in refleksijo. Ti pogoji neposredno ustrezajo glavnim zahtevam socialnega in čustvenega učenja (glejte stran 46 – Razvoj učnega okolja, ki temelji na odnosih).

▪ Priložnostno učenje

Samo majhen del naučenega v resnici pridobimo v šoli ali drugih organiziranih dejavnostih. Socialno in čustveno učenje pri otrocih in mladostnikih se dogaja vsak dan. S tem, ko se vsak dan srečujejo z življenjskimi izzivi ter vzdržujejo odnose z drugimi. In to so tisti "pravi" testi socialnega in čustvenega učenja, ki jih otroci in mladostniki opravljajo vsakodnevno.

To je tudi razlog, zakaj socialno in čustveno učenje ni omejeno samo na učilnice. Cilj socialnega in čustvenega učenja je, da učenci uporabljajo veščine, znajo premagati težave in da se odgovorno odločajo. To lahko dosežemo s spodbujanjem sodelovanja med šolami in lokalnimi skupnostmi, podpiranjem kulture pozitivnih odnosov in pomočjo učencem pri prevzemanju bolj aktivne vloge v njihovem okolju.

In to je točka, kjer ima spremljanje socialnih in čustvenih veščin pomembno vlogo.

⁵⁰ Dickson, Vigurs & Newman, 2013; European Commission, 2013

⁵¹ Gailius, Malinauskas, Petkauskas, & Ragauskas, 2013

Ocena učenčevih dosežkov je neločljiv del izobraževanja, ki vpliva na učenčevo motivacijo, zaupanje, nadaljnje študijske in karijerne izbire in splošno blagostanje. Raziskovalci, učitelji in odločevalci iz različnih držav se strinjajo, da moramo za izboljšane dosežkov učencev (kar je končni cilj izobraževalnih sistemov), uporabiti uravnotežen sistem spremljanja.

Če pri učencih želimo podpreti učenje, moramo v šolah spremljati ("ocenejvati") tudi socialne in čustvene veščine. Relevantne smernice za spremljanje bi lahko pomagale učencem spremljati njihovo učenje, jim nudile povratne informacije o napredku, učitelji pa bi na podlagi tega lažje izbrali primerne metode poučevanja.

Merjenje socialnih in čustvenih veščin kot sposobnosti

Obstajata dve možnosti⁵² za spremljanje socialnih in čustvenih kompetenc. Socialna in čustvena **kompetenca kot lastnost** se nanaša na posameznikovo samozavedanje in značilnosti, medtem ko **socialne in čustvene veščine kot sposobnost** vključujejo bolj praktične komponente, ki jih lahko neposredno opazimo v vedenju posameznika.

V priročniku glede spremljanja socialnih in čustvenih veščin sledimo modelu "zmožnosti". Priporočamo metode spremljanja, ki temeljijo na opazovanju in odzivanju na vedenje učencev v resničnih življenjskih situacijah v šoli. Pomembno vlogo v tem procesu ima samoopazovanje in samospremljanje učencev.

Zagotovo lahko trdimo, da večina obstoječih znanstvenih instrumentov za ocenjevanje socialnih in čustvenih sposobnosti ni primerna za redno uporabo v šoli. Zasnovani in primerni so predvsem za individualno spremljanje v okviru kliničnega vrednotenja. Te strategije spremljanja na splošno niso primerne za univerzalno uporabo, bodisi za pregledovanje (skrining) ali redno merjenje socialnega in čustvenega učenja. Da bi zagotovili standardizacijo, uporaba večine omenjenih orodij zahteva veliko časa in posebnih usposabljanj. Še več, točkovanje odgovorov in interpretacija zahtevata dodatno delo in strokovno znanje⁵³.

Zato ne moremo pričakovati, da bi učitelji brez posebnega usposabljanja in znanja uporabljali omenjena orodja za spremljanje. Neprofesionalna uporaba takšnih orodij bi lahko stvari poslabšala, kar bi posledično povzročilo konflikte v šolski skupnosti in škodo učencem. Če želimo, da bodo orodja za spremljanje napredka pri posameznikih uporabna, moramo razviti takšne metode in prakse, ki bodo razumljive in bo njihova uporaba preprosta, hkrati pa bodo vključevala učence, ki bodo aktivno sodelovali v procesu spremljanja.

3.1. Kaj vsebuje priročnik?

Sistematični pristop⁵⁴ k spremljanju in izobraževanju običajno vključuje naslednje elemente:

- Jasno določene učne cilje in mejnike (npr. standarde) glede napredka učencev v socialnem in čustvenem učenju;
- Metode poučevanja, ki spodbujajo socialne in čustvene veščine;
- Splošno in ciljno usmerjen pregled in spremljanje napredka (formativno, vmesno in sumativno).

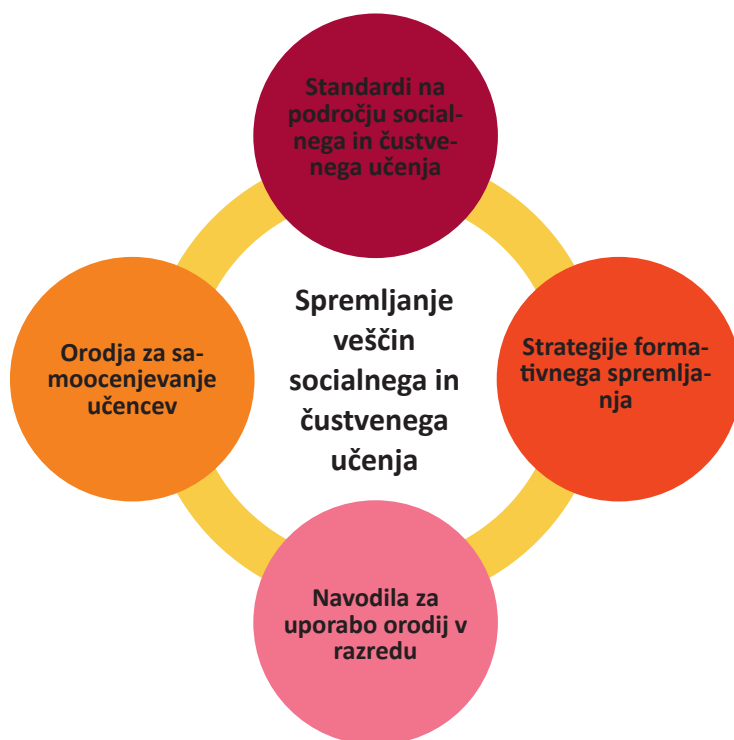
⁵² Petrides & Furnham, 2000

⁵³ McKown, 2017, p. 330

⁵⁴ Denham, 2017, p. 285

Ti elementi služijo kot smernice pri razvoju modela za spremljanje socialnih in čustvenih veščin, ki so predstavljene v tem priročniku.

Ta priročnik ponuja nekaj pedagoških instrumentov, ki ob hkratni uporabi zagotavljajo sistem za spremljanje socialnih in čustvenih veščin pri učencih. Vseeno pa ne pokriva vseh potrebnih zahtev sistema spremljanja, saj naš cilj ni razviti posebnega učnega načrta za socialno in čustveno učenje. Priročnik učiteljem zagotavlja instrumente, s pomočjo katerih lahko sledijo razvoju socialnih in čustvenih veščin pri učencih, s katerimi podpirajo kompatibilne metode poučevanja in ki jim pomagajo pri spremljanju učnega napredka. Metode, predlagane v priročniku, so namenjene učiteljem vseh predmetov na šoli. Priročnik ponuja splošna načela spremljanja, ki jih je mogoče prilagoditi za uporabo v vseh razredih, pri vseh predmetih in drugih izvenšolskih aktivnostih.

Slika 5. Elementi spremljanja socialnega in čustvenega učenja, ki so predstavljeni v priročniku

V spodnji preglednici je podan natančnejši opis elementov spremljanja veščin socialnega in čustvenega učenja.

<p>Standardi na področju socialnega in čustvenega učenja</p>	<p>Standardi na področju socialnega in čustvenega učenja (glejte priloge B1 in B2) opisujejo učne cilje za razvoj socialnih in čustvenih veščin za dve različni starostni skupini. Ti izobraževalni cilji služijo kot reference za razvoj učnega načrta in spremljanja učenčevih dosežkov na področju socialnega in čustvenega učenja. Standarde, ki jih omenjamo v priročniku, so razvili na Državnem odboru za izobraževanje v Illinoisu, ZDA, v sodelovanju s CASEL-om in jih uspešno uporabljajo v tamkajšnjih šolah. Standardi sledijo trem bistvenim ciljem socialnega in čustvenega učenja (glej stran 30). Ti trije cilji so še dodatno razširjeni za vsako posamezno starostno skupino in opisujejo specifične opisnike dosežkov na več področjih. Pedagogom nudijo smernice, ki jim pomagajo razumeti pot zdravega razvoja socialnih in čustvenih veščin pri otrocih in postavljajo mejnike, ki jih lahko uporabljajo tako učitelji kot tudi učenci pri spremljanju njihovega učnega napredka. Vsako od teh učnih orodij je mogoče opazovati in spremljati v šoli z uporabo več orodij spremljanja, ki so predstavljena na koncu preglednice.</p>
---	--

<p>Strategije formativnega spremljanja</p>	<p>Formativno spremljanje je stalen proces spremljanja in dajanja povratnih informacij v razredu, ki učiteljem in učencem pomaga slediti lastnemu napredku in prepoznati področja, kjer je potrebna izboljšava. To je aktivna praksa, ki se lahko uporablja tako za spremljanje učenja pri različnih predmetih, kot tudi za spremljanje razvoja socialnih in čustvenih veščin.</p> <p>Ta priročnik navaja preprost in jasn model formativnega spremljanja, ki ga je leta 2011 razvil Dylan William in je izražen v petih poglavitnih strategijah.</p>
<p>Navodila za uporabo orodij v razredu</p>	<p>Metode poučevanja, predstavljene v tem priročniku, so tehnike, ki podpirajo socialno in čustveno učenje v razredu, ne glede na predmet poučevanja. Cilj teh metod je:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zagotavljati metode poučevanja, ki spodbujajo socialne in čustvene vidike učenja, npr. učencem pomaga razmišljati, komunicirati, sodelovati itd. • Pomagati učiteljem pri opazovanju vedenja učencev in pridobivanju relevantnih informacij za oceno posameznikovega napredka pri socialnem in čustvenem učenju. • Izboljšati kakovost in raznolikost metod poučevanja v razredu. • Vključevati učence kot aktivne deležnike učenja. <p>Vse metode poučevanja so predstavljene v povezavi s standardi s področja socialnega in čustvenega učenja in specifičnimi učnimi cilji. Navedena so tudi jasna navodila in primeri za uporabo v razredu.</p>
<p>Orodja za samoocenjevanje učencev</p>	<p>Orodja za spremljanje socialnega in čustvenega učenja predstavljajo instrumente za spremljanje napredka socialnega in čustvenega učenja v šoli na različnih nivojih. Priročnik predstavlja številna orodja za spremljanje učenja in načine poučevanja ter značilnosti socialnega in čustvenega učenja na celotni šoli. Glavna orodja v razredu, na primer samoocenjevalne knjižice za učence, so namenjene samoocenjevanju učencev in učiteljevo spremljanje vedenja učencev. Združena, ta orodja nudijo ogrodje in smernice za učence, ki tako sami spremljajo svoj napredek, premislijo o svojem učenju in načrtujejo nadaljnji potek učenja. Povratna informacija je koristna tudi za učitelje in vrstnike.</p> <p>Vsa orodja so podrobno predstavljena v Poglavju 5, skupaj z drugimi prilogami.</p>

3.2 Standardi na področju socialnega in čustvenega učenja

Po analizi mnogih obstoječih standardov in najboljših praks na področju socialnega in čustvenega učenja je skupina "Learning to be" za potrebe projekta prilagodila standarde Državnega odbora za izobraževanje v Illinoisu (ZDA)⁵⁵.

Zaradi vse večjega zanimanja za socialno in čustveno učenje in njegovih koristi je odbor za izobraževanje v Illinoisu v sodelovanju s CASEL-om razvil standarde na področju socialnega in čustvenega učenja, ki jih je mogoče vključiti v vsa učna področja. Omenjeni standardi zagotavljajo celovit vodnik ciljev na področju socialnega in čustvenega učenja učencev. Standardi omogočajo sledenje napredka učencev in so podpora učitelju pri poučevanju in razvoju kurikuluma.

OPOMBA: Predstavljeni standardi iz Illinoisa naj bi se uporabljali le kot praktično izobraževalno orodje v času našega eksperimentalnega projekta. Niso del nobenega nacionalnega učnega načrta v evropskih šolah. Pomembno je omeniti, da je te standarde smiselno uporabljati le kot vodilo za razumevanje napredka pri razvoju socialnih in čustvenih veščin pri učencih.

Standardi na področju socialnega in čustvenega učenja opisujejo, kaj naj bi učenci, ki se razvijajo, naredili, da bi dosegli naslednje tri sklope ciljev:

- Razvoj veščine samozavedanja in samokontrole za doseganje šolskega in življenjskega uspeha;
- Uporaba socialnega zavedanja in interpersonalnih veščin za vzpostavitev in vzdrževanje pozitivnih odnosov;
- Dokazovanje veščin odločanja in odgovornega vedenja v osebem, šolskem in lokalnem kontekstu.

V okviru standardov so opredeljeni podrobnejši učni cilji. Predstavljajo mejnike, ki določajo razvoju ustrezno znanje in veščine s področja socialnega in čustvenega učenja na petstopenjski lestvici (predšolska-3, 4-5, 6-8, 9-10, 11-12 let). Mejniki se povečujejo glede kompleksnosti in zahtev pri prehodu na naslednjo stopnjo.

Standardi učenja in mejniki so nadalje podrobneje opisani kot opisniki uspešnosti. Učiteljem pomagajo pri izbiri in oblikovanju učnih načrtov, aktivnosti v razredu in navodil za učence ter ocenjujejo učenčevo uspešnost in doseganje specifičnih znanj in veščin s področja socialnega in čustvenega učenja.

Primeri ciljev, učnih standardov, mejnikov in opisnikov uspešnosti za 4. (starost: 9-10 let) in 8. razred (starost: 13-14 let) so opisani v tabelah 2 in 3.

Cilj:	Uporaba socialnega zavedanja in interpersonalnih veščin, potrebnih za vzpostavitev in vzdrževanje pozitivnih odnosov.
Učni standard:	Uporaba komunikacijskih in socialnih veščin za učinkovito interakcijo z drugimi.
Mejnik:	Opis pristopov za vzpostavljanje in ohranjanje prijateljstva; analiza načinov za učinkovito delo v skupinah.
Opisnik uspešnosti:	Prepoznavanje situacij, v katerih je primerno podati kompliment; prakticanje predstavljanja posameznih učencev ostalemu razredu; urjenje podajanja komplimentov; demonstracija ustreznih reakcij na prejemanje komplimentov; uporaba "jaz izjav" za izražanje našega počutja, ko nas je kdo čustveno poškodoval; demonstriranje izražanja zahvale nekemu, ki nam je pomagal.

Tabela 2. Primeri standardov na področju socialnega in čustvenega učenja (Illinois) za učence 4. razreda

Tabela 3. Primeri standardov na področju socialnega in čustvenega učenja (Illinois) za učence 8. razreda

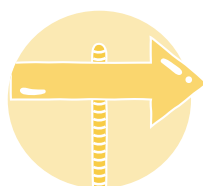
Cilj:	Uporaba socialnega zavedanja in interpersonalnih veščin, potrebnih za vzpostavitev in vzdrževanje pozitivnih odnosov.
Učni standard:	Uporaba komunikacijskih in socialnih veščin za učinkovito interakcijo z drugimi.
Mejnik:	Predvidevanje čustev in perspektiv drugih v različnih situacijah. Analiza, kako vedenje posameznikov vpliva na druge.
Opisnik uspešnosti:	Igra vlog, kako prijaviti ustrahovanje; sodelovanje, postavljanje in izvajanje razrednih pravil; uporaba strategij za ohranjanje pozitivnih odnosov (npr. delitev skupnih interesov in aktivnosti, preživljanje časa skupaj, dajanje in prejemanje pomoči, prakticiranje odpuščanja); prepoznavanje pomembnosti postavljanja mej sebi in drugim; demonstriranje sposobnosti prevzemanja vodenja in biti zmožen delati v skupini, z namenom doseganja ciljev skupine; učenje objektivnosti in neobsojajoče komunikacije v primeru nesoglasij.

Celotni standardi so na voljo v prilogah B1 in B2.

Preostali elementi modela spremljanja socialnega in čustvenega učenja – metode poučevanja in praktična orodja so bolj podrobno predstavljene v poglavjih 4 in 5.

3.3 Strategije formativnega spremljanja socialnega in čustvenega učenja

V pedagoški literaturi pogosto ločimo tri vrste spremljanja: pregledovanje (skrining), formativno in sumativno spremljanje.

Pregledovanje (skrining) je proces, ki omogoča trinivojski model poučevanja: splošno učenje, usmerjene intervencije in individualno delo. Procesi pregledovanja običajno vključujejo vprašalnike in posebne protokole spremljanja⁵⁵.

Formativno spremljanje je proces, med katerim stalno zbiramo in analiziramo dokaze učenja. Na podlagi teh dokazov lahko prilagodimo poučevanje in izboljšamo ter spodbudimo učni napredek učenca.

Sumativno ocenjevanje poteka ob zaključku določenega obdobja v učnem procesu. Stremi k pridobivanju splošne povratne informacije o stopnji učenčevega dosežka glede na določene standarde učnega načrta ali ocenjevalne kriterije za določen časovni okvir.

V tem priročniku smo se osredotočili na formativno spremljanje. Cilj formativnega spremljanja je izboljšati poučevanje in učenje z uporabo različnih

orodij za spremljanje in metod, ki pomagajo prepoznati učenčeve prednosti ter omogočijo učiteljem in učencem, da določijo cilje za nadaljnji razvoj. Formativno spremljanje ni ocenjevalni sistem, ki bi določal učenčevo znanje na podlagi mejnikov, temveč je bolj niz procedur, ki vodijo učni proces.

Namen predlaganih strategij formativnega spremljanja:

- Pomagati učencem, da prevzamejo odgovornost za svoje učenje z rednim spremljanjem njihovih učnih izkušenj.
- Pomagati učencem pri njihovem nadaljnjem učenju z jasnimi učnimi cilji in povratnimi informacijami učiteljev.
- Spremljati in prepoznavati učni napredek učencev.
- Spodbujati sodelovanje učencev pri medsebojnem učenju.
- Pomagati učiteljem, da ocenijo lastno uspešnost kot vzgojitelji in izboljšajo svojo učno prakso.
- Razviti miselne spretnosti učencev ter učenje učenja.
- V učilnici omogočiti iskrene in pozitivne odnose, ki podpirajo učenje.

V nadaljevanju ponujamo razlago, kako lahko principe formativnega spremljanja uporabimo pri socialnem in čustvenem učenju v šoli.

Vsakršno spremljanje lahko opredelimo kot formativno, če le-to izboljšuje odločitve učiteljev, učencev in njihovih vrstnikov o poučevanju. Po podatkih Dylana Wiliama (2011) je med poučevanjem mogoče opredeliti tri ključne procese in tri glavne akterje⁵⁷.

Procesi:

- Ugotoviti, kje so učenci s svojim znanjem.
- Ugotoviti, kam grejo.
- Ugotoviti, kako priti tja.

Akterji:

- učitelji;
- učenci;
- vrstniki.

Ko se vloge in procesi križajo, se pet ključnih strategij formativnega spremljanja pojavi okrog ene velike ideje, ki razkriva "duh" kratkega cikla formativnega spremljanja:

1. učenci in učitelji,
2. uporaba dokazov o učenju,
3. prilagajanje poučevanja in učenja,
4. odzivanje na trenutne učne potrebe,
5. iz minute v minuto in dan za dnevno⁵⁸.

Dylan William (2011) nudi podrobno razlago strategij formativnega spremljanja s primeri in nasveti za uporabo. V nadaljevanju predstavljamo kratek povzetek vseh.

1. Razjasnitev, sodelovanje pri odločanju in razumevanje namenov učenja ter kriterijev uspešnosti. Ko se učenci vključijo v razpravo o učnih ciljih in razumejo, kako lahko stvari, ki so se jih učili, uporabljajo v resničnih situacijah, raste njihova motivacija, hkrati pa razvijajo občutek odgovornosti za učenje. Učenci postanejo lastniki svojega uspeha. Vlaganje v njihovo učenje jih motivira pri prizadevanju za izpolnjevanje njihovih pričakovanj in iskanju možnosti za rešitev problema.

⁵⁷ Wiliam, 2011

⁵⁸ Leahy, Lyon, Thompson, & Wiliam, 2005

Učitelji naj bi skozi razpravo o merilih uspešnosti učence vodili pri določanju pričakovanj in oblikovanju načrta za nadaljnji razvoj – na primer, ko učenci skupaj z učiteljem razmišljajo o uspehih in področjih, ki jih lahko izboljšajo, upoštevajoč preteklo delo ali vedenje. Ta pogovor naj bi potekal na način, ki bi učencem omogočal upravljati s čustvi, prispevati h končnemu rezultatu in bi na koncu vplival tudi na splošno razredno klimo. Razvijanje načrta o teh temah lahko prav tako prispeva k razvoju socialnih in čustvenih kompetenc.

Tu je nekaj nasvetov, kako uporabiti to strategijo:

- Na začetku učne ure razpravljajte o učnih ciljih.
- Preglejte delo/izdelke učencev iz preteklih let (kriteriji uspešnosti). Pogovorite se o njihovih prednostih in slabostih, merilih za uspeh (Wiliam, 2011).
- Spodbujajte učence k razmišljanju o njihovih prednostih in slabostih, postavljanju osebnih učnih ciljev, delitvi njihovih pričakovanj in potreb.
- Pojasnite kriterije za uspešnost za prihajajoče teste in naloge.
- Skozi diskusijo v razredu priključite predhodno znanje, aktivirajte razmišljanje in analizirajte glavne teme učne ure.
- Pogovorite se o pomembnosti učnega gradiva zunaj učilnice.

2. Priprava takšnih dejavnosti v razredu, s katerimi je možno pridobiti dokaze o učenju. V učnem okolju, ki temelji na formativnem spremljanju, učitelji spodbujajo učence, da na različne načine izražajo tisto, kar so se naučili. Pomembno za nadaljnje delo je, da učitelji zberejo dovolj dokazov o tem, česa vse so učenci sposobni. Eden izmed načinov za to je vključevanje učencev v dialog in ustvarjanje klime, v kateri se učenci počutijo varni pri odgovarjanju na učiteljeva vprašanja in brez zadržkov zahtevajo razjasnitev v primeru, da česa ne razumejo. Ko individualen pristop ni možen, je priporočljivo, da učitelj uporablja druge strategije, ki pomagajo pri razumevanju določene vsebine in identificirajo morebitne težave ali nerazumevanje. Zbrani dokazi naj bi služili načrtovanju nadaljnega učenja ali premagovanju morebitnih težav oz. nerazumevanja.

Nekaj nasvetov, kako uporabiti to strategijo:

- Zastavite problemsko naravnana vprašanja, povezana z učnimi cilji. Učencem omogočite dovolj časa za razmišljanje, razpravo in odgovore (Wiliam, 2011).
- Ustvarite priložnosti, v katerih bodo učenci v praksi pokazali svoje znanje in spretnosti – skozi interaktivne dejavnosti, diskusijo in praktične naloge.
- Organizirajte delo v parih in skupinah in tako spodbujajte ustvarjanje odnosov in sodelovanje.
- Prosite učence, naj predstavijo svoje delo in se o tem pogovarjajo.
- Uporabite krajše aktivnosti za spremljanje učenja učencev (npr. z uporabo izhodnih lističev, palcev itd.). Glej več primerov v poglavju 4 (str. 90–92).

3. Zagotavljanje povratnih informacij, ki učencem omogočajo napredek.

Najbolj pogosto učenci kot rezultat ocenjevanja znanja dobijo številčno oceno. Ta način ocenjevanja zagotavlja le malo kvalitetne informacije o napredku pri učencu in lahko celo izzove skrb in strah. Kvalitetna povratna informacija naj ne bi povzročala čustvene reakcije, pač pa bi morala voditi v razmišljanje. Pozornost učenca naj bi se usmerila k temu, kar sledi in ne k osredotočanju na to, kako dobro ali slabo so se izkazali. Učinkovita povratna informacija naj bi bila “recept za naslednjo akcijo”⁵⁹. Učenci, ki prejema povratne informacije v opisni obliki, veliko pridobijo.

Komentarji, ki se nanašajo na specifične pristope, kako izboljšati učenje, omogočijo učencem, da preidejo na naslednjo stopnjo učnega procesa.

Povratna informacija učitelja:

- je osredotočena na učenje in vedenje, ne na učenca;
- bi se morala nanašati na proces učenja, ki se ne ustavi, ne le na končni izdelek;
- bi morala posredovati jasno informacijo o tem, kaj je učenec dosegel in kako še lahko izboljša dosežek;
- mora biti razumljiva in jasna, da jo lahko učenec razume in uspešno nadaljuje z delom;
- bi se morala navezovati na cilje, ki jih učenci že poznajo. (Wiliam, 2011)

Nasveti za uporabo te strategije:

- Kadar je le možno, pohvalite učenca za lepo vedenje, njegov osebni doprinos in učni napredek.
- Vsakemu učencu posebej redno posredujte vaša opažanja glede njihovega učenja in vedenja.
- Opazujte učenje in vedenje učencev ter si to redno beležite. Na ta način boste kasneje lažje posredovali povratne informacije.
- Ocene pisnih izdelkov dopolnite s kratkimi povratnimi informacijami, v katerih se osredotočate na nadaljnje učenje in stvari, ki jih je potrebno še izboljšati.
- Uporabite simbole in žetone za ponazoritev tako pozitivne kot negativne povratne informacije (npr. vrtnice- rože (dobre, lepe stvari) in trni (problematično, zahtevno) so vedno skupaj).
- Spodbujajte učence, da preko dela v parih ali v skupinah podajajo in sprejemajo povratno informacijo od sošolcev.
- Pokažite odprtost do povratnih informacij učencev. Ustvarite priložnosti za učence, da z vami delijo povratne informacije (npr. izvajajte ankete ali jih prosite, da povratno informacijo napišejo na izhodne lističe).

O uporabi povratne informacije si lahko več preberete v četrtem poglavju (str. 81)

4. Aktiviranje učencev, da postanejo drug drugemu vir poučevanja. Nekateri pedagogi se obotavljajo pri dopustitvi možnosti, da bi si vrstniki med sabo pomagali z mentorstvom. Prisoten je strah, da bi bilo težko določiti, ali je povratna informacija učenec - učenec kvalitetna in ali je prispevek vsakega posameznika v resnici koristen. Raziskave kažejo, da obstajajo občutne prednosti sodelovalnega učenja. Ker gledajo učenci na vrstnike kot sebi enake, jim je lažje zastavljati vprašanja in prositi za pojasnila. Tudi izrazoslovje, ki ga učitelj uporablja, je lahko za nekatere učence preveč tehnično, da bi ga razumeli. Lažje razumejo, ko snov po svojih besedah obnovijo vrstniki. Mentorstva vrstnikov so koristna ne le za učence, ki potrebujejo dodatno razlago, temveč tudi za tiste, ki so mentorji. S tem, ko mentorirajo druge, bolje razumejo snov. Pomoč vrstnikov pri učenju prispeva tudi k razvoju socialnih in čustvenih kompetenc, ko si učenci izmenjujejo ideje, sklepajo kompromise, poslušajo in sprejemajo povratne informacije drugih. Če želimo, da je učna pomoč vrstnikov učinkovita, je pomembno, da se dogovorimo, kaj in kako naj izvedejo učenci in kaj je skupni cilj učenja.

Nasveti za uporabo te strategije:

- Delo organizirajte v skupinah in parih, da bi spodbudili sodelovanje učencev.
- določite »prijatelje za učenje« s posebnimi nalogami, ki bodo učencem v po-

moč pri učenju (npr. vsak prijatelj za učenje prejme niz vprašanj oz. seznam, s katerim bo preveril delo sošolca ter ga oddal učitelju).

- Prosite učence, da se odzivajo in komentirajo svoje delo ter delo ostalih učencev ter delijo konstruktivno povratno informacijo. Spodbujajte bolj samozavestne učence, da pomagajo drugim pri učenju.

5. Aktiviranje učencev za samoobvladovanje učenja. Resda učitelji načrtujejo možnosti za učenje, a so učenci tisti, ki ga lahko kreirajo. Možnosti, da sami koordinirajo učenje, jim dopuščajo, da razvijejo metakognicijo in občutek odgovornosti za lasten napredek. Učenje, ki ga vodijo sami, zahteva od učencev kritično razmišljanje za prepoznavanje področij, kjer imajo težave in iskanje možnosti za razvoj veščin na teh področjih. Razmišljanje o učenju ni enostaven proces. Zahteva čas in lahko postane čustveno nabito, a z vodenjem in vajo bodo učenci obvladali lasten proces rasti in razvoja učenja. Razvijanje načina rasti⁶⁰ je ključ za aktiviranje učencev kot lastnikov njihovega učenja.

Nasveti za uporabo te strategije:

- Prosite študente, da redno samostojno ocenjujejo svoje učenje in napredek.
- Spodbujajte učence k postavljanju osebnih učnih ciljev in spremljanju njihovega napredka v učnih dnevnikih / zvezkih.
- Med uro uporabite aktivnosti za hitro samooceno učenja (npr. prosite učence, naj uporabljajo semaforje / barve, ki pokažejo, kako samozavestno se počutijo glede določene vsebine)
- Med poukom posvetite čas refleksiji in samooceni.
- Spodbujajte učence k zbiranju dokazov o njihovih učnih izkušnjah in uspehu (npr. zbiranje portfeljev učencev, pisanje učnih dnevnikov/zvezkov itd.).

Te strategije služijo kot smernice za načrtovanje učinkovitega poučevanja in učiteljem nudijo fleksibilnost, da se odločajo, na kakšen način uporabiti vsako od strategij tako, da ustreza potrebam učenca. Bistveno je, da učitelji razumejo, da je namen strategij spremljanja usmerjanje nadaljnjega učnega procesa in ne ocenjevanje uspeha učencev v določenem trenutku. Če jih učitelji želijo uporabljati učinkovito, morajo vrednost teh strategij predstaviti tudi učencem.

Pet strategij, procesov in vlog lahko opišemo na naslednji način:

Tabela 4. Pet strategij, procesov in vlog za učinkovito poučevanje

	Kam je učenec namenjen?	Kje je učenec zdaj?	Kako priti tja?
Učitelji	1. Pojasnjuje in deli namere učenja in kriterije uspešnosti.	2. Pridobiva dokaze o učenju pri učencih.	3. Zagotavljanje povratne informacije, ki učenecem omogoča napredek.
Vrstniki v razredu	Pojasnjuje in deli namere učenja in kriterije uspešnosti.	4. Aktiviranje učencev, da postanejo drug drugemu vir poučevanja.	
Učenci	Pojasnjuje in deli namere učenja in kriterije uspešnosti.	5. Aktiviranje učencev za samoobvladovanje učenja.	

Pet strategij formativnega spremljanja predstavlja osnovo spremljanja učenja, učitelj pa je tisti, ki se odloči, katera orodja spremljanja bo uporabil. Pomembno je, da učitelj prilagodi orodja kontekstu, v katerem se nahaja (William, 2011).

V četrtem poglavju priročnika („Socialno in čustveno učenje v praksi“) je predstavljenih 11 metod poučevanja, ki bodo pomagale vključiti te strategije v delo v razredu in jih povezati s socialnim in čustvenim učenjem.

Drugi vidiki, ki jih je potrebno upoštevati pri spremljanju socialnega in čustvenega učenja:

- Učenci verjetno ne bodo natančni pri samoocenjevanju njihovih socialnih in čustvenih veščin. Včasih lahko podcenjujejo ali precenjujejo svoje sposobnosti. Zato so opazovanje in povratne informacije učiteljev ključnega pomena za pomoč učenecem pri primerni presoji o njihovem učenju. Pomembno je opozoriti, da je sposobnost samoocenjevanja pomemben vidik samozavedanja, zato ga lahko smatramo kot pomembno veščino, ki jo je možno razvijati.
- Učenci lahko pri izpolnjevanju orodij za spremljanje socialnih in čustvenih veščin podajajo odgovore, ki niso v skladu z njihovimi prepričanji. Prav tako se lahko pred učitelji in vrstniki skušajo prikazati kot boljši (družbena zaželenost). To še posebej velja takrat, ko na šoli dajejo samoocenjevanju veliko vrednost. Da bi to preprečili, se morajo učitelji izogibati primerjanju samoocenjevanj posameznih učencev.
- Dobra izvedba ni vedno enaka dobremu učenju. Dejstvo, da učenci lahko demonstrirajo določeno raven zmožnosti na področju socialnega in čustvenega vedenja (izvedba), ne pomeni, da imajo dobro razvite veščine (učenje). Razvoj socialnih in čustvenih veščin je pravzaprav počasen razvoj.
- Na spremljanje socialnega in čustvenega vedenja lahko vplivajo različni kontekstualni dejavniki: učenci lahko pri določeni nalogi demonstrirajo dobre zmožnosti na področju socialnega in čustvenega učenja, vendar pa se lahko slabše izkažejo pri podobni nalogi, a v drugačnem kontekstu (npr. delo z neznanimi ljudmi, pod časovnim pritiskom ali na drugem kraju). Zato bi skozi

daljšo časovno obdobje potrebovali več različnih procesov spremljanja, da bi bolje razumeli učenje učencev.

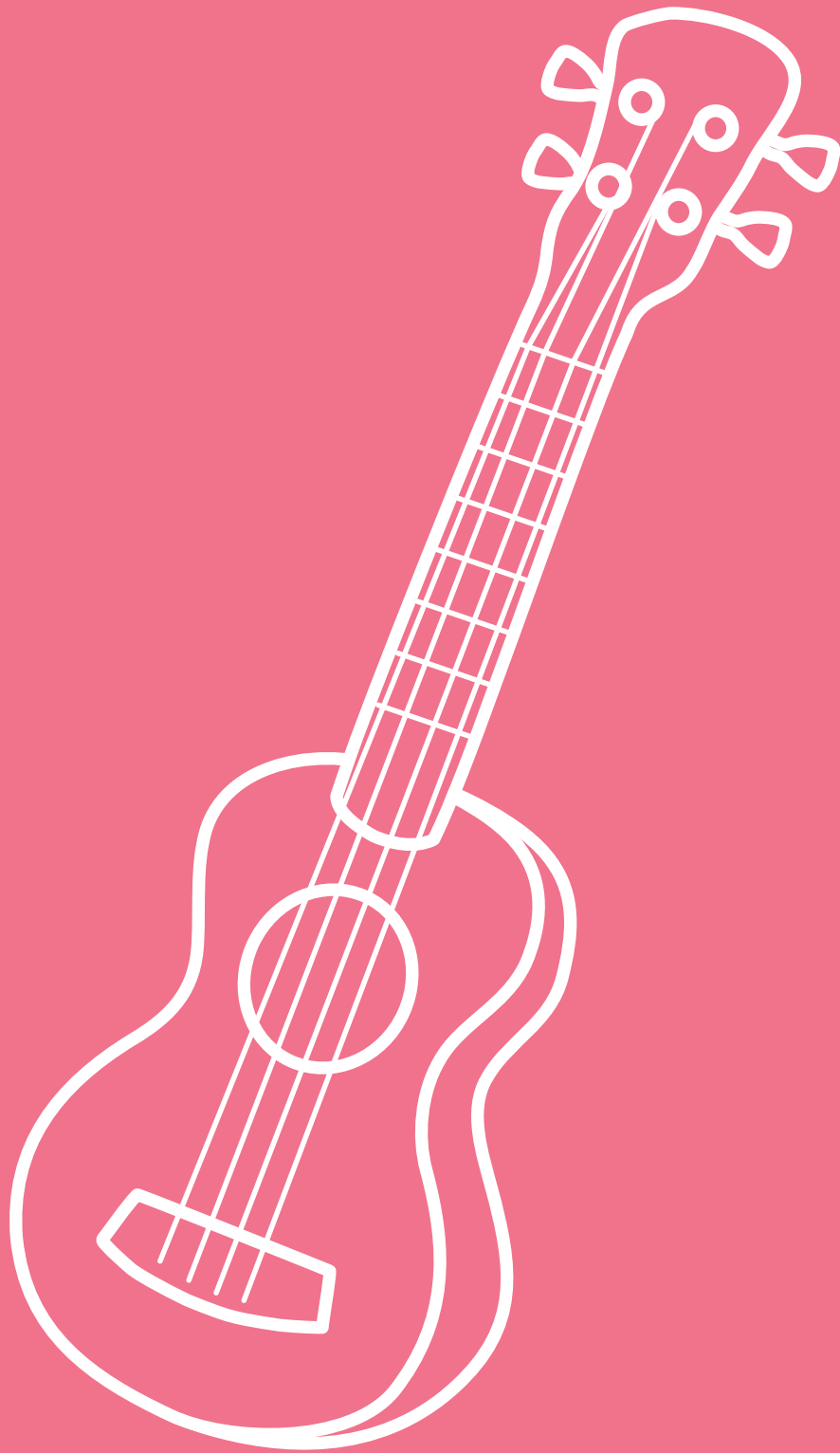
Metode spremljanja, predstavljene v tem priložniku, so usmerjene predvsem v pomoč učencem in učiteljem, da se začnejo bolj zavedati sebe, usmerjati svoje učenje in oblikovati učni proces. Pomembno pa je opozoriti, da te metode niso zasnovane z namenom, da bi jih uporabljali za formalno oceno uspešnosti ali objektivno primerjavo med posamezniki. Zato je pomembno, da ta orodja uporabljate pametno, glede na njihov namen:

»DA«:

- razložite učencem (in njihovim družinam), da te ocene niso preizkusi uspešnosti, ampak dejavnosti, s pomočjo katerih bodo lahko izvedeli več o sebi in drugih;
- aktivnostim spremljanja redno namenite nekaj časa, da le te preidejo v ustaljeno prakso-rutino (med poukom ali drugimi dejavnostmi);
- učencem omogočite čas, da razmislijo o svoji samoevalvaciji;
- načrtujete učne dejavnosti (naloge, igre, dogodke) in ustvarite priložnosti za učence, v katerih bodo svoje veščine lahko vadili in demonstrirali;
- dovolite učencem, da delajo napake, tudi pri samoocenjevanju. Dobro zavedanje samega sebe je veščina, ki potrebuje čas, da se razvije;
- spodbujate diskusijo med učenci skupinsko refleksijo o sebi ter odnosih v skupini;
- poskrbite za individualne povratne informacije učencem, s katerimi boste izpostavili pozitivne vidike in izzive na področju socialnega in čustvenega učenja, ki so še pred njimi. Pojasnite nadaljnje korake učenja za vsakega učenca.

»NE«:

- primerjajte posameznih učencev na podlagi njihovih ocen;
- izvajajte formalnega ocenjevanja uspešnosti ali dodelite ocene za socialne in čustvene veščine;
- razpravljajte o posameznikovih samoocenah z drugimi učenci ali pred celim razredom brez posebnega dovoljenja tega učenca (zasebnost);
- silite učencev, da napišejo popolne odgovore ali dokončajo vse naloge hkrati;
- pozabite deliti povratne informacije in pregledati ugotovitev procesa spremljanja z učenci (tj. ne puščajte učencev samih v tem procesu).

Študije so pokazale, da fragmentiran razvoj socialnih in čustvenih veščin ne daje pričakovanih rezultatov. Da bi dosegli pričakovane rezultate, moramo socialno in čustveno izobraževanje vključiti v celotno šolsko življenje in vsakdan učencev. To je načrtovano in dosledno delo. Poglavje, ki je pred vami, ponuja informacije o:

- Načrtovanju procesa izvedbe socialnega in čustvenega učenja v šoli.
- Razvoju učnega okolja, ki temelji na odnosih.
- Metodah poučevanja, ki spodbujajo socialno in čustveno učenje.

4.1 Načrtovanje procesa izvedbe socialnega in čustvenega učenja v šoli

Praktiki, ki vključujejo socialno in čustveno učenje, trdijo, da je za doseganje pozitivnih rezultatov potrebno osredotočanje na delo v skupnosti, počasno napredovanje in dosledno delo. Načrtovanje procesa integracije socialnega in čustvenega učenja vključuje 7 korakov⁶²:

Slika 6: Krog načrtovanja v sedmih korakih

Vseh sedem korakov je podrobneje opisano v tabeli spodaj.

Tabela 5: Krog načrtovanja v sedmih korakih

<p>Izgradnja šolske infrastrukture, ki podpira socialno in čustveno učenje.</p>	<p>Ustanovite šolski razvojni tim. Socialno in čustveno učenje zahteva stalno načrtovanje, zato je priporočljivo, da se ustanovi šolski razvojni tim, ki bo razvil načrt implementacije socialnega in čustvenega učenja. Razvojni tim naj bi sestavljali predstavniki vseh šolskih skupin.</p>
<p>Vrednotenje virov socialnega in čustvenega učenja in koordinacije na šoli.</p>	<p>Ovrednotite vire s pomočjo spodnjih vprašanj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ali imajo učenci zagotovljene možnosti za razvijanje socialnih in čustvenih veščin? • Ali učitelji pri poučevanju uporabljajo metode, ki krepijo socialne in čustvene veščine? • Ali so učencem zagotovljeni pogoji za demonstracijo socialnih in čustvenih veščin zunaj šolskega prostora? • Ali so učenci vključeni v proces postavljanja šolskih pravil? • Ali šola izvaja politiko nekaznovanja?

⁶¹ Humphrey, 2013.

⁶² Durlak, Domitrovich, Weissberg, & Gullotta, 2015.

Ocena šolske kulture in klime.	<p>Izvedite raziskavo med vsemi učenci, osebjem in starši glede šolske klime. Rezultati bodo v pomoč pri prepoznavanju prednosti in slabosti ter načrtovanju bolj natančne integracije socialnega in čustvenega učenja.</p>
Prepoznavanje skupnih vrednot, tem in bistvenih življenjskih navad.	<p>Sodelujte z lokalno skupnostjo in določite splošno vizijo implementacije socialnega in čustvenega učenja ter se dogovorite o doseganju skupne vizije. Članom šolske skupnosti posebej pojasnite, da je cilj ustvariti skupnost, ki bo zasnovana na dobrih medsebojnih odnosih. Cilj je, da se vsakdo v šoli počuti varnega in sprejetega.</p> <p>Prepoznajte in artikulirajte ključne vrednote šolske skupnosti in poskrbite, da jih prevzamejo tudi učenci skozi celotno obdobje šolanja. To igra pomembno vlogo pri zmanjševanju fragmentacije in povečuje verjetnost, da se učenci bolj vneto posvetijo učenju.</p>
Zagotavljanje doslednih in stalnih priložnosti za učence, da vadijo socialne in čustvene veščine.	<p>Socialne in čustvene veščine potrebujemo vsak dan in v vsakem trenutku. Razpršena praksa učenja socialnih in čustvenih veščin vodi do razpršenih rezultatov. Če želimo pri svojih učencih vzgojiti močne socialne in čustvene veščine, jih moramo tega učiti dosledno in jim dati možnost, da jih uporabljajo v šoli in ostalih življenjskih situacijah.</p>
Izboljšanje pripravljenosti šolskega osebja za socialno in čustveno učenje.	<p>S tem, ko šola pripravi načrt implementacije socialnega in čustvenega učenja, predvidevamo, da so vsi člani skupnosti, predvsem pa učitelji, pripravljeni na ta proces. Učitelji bi morali biti pripravljeni učiti katerokoli lekcijo tako, da navduši učence, da se maksimalno naučijo in dosežejo maksimalne rezultate. Pripravljenost učiteljev za uporabo določenih metod poučevanja predstavlja pomemben del integracije socialnega in čustvenega izobraževanja.</p>
Povezovanje s tistimi, ki že izvajajo socialno in čustveno učenje.	<p>Šole, ki šele uvajajo socialno in čustveno učenje, imajo najverjetneje veliko vprašanj, prav tako se soočajo z nekaterimi izzivi. Predlagamo, da poiščete pomoč in nasvet. Pričakujete lahko podporo s strani organizacij, ki že razvijajo in izvajajo programe socialnega in čustvenega učenja ali šol, kjer je socialno in čustveno učenje že ustaljena praksa.</p>

Za uspešno integracijo socialnega in čustvenega učenja v šolsko življenje je potrebno vključiti vse člane šolske skupnosti: ravnatelja, učitelje, starše, člane lokalnih skupnosti, druge pedagoške delavce, pomožno osebje in učence⁶³.

Za uspešno socialno in čustveno učenje je pomemben vsak posamezen član šolske skupnosti, torej je potrebno upoštevati tudi mnenja ostalih članov skupnosti. Pomembno je, da člani šolske skupnosti:

- Izražajo prepričanje v pozitivne potenciale in uspeh vseh učencev.
- Razumejo potrebo in pomembnost socialnega in čustvenega učenja.
- Udeležujejo njihove socialne in čustvene veščine.

Vključitev vseh članov skupnosti je lažja, ko in če se član zaveda svoje vloge.

⁶³ Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, 2006.

Tabela 6. Vloge članov skupnosti

<p>Ravnatelj</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Načrtuje integracijo socialnega in čustvenega učenja v šolsko življenje. • Oblikuje razvojni tim na področju socialnega in čustvenega učenja. • Zagotovi potrebna sredstva za integracijo socialnega in čustvenega učenja. • Vzdržuje stalen dialog z osebjem o izkušnjah glede socialnega in čustvenega učenja. • Zagotavlja potrebna finančna sredstva za aktivnosti povezane s socialnim in čustvenim učenjem.
<p>Vodja tima za razvoj socialnega in čustvenega učenja</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vzdržuje stik med ravnateljem, razvojnim timom, šolsko skupnostjo in socialnimi partnerji. • Članom šolske skupnosti priskrbi informacije in gradivo o socialnem in čustvenem učenju. • Koordinira vse šolske aktivnosti, vezane na socialno in čustveno učenje: načrtovanje, usposabljanje učiteljev, raziskave, integracija in izbor programov. • Načrtuje aktivnosti, povezane s socialnim in čustvenim učenjem. • Učiteljem pomaga izboljšati socialno in čustveno učenje z ustvarjanjem varnega učnega okolja. • Predstavlja šolo na konferencah in srečanjih ter poroča o rezultatih razvoja socialnega in čustvenega učenja v šoli.
<p>Učitelji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sodelujejo v razvojnem timu in ugotavljajo obstoječe in potencialne prednosti in izzive. • Vzdržujejo vizijo socialnega in čustvenega učenja in implementacijo med kolegi z dialogom, premislekom in sodelovanjem ter spodbujajo interes osebja za socialno in čustveno učenje. • Postavijo realne cilje za izboljšanje. Predlagajo določene načine, kako implementirati socialno in čustveno učenje razredu in na ravni šole.
<p>Starši, člani družin in lokalne skupnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sodelujejo v razvojnem timu in članom skupnosti nudijo povratne informacije glede uvajanja socialnega in čustvenega učenja, identificirajo obstoječe in potencialne izzive in prednosti. • Pomagajo prepoznati pomembne cilje iniciativ socialnega in čustvenega učenja in posredujejo informacije ostalim članom skupnosti. • Pomagajo pri učinkoviti rabi finančnih sredstev, potrebnih za iniciative socialnega in čustvenega učenja ter prepoznajo ostale možne vire pomoči.
<p>Strokovni delavci šolske svetovalne službe, zdravstveni delavci, svetovalci</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Sodelujejo v razvojnem timu in podajajo strokovna pojasnila glede duševnega zdravja, razvoja otrok in o učinkovitosti različnih preventivnih prizadevanj. Te elemente povežejo z akademskim učenjem in učenjem učencev. • Pomagajo analizirati zaznane potrebe šolske skupnosti in prepoznajo primerne strategije za posredovanje ter izberejo ustrezne programe socialnega in čustvenega učenja. • Zagotovijo, da so vsi učenci v šoli vključeni v proces socialnega in čustvenega učenja.

Pomožno osebje	<ul style="list-style-type: none"> • Poročajo o opažanjih, kako šolsko osebje in učenci čez dan uporabljajo socialne in čustvene veščine v šolskih prostorih (hodnikih, avlah, igrišču, jedilnici, avtobusu in podobno). • Vrednotijo odnose med osebjem, družino, lokalno skupnostjo in učenci ter tudi splošno mikro klimo v šoli.
Učenci	<ul style="list-style-type: none"> • So del razvojnega tima in ugotavljajo ovire za uspešnost razvoja socialnih in čustvenih veščin. • Aktivno se angažirajo in spodbujajo druge, da sodelujejo v aktivnostih, ki pomagajo krepiti socialne in čustvene veščine. • Izmenjujejo informacije razvojnega tima z ostalimi učenci. • So udeleženi pri spremljanju in analizi veščin, povezanih s socialnim in čustvenim učenjem, te informacije pa delijo s člani skupnosti in razvojnim timom.

4.2 Sodelovanje med šolo in družino

Socialno in čustveno učenje se začne v družinah. Prvih socialnih in čustvenih veščin se otroci naučijo znotraj družin. Če starši izkazujejo socialne in čustvene veščine, jih otroci pridobijo z opazovanjem in učenjem od njih (Dawson P., Guare R., 2018). Osredotočenost na razvoj otrokovih veščin je pomembna v vseh starostnih obdobjih. Sčasoma se število ljudi, ki sodelujejo oz se vključujejo v vzgojo otroka, povečuje. Vzgojiteljice v vrtcih ter kasneje učitelji postanejo bistveni del otrokovega izobraževanja. Največji in najučinkovitejši vzgojni rezultat je dosežen, kadar komunikacija med družinami in izobraževalnimi ustanovami temelji na zaupanju in sodelovanju. Vključenost staršev v akademsko življenje otrok je še posebej pomembna, saj otrokom pomaga, da se počutijo bolje v šoli in uspešnejše, tako v odnosih kot akademskih dosežkih (Slušnys & Šukytė, 2016).

Za boljši razvoj otrok na področju socialnih in čustvenih veščin je torej potrebna podpora staršev.

Kaj lahko storijo šole?

1. Obvestijo starše o večji osredotočenosti na socialno in čustveno učenje.
2. Prisluhnejo pričakovanjem staršev glede socialnega in čustvenega učenja.
3. Izrazijo svoja pričakovanja glede socialnega in čustvenega učenja kot šola, učitelj določenega predmeta ali razrednik.

Priporočljivo je imeti en roditeljski sestanek na temo socialnega in čustvenega učenja. Staršem na kratko predstavite, kaj je socialno in čustveno učenje ter katere kompetence in veščine boste razvijali. Če boste izvajali specifičen program s področja socialnega in čustvenega učenja, ga na kratko predstavite. Če pa socialno in čustveno učenje izvajate preko oblikovanja učnega okolja, ki temelji na odnosih in za to uporabljate specifične učne strategije, jim lahko to ponazorite s prikazom strukture učne ure.

Staršem je pomembno povedati, da lahko tudi sami prispevajo k učnim rezultatom, in sicer tako, da:

- pomagajo otrokom razviti spoštljiv odnos do učenja;
- izkazujejo zanimanje za uspehe in neuspehe v procesu učenja;
- odgovarjajo na komentarje in zahteve učiteljev;
- izkazujejo zanimanje za odnose med učenci;
- spremljajo dnevno rutino doma;
- so doma pozorni na mesto, kjer se otrok uči;
- otroku zagotovijo potrebna orodja za učenje.

Otroci bodo doživeli boljši uspeh, če šola in družine stopijo skupaj na pot krepitve oziroma razvoja socialnih in čustvenih veščin.

4.3 Razvoj okolja, ki temelji na odnosih

Ko razvijamo učenju prijazno okolje v razredu, je poglobljen cilj, da spodbujamo odnose, ki temeljijo na skrbi drug za drugega in podpori, kajti le-ti omogočijo smiselno učenje, gojijo socialne in čustvene kompetence in krepijo učenčevu vzdržljivost.

To podpoglavje ponuja smernice za ustvarjanje učnega okolja v razredu, ki temelji na odnosih.

Fizično učno okolje. Okolje v razredu mora biti zasnovano tako, da ustreza učenčevim potrebam. Bilo naj bi prijetno, urejeno in dobro osvetljeno. Učenci naj bi sedeli tako, da lahko vidijo drug drugega in lahko komunicirajo. Ker fizično učno okolje predstavlja tisto, kar vidimo, slišimo ali vonjamo, je pomembno, da prevladujoče barve, zvoki in vonji pomagajo pri učenju in niso moteči. Vizualni pripomočki morajo biti lahko berljivi, prikazovali pa naj bi ključne informacije za učence.

Začetek in zaključek ure v razredu. Jasni cilji, načrtovane aktivnosti in naloge so zelo pomembne, toda ne smemo pozabiti tudi drugih elementov učne ure, kot na primer način začetka in konca ure. Začetek in zaključek učne ure imata lahko velik vpliv na splošno počutje učencev. Vsak dan začnite s pozdravom, zavestno pozdravite vsakega učenca posebej. To lahko izvedete z uvedbo rituala in tradicije, dovolj pa je tudi preprost in topel pozdrav.

Začetek ure je odvisen od vsebine, ki jo bodo učenci in učitelji obravnavali ter seveda ostalih okoliščin. Na primer: ali gre za prvo uro, takoj po vikendu/počitnicah? To dejstvo, kot tudi starost učencev, bosta vplivalo na to, koliko časa potrebujemo, da dejansko začnemo z izvajanjem ure. S tem, ko učitelj vsaj nekaj minut posveti temu delu, bo:

- vzpostavil ustrezno razpoloženje učencev za delo;
- imel možnost opazovati čustva učencev in ustrezno ukrepati;
- razvil odnos z učenci in jim pomagal razviti odnose z drugimi;
- vzpostavil pomembno povezavo med njihovo zadnjo in trenutno uro s tem, ko bo poudaril, koliko časa se niso videli.

Tudi ob koncu ure lahko učitelj vpraša učence, kako se počutijo in kaj so se danes naučili.

Priporočene aktivnosti

▪ Pozdrav s kocko.

- Učenci stojijo v krogu.
- En učenec vrže kocko. Če vrže številko dve, preskoči dva učenca in pozdravi tretjega v krogu.
- Prvi učenec sede, tretji učenec v krogu (ki ga je prvi pozdravil), vrže kocko.
- Z aktivnostjo nadaljujete, dokler ne sedejo vsi učenci.

.....

▪ Semafor

- Učencem predstavite aktivnost in pojasnite pomen vsake barve. Na primer, zelena – razumem temo in počutim se odlično; rumena – razumem večino stvari, potrebujem pa malo pomoči, rdeča – ne razumem večine, potrebujem pomoč.
- Ob koncu ure vprašajte učence, kaj čutijo glede vsebine in ure na splošno.
- Prosite učence, da izberejo ustrezno barvo, ki bo ustrezala njihovemu stanju.

.....

▪ **Palec gor, palec dol.** Aktivnost lahko uporabljamo za hitro oceno stopnje pripravljenosti, razumevanja, zadovoljstva itd.

- Pokažite učencem, kaj pomenijo različni položaji palca: GOR – popolnoma pri moči, DOL – popolnoma utrujen / dolgočasen, VODORAVNO – tako tako.
- Ob začetku aktivnosti učenci ocenijo njihovo stopnjo energije s palcem.
- Učitelj reče učencem, naj po njegovem štetju do tri pokažejo njihovo stopnjo energije s palci (sodeluje tudi učitelj).
- Če čas dopušča, učitelj reflektira stanje v razredu.

.....

▪ **Živ termometer.** Aktivnost je primerna tako za začetek kot konec ure.

- S pomočjo samolepilnih lističev na tleh (diagonalno od enega vogala do drugega, z ničlo na sredini) označite skalo termometra od minusa, preko ničle do plusa (- /0 /+).
- Razložite učencem, da od vsakega od njih pričakujete oceno trditve tako, da se pomaknejo na določen del skale ("+"- se strinjam, "-" se ne strinjam, "0"- nisem prepričan). Razdalja označuje, kako močno se strinjajo oz. ne strinjajo s posamezno trditvijo (ali so bližje sredini ali vogalu).

- Trditve, za katere želite, da jih učenci ocenijo, posredujte postopoma. Na primer: “Pripravljen sem za današnji pouk”; “Po vikendu se počutim srečen”; “Danes sem se naučil nekaj novega”.

- V kolikor želijo, lahko učenci razložijo svojo izbiro.

- Učitelj vodi refleksijo.

▪ **Vsi tisti, ki.** Ta aktivnost je primerna za pogovor o vsakodnevnih izkušnjah, razumevanju stališč učencev in načenanje tem v razredu.

- Učenci stojijo v krogu.

- Razložite jim, da boste prebrali različne trditve in prosite vse, ki se strinjajo s trditvijo, da stopijo korak naprej proti sredini kroga.

- Podajte trditve, kot na primer “Vsi, ki ste zaspani”, “Vsi, ki imate radi košarko”, “Vsi, ki niste naredili domače naloge”. Če učenci želijo, lahko razložijo izbor svoje pozicije.

- Učitelj vodi refleksijo.

Učiteljevo verbalno in neverbalno izražanje je pomembno od prve do zadnje minute učne ure. Učenci lahko zaznajo razpoloženje učitelja takoj, ko ta vstopi v razred. Živahna telesna govorica in nasmeh lahko spodbudita zanimanje učencev in pripomorejo k pozitivnemu vzdušju. Z odprto telesno govorico lahko učitelj pokaže, da je pripravljen prisluhniti in komunicirati. Učiteljev način govora mora služiti kot primer vljudne komunikacije. S pogledom in govorom, usmerjenim na učence, jih lahko spodbudi k udeležbi pri aktivnostih v razredu. Učenci bodo cenili, če jih bo učitelj ogovarjal z njihovimi osebnimi imeni.

Spoštljivo odgovarjanje. Komunikacija v razredu, ki spodbuja spoštovanje, je bistvenega pomena ne le za izgradnjo odnosov, temveč tudi za krepitev samozavesti učencev in doseganje učnih uspehov.

Positivno učno okolje se ustvari ne le na način, da učitelj spodbuja učence, da ohranijo spoštljiv ton interakcije ali ustrezno reagirajo na drugačno mnenje učencev in neprimerno vedenje, temveč tudi tako, da sam uporablja takšne metode, ki vključujejo vse in spoštuje učni stil in ritem vsakega posameznega učenca.

Pomemben element učne ure je odzivanje učitelja na delo učenca. Učitelj naj ne reagira z ocenjevanjem ali obsojanjem. Učitelj bo uspel, če namesto besed “neverjetno”, “čudovito”, “odlično” uporabi besede “hvala”, “v redu”. Pri spremljanju učenčevega napredka in dosežkov je priporočljivo, da se izogibamo ocenam, ki ne nudijo specifične informacije. Lakonsko frazo “dobro opravljeno” na primer zamenjajte z besedami ali stavkom, ki tudi pojasnijo, zakaj je učenec nekaj opravil dobro. Opažanje dosežkov in napredka, pozitivno ocenjevanje in učiteljevo spodbudo bo cenil vsak učenec, torej bi moral učitelj nameniti spodbudne besede vsakomur v razredu in najti tudi najmanjši razlog za pohvalo slehernega učenca. Način, kako podati pozitivno spodbudo je odvisen od situacije, skupinske dinamike in starosti učencev. Učitelj to

lahko stori **(1)** individualno (z učenci, ki napredujejo počasi); **(2)** individualno pred celim razredom (nižji razredi) ali **(3)** s pohvalo celemu razredu.

Reagiranje pri odporu učencev. Učna ura lahko teče tako, kot jo je učitelj načrtoval in pričakoval, vedno lahko pride tudi do nepričakovanih dogodkov. Uro lahko zmoti več dejavnikov: dogodki pred začetkom ure ali izven šolskega prostora, fiziološko počutje učencev, odnosi, vrzeli v učenju in tako dalje. Ko učitelj skuša učence spodbuditi k razmišljanju in diskusiji, se lahko pojavi nekaj odpora. Ko učitelj reagira na odpor učencev do sodelovanja, bi moral:

- prepoznati in reagirati na občutke učencev, na primer, “Vidim, da si razočaran.”, “Vidim, da si negotov.”;
- spregovoriti z učenci o posledicah, če ne bodo sodelovali ali razumeli naloge.

Zaupnost. Zaupnost je občutljivo področje, posebno v nižjih razredih. Mlajši učenci so včasih zelo odkriti pri pogovorih o družini in prijateljih. Če učitelj sliši, da učenci izmenjujejo misli, ki bi lahko postale vir zastraševanja in nadlegovanja, na primer o domačem nasilju, samopoškodbah in podobnem, bi moral to prekiniti in spremeniti temo pogovora. Pomembno je, da po pouku posveti pozornost učencu in se z njim pogovori o tem. Tak pogovor in učiteljeva pozornost lahko pomenita dobro preventivno delovanje pred učenčevim neodgovornim ravnanjem ali pomoč pri krepitvi učenca⁶⁴.

Zelo tvegane in malo tvegane aktivnosti. Začeti nekaj novega ali nenavadnega v razredu je pogosto izziv. Če začnemo uvajati nove učne metode, jih moramo izvajati postopoma. Učitelj mora biti nadvse previden, ko izbere metodo, ki zahteva dobre odnose med sošolci. Ko učitelj oceni tveganje izbrane metode, bo lahko predvidel rezultat uporabe le-te. Tveganje se lahko zmanjša, če učitelj obvlada navodila za uporabo izbrane metode in se prepriča, da jih razumejo tudi učenci. Učitelj, ki je začel uvajati manj tvegane aktivnosti, kot na primer individualno delo, lahko postopno preide k bolj tveganim, kot na primer določanje različnih timov, uvajanje uspešnih dolgoročnih projektov in aktivno sodelovanje pri pouku⁶⁵.

Osredotočanje na pozitivno vedenje. Odrasli pogosto menijo, da je normalno in nesporno, da se otroci vedejo ustrezno in vljudno. Takšno vedenje otroka, ki se ne sklada z zamišljenimi vedenjskimi normami, pritegne največ pozornosti. Odraslim uspe pripraviti otroke do ubogljivosti, vendar ko se otroci znajdejo v okolju brez spremstva odraslih, se njihovo vedenje spremeni. Zaradi tega je pomembno, da učitelj v razredu določi ustrezno in pozitivno vedenje in ga tudi vseskozi spodbuja. Na primer, če učenec sodeluje z drugimi, lahko reče, “Opazil sem, da si zmožen sodelovati pri opravljanju naloge.” Če je ura minila uspešno, se učencem lahko zahvali. Da bi naučil učence, da tudi sami opazijo in cenijo uspešno opravljeno delo, bi moral učitelj spodbujati učence, da se za opravljeno nalogo zahvalijo tudi drug drugemu. To bo prispevalo k naravnosti, ki bo ugodna za razvoj sodelovanja. Dodatna pozornost k pozitivnem vedenju bo spodbudila učence, da nadaljujejo s takim vedenjem tudi takrat, ko odrasli niso prisotni.

⁶⁴ LIONS QUEST program, Skills for Growing, 2015.

⁶⁵ LIONS QUEST programs, Skills for Action, 2015

Priporočene aktivnosti

▪ **Samoportret.** Učenci med seboj izmenjujejo čustva in občutke o življenju in vsakodnevnih rutinah ter na ta način razvijajo smisel samega sebe.

- Učenec vnese po en zapis tedensko v svoj dnevnik, lahko v obliki pesmi ali misli o nečem, kar ga radosti ali žalosti. To je učenčev dnevnik, kar pomeni, da ga učitelj lahko bere le s privolitvijo učenca.
- Vsakega učenca spodbudite, da spregovori o pozitivnih lastnostih sošolcev. Poudarek mora biti na vedenjskih lastnostih, ne na čem, kar se ne da spremeniti ali kontrolirati, na primer videz.
- Ustvarite okolje, kjer imajo učenci možnost povedati svoje mnenje-okolje, kjer učenci lahko svobodno izrazijo svoja čustva in misli.

.....

▪ **Pripovedovanje zgodb.** Priložnost, da se v skupini pogovorite o ustreznem vedenju in čustvih. Lahko povabite tudi učence, da delijo zgodbe v manjših skupinah in na ta način krepijo nove veščine.

- Spodbujajte naloge, ki opogumljajo razvoj neverbalne komunikacije, ko učenci z obrazom, telesom in kretnjami izrazijo čustva in prikazujejo vedenja.
- Dovolite učencem, da si ustvarijo lastno verzijo zgodbe (priredba in improvizacija).
- Razvijte aktivnosti, ki spodbudijo sodelovanje med učenci in razvijajo veščine poslušanja.

.....

▪ **Aktivnost "Post it".** Aktivnost lahko uporabite, ko opazite, da učenci prispevajo k dobremu počutju v razredu ali skupnosti.

- Opazujte učenčevo vedenje in zabeležite ustrezno vedenje.
- Zabeležite, katero vedenje je bilo ustrezno in zakaj.
- V razredu postavite panel z imeni in slikami vseh otrok.
- K posameznemu učencu nalepite "Post it" lističe z napisanimi dosežki.
- Učenci si lahko izmenjajo konstruktivne povratne informacije.

Skupna pravila v razredu. Navadno imajo šole več vrst pravil vedenja:

- Splošna šolska pravila, ki definirajo pričakovano vedenje v vseh šolskih prostorih (razred, odmori, igrišče, šolski avtobus itd.).
- Varnostna pravila zaradi varnosti in zdravstvenih razlogov (uporaba računalniških učilnic, elektronske in druge opreme).
- Pravila, ki jih postavi učitelj (ki omogočajo uspešno opravljanje nalog in dogovorov).

Da bi ohranili učno okolje, ki temelji na odnosih, je priporočljivo, da se pogovorite z učenci o pričakovanih glede vedenja v razredu, na primer o pravilih glede govorjenja, gibanja, izražanja čustev, pomoči drugim itd.

Nasveti za kreiranje skupnih pravil v razredu:

- Pri določanju pravil v razredu morajo z učiteljem sodelovati vsi učenci.
- Število pravil in dogovorov naj ne bi bilo preobsežno, da si jih lažje zapomnijo. Če je v razredu veliko vedenjskih težav, naj bo število pravil čim manjše. Pričakovanja glede vedenja morajo biti dobro definirana in prepoznavna. Na primer, "Ko eden govori, drugi poslušajo" ali "Pridite pravočasno."
- Vsa pravila in pričakovanja morajo biti izražena skozi prizmo pozitivnega opisa vedenja, brez navodil, kaj je prepovedano.
- Pričakovanja glede vedenja morajo biti jasno zapisana in obešena na vidnem mestu.
- S pomočjo različnih metod, lahko učencem olajšate zapomnitev pravil. Na primer z risbami, okrasitvijo plakata, pesmijo itd.

Znak za TIŠINO. Priporočljivo je, da se z učenci strinjate glede rabe znaka TIŠINA, ko na primer delajo v skupinah ali se gibljejo od ene aktivnosti k drugi. Z uporabo tega znaka prihranite čas in se izognete nepotrebnim disciplinskim zapletom. Ko uporabite znak TIŠINA (na primer dvignet roko), se morajo tudi učenci odzvati s tišino. Na ta način bodo učenci razvijali samokontrolo.

Humor. Humor je predpogoj za dobro učno uro. Izvedba učne je lažja, zmanjša se stres in izboljšajo se medosebni odnosi. Na žalost obstaja tveganje, da humor zapelje potek ure v neželjeno smer. Če je humor usmerjen proti posameznemu učencu, lahko postane oblika nasilja in s tem destruktiven za medosebne odnose. Humor in smeh ne bosta nikoli poslabšala odnosov, če sta usmerjena proti samemu sebi. Humor naj bo povezan s temo oziroma situacijo.

Vsestransko učenje. Vsakdo si stvari zapomni na sebi značilen način. Nekaterim učencem ustreza branje, za druge je lažje, če rišejo ali poslušajo. Verjetno si bodo učenci bolje zapomnili snov, če boste uporabljali različne učne metode, omogočali učencem, da berejo, pišejo, govorijo in poslušajo, se pogovarjajo in, če je mogoče, se gibljejo, pojejo ali rišejo. Učencem bi torej morali omogočiti, da se učijo na način, ki je najbolj učinkovit zanje.

4.4 Metode poučevanja, ki spodbujajo socialno in čustveno učenje

Med učno uro je pomembna vsaka minuta. Ustrezno izbrane metode poučevanja lahko spodbudijo učence, da so aktivni, prevzamejo odgovornost za učenje. Določene metode lahko pomagajo učencem, da pridobijo znanje predmeta kot tudi socialne in čustvene veščine.

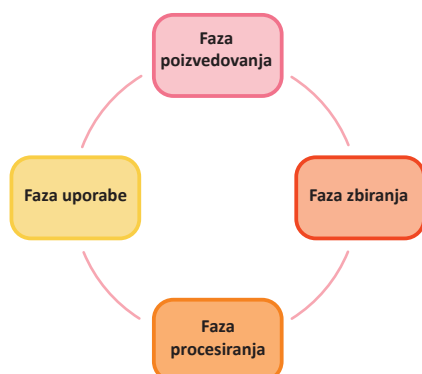
Metode poučevanja, predstavljene v spodnji tabeli, pomagajo krepiti učenčeve socialne in čustvene veščine ter prispevajo k ustvarjanju varnega učnega okolja. Varnost je ključnega pomena za to, da učenci postanejo aktivni udeleženci pouka in čim bolje izkoristijo čas za učenje.

V tabeli je predstavljena povezava med metodami poučevanja, strategijami formativnega spremljanja in standardi s področja socialnega in čustvenega učenja za 4. (starost med 9 in 10 let) in 8. razred (starost med 13 in 14 let). Uporabite jo lahko pri načrtovanju ur in izbiri ustreznih metod poučevanja, ki se lahko uporabljajo kot strategije formativnega spremljanja.

Tabela 7: Standardi na področju socialnega in čustvenega učenja in strategije formativnega spremljanja

Standardi Strategije formativnega spremljanja	Cilj 1 Razvijanje samoza-vedanja in samo-kontrole za doseg učnega uspeha in uspeha v življenju.	Cilj 2 Uporaba socialnega zavedanja in interpersonalnih veščin, potrebnih za vzpostavitev in vzdrževanje pozitivnih odnosov.	Cilj 3 Dokazovanje veščin odločanja in odgovornega vedenja v osebnem, šolskem in lokalnem kontekstu.
1. Razjasnitev, soudeležba pri odločanju in razumevanje namenov učenja ter kriterijev uspešnosti	Določanje učnih ciljev Razmisli-uskladi-deli Delo v skupinah Demonstracija/prikazovanje Učenje skozi igro Grafični organizatorji	Določanje učnih ciljev "Razmisli-uskladi-deli Delo v skupinah Učenje skozi igro	Določanje učnih ciljev Razmisli-uskladi-deli Delo v skupinah Demonstracija/prikazovanje Učenje skozi igro
2. Priprava takšnih dejavnosti v razredu, s katerimi je možno pridobiti dokaze o učenju	Razmisli-uskladi-deli Premor Delo v skupinah Mnenja štejejo Učenje skozi igro Kinestetične aktivnosti Refleksija Grafični organizatorji	Razmisli-uskladi-deli Premor Delo v skupinah Mnenje šteje Učenje skozi igro Kinestetične aktivnosti Refleksija	Razmisli-uskladi-deli Premor Delo v skupinah Mnenje šteje Učenje skozi igro Kinestetične aktivnosti Refleksija
3. Zagotavljanje povratnih informacij, ki učencem omogočajo napredek	Mnenje šteje Povratna informacija	Mnenje šteje Povratna informacija	Mnenje šteje Povratna informacija
4. Aktiviranje učencev, da postanejo drug drugemu vir poučevanja	Razmisli-uskladi-deli Premor Delo v skupinah Mnenje šteje Učenje skozi igro Kinestetične aktivnosti	Razmisli-uskladi-deli Premor Delo v skupinah Mnenje šteje Učenje skozi igro Kinestetične aktivnosti	Razmisli-uskladi-deli Premor Delo v skupinah Mnenje šteje Učenje skozi igro Kinestetične aktivnosti
5. Aktiviranje učencev za samoobvladovanje učenja	Določanje učnih ciljev Demonstracija/prikazovanje Refleksija	Določanje učnih ciljev Refleksija	Določanje učnih ciljev Demonstracija/prikazovanje Refleksija

Vsako od teh metod lahko prilagodite za katero koli učno uro. Vendar, če želite navedene metode izvesti učinkovito, je bistveno, da jih uporabite v ustrezni fazi učne ure. Po splošnem modelu učenja se vse človeško učenje odvija skozi štiri faze. Ta model je znan kot Kolo učenja:

Slika 7: Kolo učenja

V tabeli spodaj je kratek pregled posameznih faz učne ure (namen, funkcija, koristi za učence, vloga učitelja in metode poučevanja).

Faza	Poizvedovanje	Zbiranje	Procesiranje	Uporaba
Namen	Vzbujanje zanimanja.	Prvi stik z novim znanjem in sposobnostmi.	Integracija novega znanja in veščin.	Uporaba znanja in veščin v resničnem svetu.
Funkcija	Postavi vprašanja, na katera bo odgovore prinesla učna ura. Ugotovi obstoječe znanje.	Informacija je predstavljena. Podatki in koncepti so zbrani. Material je zbran in opisan.	Zbrana informacija je analizirana, primerjana in razvrščena.	Sedaj razumljena informacija se uporabi za izpeljavo dela, tudi v resničnem življenju.
Prednosti za učenca	Učitelj preveri, kaj želijo učenci pridobiti od ure. Potrjeno je znanje učencev.	Učenci pridobivajo informacije na različne načine.	Organizira in razvrsti nove informacije in zamisli. Poveže s prejšnjimi materiali in izkušnjami.	Razišče načine, kako uporabiti pridobljene podatke in koncepte v resničnem življenju.
Učiteljeva vloga	Oceni, kaj učenci znajo. Oceni, katere vsebine in veščine morajo učenci pridobiti.	Organizira učenje. Oblikuje učne in miselne strategije. Povabi strokovnjake. Razvije priložnosti za učenje.	Organizira individualne in skupinske aktivnosti, da lahko ustvari informacije.	Omogoči učencem, da izrazijo svoje znanje na različne načine. Spodbuja širšo uporabo vsebine.
Metode poučevanja	Določanje učnih ciljev Razmisli-uskladi-deli Delo v skupinah Mnenje šteje Učenje skozi igro Kinestetične aktivnosti Grafični/vizualni organizatorji	Razmisli-uskladi-deli Premor Delo v skupinah Mnenje šteje Demonstracija/prikaz Učenje skozi igro Kinestetične aktivnosti Premislek Grafični/vizualni organizatorji	Razmisli-uskladi-deli Premor Delo v skupinah Demonstracija/prikaz Učenje skozi igro Kinestetične aktivnosti Premislek Grafični/vizualni organizatorji Povratna informacija	Razmisli-uskladi-deli Premor Kinestetične aktivnosti Premislek Grafični/vizualni organizatorji Povratna informacija

Tabela 8: Pregled posameznih faz učne ure⁶⁶

Učiteljeva pripravljenost na učno uro in načrtovanje ure sta bistveni za uspeh učenčevega učenja. Med pripravo mora učitelj⁶⁷:

- Upoštevati načine, kako razložiti učencem, kaj se bodo naučili in zakaj je to koristno.
- Izbrati metodo, ki bo omogočila podrobno razlago teme in kaj se bo potrebno naučiti.
- Odločiti, kako spodbuditi učence, da ponovijo, kar se učijo in se vključijo v demonstracijo.
- Izbrati ustrezne metode poučevanja, ki jih bo uporabil pri pouku.
- Načrtovati naloge za učence.
- Načrtovati proces spremljanja.
- Načrtovati povratne informacije, ki bodo spodbudile učence k nepredovanju.

4.5 Metode poučevanja

Glavni cilji uporabe metod poučevanja so ustvariti okolje, ki temelji na odnosih, spodbujati socialno in čustveno učenje in učencem pomagati, da ostanejo vključeni v učni proces⁶⁸.

Spodaj je navedenih 11 specifičnih metod poučevanja. Opis posamezne metode vsebuje informacije o:

- ustrezni fazi ure, ko naj bi metodo uporabili;
- metodi na splošno;
- navodilih za uporabo;
- primerih aktivnosti, ki jih lahko uporabite pri uri;
- povezavi med metodo in standardi socialnega in čustvenega učenja;
- povezavi med metodo in primerno strategijo formativnega spremljanja.

Metode so oblika usmerjenega poučevanja. Usmerjeno poučevanje je način poučevanja/učenja, ki vključuje proces poučevanja/učenja v korakih ter s tem omogoča učencem, da vadijo, oblikujejo in prikažejo svoje veščine, ideje, znanje in jih spodbuja, da zaznavajo in ocenijo svoje lastno učenje.

Spodaj navedene metode bodo podrobno opisane v naslednjem delu priročnika:

1. Določanje učnih ciljev
2. Razmisli-uskladi-deli
3. Premor
4. Delo v skupinah
5. Mnenje šteje
6. Demonstracija/prikaz
7. Učenje skozi igro
8. Kinestetične aktivnosti
9. Refleksija
10. Grafični/vizualni organizatorji
11. Povratna informacija

⁶⁷ Charlton, 2005

⁶⁸ Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning, 2015

1. Določanje učnih ciljev

Faza učne ure:
Poizvedovanje

Opis

Postavljanje ciljev je osnova usmerjenega in individualiziranega učenja. Učencem omogoča, da izberejo, kaj želijo doseči v šoli, kako se želijo učiti in jih tako vključi in motivira. Pomembno je omeniti, da je vloga učitelja zagotoviti kontekst in učence voditi skozi proces določanja ciljev.

Posamezniki običajno izgubijo zanimanje za stvari, ki jim niso jasne, zato morajo biti učni cilji relevantni za vsakega posameznega učenca, postati morajo njihov osebni cilj. Poleg tega je pomembno tudi, da so učni cilji povezani z okoljem učenca, njegovimi izkušnjami ter prilagojeni učenčevim vsakodnevnim dejavnostim – to bo pomagalo učencem bolje razumeti, kar se učijo in dojeti sam učni proces.

Ko določamo učne cilje, je bistveno, da sta cilj in odločitev, kako ga doseči, odvisna od učenca samega in ne od drugih. To lahko dosežemo z razdelitvijo cilja na posamezne stopnje in dopustimo učencem možnost izbire, kje začeti in kaj je potrebno storiti (če so nekateri učenci neke stopnje že osvojili, jih ne bo potrebno ponavljati). Takšen pristop omogoča učencem, da se odločajo, so motivirani in aktivno angažirani pri učnem procesu.

Učitelj lahko učencem pomaga pri določanju ciljev z uporabo S.M.A.R.T. ciljev. S.M.A.R.T. cilji ponujajo kriterije za uspešno postavljanje ciljev⁶⁹. S.M.A.R.T. cilji bi morali biti:

- Specifični ("Specific") (KAJ natančno želiš doseči?);
- Merljivi ("Measurable") (KAKO boš vedel, da si dosegel cilj?);
- Dosegljivi ("Achievable") (KAKO cilj lahko dosežeš - koraki?);
- Relevantni ("Relevant") (ZAKAJ je ta cilj zate pomemben?);
- Časovno definirani ("Time bound") (KDAJ bi rad ta cilj dosegel?).

Navodila

1. Predstavite temo v skladu z učnim načrtom. Priporočena je uporaba vizualizacije.
2. Spodbudite učence k razmišljanju o individualnem/skupnem cilju za učno uro. Učencem lahko predlagate, da prelistajo učbenik, preberejo o temi na internetu ali se pogovorijo s prijatelji.
3. Usmerjajte diskusijo o določanju individualnih in skupnih ciljev.
4. Po diskusiji z učenci z vašo pomočjo izrazijo svoje individualne in skupne cilje.
5. Učenci zapišejo svoje individualne cilje, vi zapišete skupne cilje.
6. Določite čas, ko bodo učenci lahko razpravljali o napredku pri doseganju osebnih in skupnih ciljev.

⁶⁹ SMART Goals: How to Make Your Goals Achievable, n.d.

Primeri:

Vem, želim vedeti, naučeno

Vem, želei vedeti in naučeno je strategija poučevanja, ki vključuje učence v nove teme, aktivira njihovo predznanje in jim dopušča, da oblikujejo svoje cilje in spremljajo svoj učni napredek.

Navodilo:

1. Vprašajte učence, kaj VEDO o temi.
2. Uporabite strategijo "Razmisli-uskladi-deli" (glej strani 57–58).
3. Povabite učence, da razmislijo o tem, kaj ŽELIJO VEDETI o tej temi.
4. Uporabite strategijo "Razmisli-uskladi-deli".
5. Po končanem delu učnega procesa (na primer po določeni aktivnosti, ob koncu učne ure, po obdelani temi) vprašajte učence, kaj so se naučili.
6. Uporabite tri stopensko refleksijo (na primer "Razmisli-uskladi-deli, Pisna refleksija, Refleksivna piramida) (glej strani 57–58 in 75–77)

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10 let)

Izboljšala se bo zmožnost učencev, da prepoznajo korake, ki jih morajo storiti, da dosežejo cilj in spremljajo svoj napredek pri doseganju cilja. Učenci se bodo naučili, kako opisati veščine in zanimanja, ki jih želijo razviti, in kako jih lahko pri tem podpirajo drugi (sošolci, vrstniki, družinski člani itd.).

8. razred (starost 13–14 let)

Učenci se bodo naučili postavljati kratkoročne cilje, oblikovati načrt za doseganje le-teh in analizirati, zakaj je bil ali ni bil cilj dosežen. Učenci bodo ocenili, kako njihove osebnostne lastnosti vplivajo na njihove izbire in zasledovane cilje; analizirali bodo, kako lahko s pomočjo zunanje podpore dosežejo svoje cilje.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Št. 1: Aktivnost bo pomagala preveriti pričakovanja in kriterije uspešnosti tako vam kot učencem.

Št. 5: Metoda pri posameznikovi oceni predznanja in pričakovanj glede učenja vključuje vse učence.

2. Razmisli–uskladi–deli

Faza učne ure:
Vse faze

Opis

Metoda *Razmisli-uskladi-deli* dopušča učencem, da razmišljajo individualno, pomaga jim deliti ideje z učencem v paru in nato z vsemi ostalimi. Izboljšuje sodelovanje, razvija učenčeve komunikacijske veščine in vključuje učence v proces izboljšanja njihovega dojetja teme. Spodbuja razmišljanje ter s tem, ko dopušča učencem, da ideje delijo najprej v parih in nato z razredom, bogati proces učenja.

Ta metoda vam pomaga ustvariti pogoje za varno sodelovanje. Če želite doseči maksimalen učinek, jo uporabite skupaj z metodo "Premor" (glej stran 54).

Navodila

1. Izberite določeno nalogo ali vprašanje.
2. RAZMISLI: Začnite z vprašanjem o določeni temi. Učenec "razmišlja" (7 do 10 sekund) o tem, kaj se je že naučil o temi.
3. USKLADI: Razporedite učence v pare ali manjše skupine. Učenci izmenjujejo ideje v parih ali manjših skupinah.
4. DELI: Razširite prejšnjo aktivnost deljenja idej na diskusijo, ki zajame cel razred.
5. Spremljajte proces in posezite vmes, kadar je to potrebno.

Primeri:

- Del RAZMISLI lahko izpeljete tako, da učenci dejansko razmišljajo o svojem znanju, da o tem pišejo ali narišejo risbo, povezano z vsebino.
- Del USKLADI lahko izpeljete tako, da učence prosite, da delijo svoje ideje o temi ali pa najdejo podobnosti in razlike med svojimi pogledi na temo.
- Del DELI lahko izpeljete tako, da učence prosite, da diskusijo delijo s celim razredom.

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10 let)

Učenci se bodo naučili, kako učinkovito poslušati druge, kako bolje prepoznati verbalne, fizične in situacijske znake, ki kažejo, kako se počutijo drugi. Učenci bodo razvili sposobnost prepoznavanja, kako drugi morda doživljajo situacije drugače od njih ter se naučili bolj učinkovito reševati nesporazume. Učenci bodo izboljšali svoje veščine, potrebne za delo v skupini.

8. razred (starost 13-14 let)

Učenci bodo izkazali sodelovanje in timsko delo ter spodbujali učinkovitost skupine. Izboljšali bodo sposobnost predvidevanja, kako drugi čutijo, in sprejemanja različnih stališča v različnih situacijah. Učenci bodo bolje razumeli, kako vedenje enega lahko vpliva na druge. Učenci bodo izboljšali sposobnost analiziranja različnih načinov za vzpostavljanje pozitivnih odnosov.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Ta metoda se lahko uporablja za spremljanje drugih ali sebe. Lahko je povezana s formativnim spremljanjem metode Mnenje šteje. Glejte strani 59 in 60.

Št. 1: Če jo uporabite, da pojasnite ali prilagodite učne cilje, pričakovanja, kriterije uspešnosti.

Št. 2: Metoda "Razmisli-uskladi-deli" vam bo pomagala zbrati nekaj dokazov o učenčevem učenju in opazovati učenčeve socialne in čustvene veščine, ko dela skupaj z drugimi.

Št. 4. Učenci si z razjasnitvijo koncepta pomagajo pri razumevanju teme. Hkrati razvijajo veščine, potrebne za vzpostavljanje kvalitetnih odnosov.

3. Premor

Faza učne ure:
Vse faze

Opis

Premor se nanaša na tehniko poučevanja, ko učitelj med postavljanjem vprašanj ob strateškem trenutku namerno počaka. Premor nikakor ni zapravljen čas. Učencu nudi možnost, da obdela vprašanje in oblikuje svoj odgovor. Učitelji bi morali ta koncept učencem razložiti preden metodo uporabijo prvič.

Metoda temelji na dejstvu, da obdelovanje informacij vključuje različne kognitivne naloge, ki zahtevajo svoj čas. Učenci morajo imeti na voljo neprekinjene časovne intervale, da lahko obdelajo informacije; premislijo, kaj je bilo rečeno, opaženo ali storjeno ter premislijo, kakšni bodo njihovi odgovori.

Po zastavljenem vprašanju v tišini počakajte 7 do 10 sekund. To prinaša vrsto pozitivnih rezultatov, kot na primer:

- daljši in bolj pravilni odgovori;
- manj odgovorov "Ne vem.";
- več učencev, ki se javijo z ustreznimi odgovori;
- višje ocene pri testih.

Navodila

1. Zastavite vprašanje.
2. Namenoma počakajte 7 do 10 sekund.
3. Prisluhnite odgovorom.

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10 let)

Učenci bodo okrepili sposobnost, da spoštujejo svoje lastne pravice in pravice drugih učencev. Urili se bodo v tem, kako ravnati pod pritiskom in kako izboljšati sodelovanje v skupini.

8. razred (starost 13–14 let)

Učenci bodo presodili, kako jim poštenost in spoštovanje omogočata, da v procesu sprejemanja odločitev upoštevajo tudi potrebe drugih učencev. Učenci se bodo naučili izkazati sodelovanje in timsko delo z namenom izboljšanja učinkovitosti skupine.

Povezava s formativnim spremljanjem:

»Premor« je mogoče opazovati z drugimi strategijami spremljanja, kot je npr. "Mnenje šteje" (glej strani 64–66)

Št. 2: S tem ko učencem omogočite priložnost za premislek, jim zagotovite možnost, da izkažejo svoje znanje.

Št. 4: S spoštovanjem premorov učenci, ki potrebujejo manj časa za odgovore, dopustijo vrstnikom, da se aktivno vključijo v učni proces.

Opis

Skupino lahko definiramo kot dva ali več posameznikov, ki so povezani v socialnih odnosih. Delo v skupinah je metoda, ki pomaga učencem, da se naučijo sodelovati, kar je bistvena življenjska veščina. Bolj je skupina raznolika, več se bodo učenci naučili. Z delom v skupini se učenci naučijo pogajati, razvijati vodstvene sposobnosti, naučijo se več o sebi ter se naučijo prispevati k rezultatu skupnega dela.

Delo v skupinah ni le odlično orodje za pridobivanje znanja, temveč tudi za ugotavljanje odnosov. Če se pojavi odpor učencev do dela v skupini, je možno, da je to zaradi pomanjkanja izkušenj z delom v skupini ali pa so razlog slabi odnosi z drugimi učenci v skupini. Če so odnosi med učenci dobri in učitelj pogosto izvaja delo v skupinah, to postane lahek in učinkovit način učenja. Preden organizirate delo v skupinah, moramo pomisliti na več stvari:

▪ Navodila

Preden določite delo v skupini, učencem razložite namen dela in podajte navodila o zaporedju dela. Če morajo učenci pri delu v skupini uporabiti teoretično znanje, jim morate pokazati primer, kako to pravilno narediti (Demonstracija/prikaz, glej strani 67–68). Preveriti morate, ali so učenci pravilno razumeli nalogo, preden samostojno nadaljujejo z delom.

▪ Trajanje

Kratkoročno delo v skupinah se izvaja med uro in je lahko povezano s katerikoli delom učne ure. Naloga je običajno kratka in ne zahteva drugih obveznosti.

Dolgoročno delo v skupinah se začne med uro in nadaljuje po njej. Ko načrtujemo dolgoročno delo v skupinah, moramo učencem predstaviti stopnje dela:

1) Zbiranje. Učitelj razdeli učence v skupine, ali pa se učenci razdelijo sami. Določen je namen dela v skupinah, razdeljene so zadolžitve, dogovorjeni so način poročanja, ocenjevalni sistem, potreben čas in rok. **2)** Dogovori. Učenci se zberejo v svojih skupinah; prevzamejo različne vloge, se pogovorijo o rokih in odgovornostih. **3)** Reševanje nesporazumov. Učenci se strinjajo glede pravil dela v skupini, se pogovorijo o posledicah neopravljanja obveznosti. **4)** Aktivnosti. Učenci delajo na skupni nalogi in izpolnjujejo svoje obveznosti. **5)** Zaključek in ocenjevanje. Med pripravljanjem prikaza rezultatov učenci vadijo in preverjajo svoje delo. Nato rezultate svojega dela predstavijo razredu, prejmejo vašo oceno in proslavijo svoje dosežke.

O teh korakih se morate pogovoriti z učenci preden jim razdelite delo. Dolgoročno delo v skupinah lahko traja nekaj dni, teden ali mesec. Dolgoročno delo v skupinah se lahko izvaja kot problemsko ali projektno učenje. Ti modeli dopuščajo učencem, da pridobijo znanje in veščine s prenosom znanja, pridobljenega v razredu, v resnične življenjske situacije. Več podrobnih informacij o teh modelih se nahaja v prilogi C1.

▪ Velikost skupine

Ko organizirate delo v skupinah, morate posebno pozornost nameniti velikosti skupine. Velikost skupine je odvisna od narave naloge.

Najbolj učinkovita skupina je par, ker boste učence lažje opazovali. Prednost dela v parih je tudi večja verjetnost, da so angažirani vsi učenci. Ob delu v parih, se učenci naučijo sodelovanja ter samostojnega in skupnega odločanja. Učenci se naučijo pogovarjati, poslušati, spraševati in odgovarjati na primeren način.

Različne dejavnosti lahko zahtevajo različne velikosti skupin, da pa učenci ostanejo angažirani, je priporočljivo, da oblikujete skupine s 3 do 5 učenci, razen če navodila za določeno metodo poučevanja zahtevajo drugače (na primer Metoda mešanih skupin (glej stran 62)).

▪ Vloge v skupini

Če naloga vključuje multidisciplinarno⁷¹ učenje, je priporočljivo, da poleg predstavitve zadolžitev razdelite tudi vloge v skupini. Tradicionalne funkcije vlog v skupini so: vodenje, beleženje, zbiranje, poročanje in merjenje časa.

Če je bilo določanje vlog uspešno, in če spremljate odnose in angažiranje učencev, lahko dodelite vloge ali pa jih učenci dobijo naključno; pomembno je, da se vsi učenci preizkusijo v vseh vlogah. Na ta način dobijo možnost, da vodijo delo skupine, predstavijo delo, beležijo misli članov skupine itd.

Odgovornost posameznika

Vsak posamezni član skupine je odgovoren za delo v skupini. Ko organizirate delo v skupinah, se morate prepričati, da je delo vsakega posameznika vidno in merljivo znotraj skupine.

Navodila

1. Razdelite razred v skupine po 3 do 5 učencev.
2. Zastavite vprašanje ali nalogo. (Če zastavite vprašanja, uporabite metodo Premor (strani 59), če pa zastavite bolj zahtevno nalogo, naj učenci izberejo vloge v skupini, primerne za vsakega člana).
3. Določite časovni okvir za dokončanje naloge ali odgovora na vprašanje.
4. Vsaka skupina predstavi svoj odgovor oziroma dokončano nalogo. (Ustno ali pisno poročilo. Pisna poročila lahko učenci obesijo na steno, da si lahko ogledajo in preberejo rezultate dela drugih skupin.)

⁷¹ Multidisciplinarna- kot sopomenka, ki opisuje namen prehajanja meja med disciplinami, nato pa se ista tema preučuje z vidika več kot ene discipline (Mednarodni urad za izobraževanje).

Primeri:

Delo v parih

Namen te je metode vsem učencem ponuditi možnost, da so aktivni.

1. Razdelite razred v pare ali pa se učenci obrnejo k svojim sosedom.
2. Zastavite vprašanje ali dodelite nalogo. (Uporabite lahko metodo Razmisli-uskladi-deli, glej stran 57).
3. Zberite odgovore.

Metoda mešanih skupin

To metodo uporabite, ko morate v kratkem času analizirati večjo količino gradiva. Posebej učinkovita je v fazi poizvedovanja.

1. Razdelite razred v skupine. Število učencev v skupini naj ustreza številu nalog ali odstavkov besedila. Ta skupina se imenuje "pilotna" skupina.
2. Za delo v razredu in po pouku določite vsakemu članu skupine nalogo oziroma del besedila.
3. Določite časovni okvir.
4. Vsak učenec dela individualno.
5. Prosite učence, da oblikujejo "strokovne" skupine. "Strokovna" skupina je sestavljena iz učencev iz različnih "pilotnih" skupin, ki so delale na enaki nalogi, oziroma so brale isto besedilo. Določite nalogo "strokovni" skupini.
6. Člani "strokovnih" skupin se pogovorijo in poudarijo najpomembnejše informacije, ki so jih pridobili z delom ali branjem odstavkov, in pripravijo kratko predstavitev/vizualizacijo.
7. Prosite učence, da se vrnejo v svoje "pilotne" skupine.
8. Razložite, da bo imel vsak učenec na voljo določen čas, da svoji "pilotni" skupini razloži delo v "strokovni" skupini. Časovni okvir naj bi bil od 2 do 5 minut na učenca.
9. Spremljajte čas.
10. Vodite refleksijo.

Navodila

1. Določite nalogo za učence.
2. Razdelite učence v skupine glede na število korakov v nalogi. Število učencev v skupini mora ustrezati številu korakov v nalogi.
3. Prosite vsakega člana skupine, da opravi en korak naloge.
4. Prosite učence, da združijo dokončane korake v celoto.

Opomba: Vsak učenec naj bi imel možnost, da vadi vsak del.

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10)

Učenci se bodo naučili, kako lahko glede na določene neverbalne in verbalne znake ocenijo počutje drugih. Učenci opazujejo razlike med skupinami in se jih naučijo sprejemati. Naučili se bodo socialno sprejemljivega vedenja, analiziranja in razumeti, kako učinkovito delati v skupini.

8. razred (starost 13-14)

Učenci se bodo naučili predvidevati in prepoznavati čustva in mnenja drugih članov skupine in opazovati, kako vedenje ljudi vpliva na druge. Učenci bodo razumeli in sprejeli različne skupine.

Učenci se bodo naučili, kako vzpostaviti pozitivne odnose z drugimi. Izkazali bodo zavestno sodelovanje, z namenom zagotoviti učinkovitost skupine in dosego cilja.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Št. 1: Z delom v skupini, sodelovanjem in poslušanjem drug drugega, bodo učenci bolje razumeli namen učenja in kriterije uspešnosti.

Št. 2: S tem, ko omogočite učencem, da delajo v skupini, jim ponudite številne priložnosti, da pokažejo svoje razumevanje učne snovi.

Št. 4: Učenci pomagajo drug drugemu bolje razumeti snov. Prav tako učenci razvijajo veščine, potrebne za vzpostavljanje kvalitetnih odnosov.

5. Mnenje šteje

Faza učne ure:

Faza zbiranja

Faza poizvedovanja

Opis

Mnenje šteje je diskusija, v kateri se učenci pogovarjajo, se odzivajo in naprej razvijajo tisto, kar so rekli drugi, s tem ko predstavijo svoja opažanja, ideje, mnenja ali več informacij. Ta metoda spodbuja učence, da uporabljajo argumente, temelječe na dokazih. Učenci se učijo oblikovati lastne argumente in spoštovati stališča vrstnikov. Cilj metode je razvijati sposobnosti učencev za razmišljanje.

Med izvajanjem te metode sprejmete najmanj tri odgovore na vsako vprašanje, lahko tudi več, če je to možno. S tem boste učencem dali znak, da ne iščete le enega specifičnega odgovora, ampak spodbujate različnost razmišljanja med njimi. Pomembno je, da dopustite učencem čas za razmislek (Premor, stran 59) in počakate na vse njihove odgovore, preden jih začnete komentirati. Ko prejmete tri odgovore, lahko učence spodbudite h globljemu premišljevanju z vprašanji, kot na primer: "Kaj misliš o ... (določite specifično temo)?", "Zakaj misliš tako?", namesto samo "Zakaj?".

Izberite tudi drugačna stališča, tako da postavite vrsto vprašanj, ki bodo spodbudila alternativne načine razmišljanja o določeni temi: »Ali obstaja mogoče drugačna rešitev?« ali »Kako bi komentirali ...?«.

Pomembno je izpostaviti razlike in videti, kako so različne ideje povezane med seboj.

Oblike:

Dialog v učilnici, ki ga vodi učitelj, in pri katerem so učenci povabljeni k sodelovanju. Učitelj vodi vsebino razprave tako, da pridobi odgovore učencev, poda komentarje ali doda potrebne informacije, pojasni in spodbudi sodelovanje.

Razprave v manjših skupinah, kjer učitelj učencem dodeli teme (glej delo v skupinah, str. 55), sam pa spremlja delo učencev in nudi podporo.

Pogovor v parih, kjer učenci nekaj minut razpravljajo o temi z osebo, ki sedi blizu. Pogovor se lahko uspešno vključi v dialog, ki ga vodi učitelj, z namenom izboljšati udeležbo učencev.

Vir: Resnick, Lauren & Asterhan, Christa & Clarke, Sherice. (2018). Accountable Talk: Instructional dialogue that builds the mind.

Navodila

1. Začnete diskusijo, vezano na vsebino učne ure.
2. Pojasnite, da je v diskusiji vsak udeleženec odgovoren, npr. vsakdo naj bi podal razloge in dokaze za svoje mnenje.
3. Zastavite odprto vprašanje in vodite učence v odgovorno diskusijo.
4. Prosite za odgovor nekoga, ki se javi.
5. Nato prosite še dva ali tri učence, da kaj dodajo k odgovoru prvega učenca.
6. Vodite refleksijo.

Primeri vprašanj in stavkov za »Mnenja štejejo«

- Mi lahko poveš kaj več o
- Mi lahko navedeš še kakšne primere, da bom razumel?
- To me spominja na, ker
- Menim, da je to res, ker
- Zakaj praviš/mišliš to?
- Ali je možno, da ?
- Mi lahko podaš primer iz besedila, ki kaže, da ?
- Kje lahko to najdem v besedilu?
- Lahko prosim ponoviš?
- Strinjam se s/z, ker
- Rad bi dodal, da
- Ne strinjam se s/z, ker
- Cenim tvoje mnenje, toda
- Rešil sem problem s/z
- Ta dokaz mi potrjuje
- Drug način, ki ga lahko uporabimo, da to preverimo, je
- Imam vprašanje glede
- Predvidevam/domnevam, da
- Strategija, ki sem jo uporabil, je bila
- Dokazal sem svoj pogled na to s/z
- Drug primer tega je
- Lahko bi to dokazal na drug način s/z

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10)

Učenci bodo znali prepoznati in razumeti argumente, mnenja in čustva drugih ljudi. Naučili se bodo izražati družbeno sprejemljivo vedenje v skupini ter se naučili spoštljivo sodelovati s člani skupine, ki so drugačni od njih.

8. razred (starost 13-14)

Učenci bodo znali prepoznati čustva in vedenja drugih učencev ali učiteljev v različnih situacijah. Znali bodo zavestno graditi in ohranjati pozitivne odnose z drugimi med diskusijami in izbrati strategije, ki spodbujajo sodelovanje in preprečujejo konflikte.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Št. 2: Metoda »Mnenje šteje« nudi učencem možnost, da pokažejo razumevanje učne snovi in obenem uporabijo ob diskusiji o snovi različne kognitivne procese (analizo, sintezo, pozornost, spomin) ter socialne in čustvene veščine.

Št. 3: Metoda je tesno povezana s povratno informacijo. Lahko izboljša kakovost povratne informacije in tako izboljša učenčevo dožemanje prejete informacije.

Št. 4: Metoda spodbuja učence, da opazujejo in poslušajo druga mnenja in odgovore drugih, in jih na ta način aktivira, da se učijo drug od drugega. Učenci sodelujejo v diskusijah in razvijajo svoje odgovore in znanje skupaj z drugimi.

6. Demonstracija/prikaz

Faza učne ure:
Faza zbiranja
Faza procesiranja

Opis

Učitelji angažirajo učence v posnemanje vedenj, ki spodbujajo učenje. Ko učitelj prikazuje/demonstrira novo veščino ali aktivnost, lahko učenci s tem, ko se učijo novo veščino ali razvijajo razumevanje novega koncepta, zaznajo, kaj se dogaja v učiteljevih mislih.

Opazovanje demonstracije/prikaza izboljša pozornost in zbranost učencev ter poveča verjetnost (lažjega) pomnjenja in pravilne ponovitve naloge (učinkovitost). Med demonstracijo/prikazom učenci poslušajo razlago in opazujejo predstavitel, kako pravilno izvesti aktivnost, kot na primer uporaba veščine, pravila, formule ali izvedba naloge.

Ko je opazovanje zaključeno, isto nalogo opravijo učenci sami.

Učenci se lahko veliko naučijo ne le z opazovanjem učitelja, temveč tudi z opazovanjem sošolcev, kar pomeni, da demonstracijo/prikaz lahko izvaja učitelj samostojno, učitelj skupaj z učenci ali pa učenci sami.

Če demonstracijo/prikaz izvajajo učenci, je vloga učitelja zelo specifična. Pazljivo mora spremljati, ali učenci demonstracijo/prikaz izvajajo pravilno. V primeru napake mora učitelj prekiniti proces, da prepreči morebitne negativne posledice. V primeru, da je izvajanje prekinjeno, lahko učitelj prosi učence, da popravijo napako in nadaljujejo izvajanje ali preide v razgovor z vsemi učenci v razredu in izvajanje nadaljuje sam.

Pomembno je opozoriti, da bi v primeru demonstracije/prikaza negativnega vedenja to vlogo morala odigrati odrasla oseba.

Navodila

1. Jasno opišite značilnosti koncepta ali korake izvajanja veščin, s poudarkom na ključnih elementih.
2. Koncept ali veščino razdelite na manjše segmente za lažje učenje.
3. Premišlujte na glas, ko prikazujete in demonstrirate dobre in slabe primere človeških vsakodnevnih opravkov in navad.
4. Motivirajte učence, da se učijo skozi demonstracijo navdušenja in da ohranijo živahnost v razredu. Občasno angažirajte učence z vprašanji, preverjajte razumevanje in s tem pokažite primer spodbudne osebe.
5. Učence povabite, da veščine vadijo sami.

Primeri vprašanj in stavkov za demonstracijo/prikaz:

Akvarij

Ta metoda dopušča učencem, da opazujejo učitelja in/ali sošolce, ko prikazujejo novo veščino in jo poskušajo tudi sami vaditi.

1. Prosite prostovoljce, da vam pomagajo prikazovati aktivnost ali veščino.
2. Skupaj s prostovoljci stojte v sredini razreda.
3. Drugim recite, da se razporedijo v krog okrog njih.
4. Skupina v sredini kroga je akvarij. Sodelujejo v aktivnosti ali izvedejo večino, pri čemer pokažejo, kako jo izvesti. Večja skupina opazuje demonstracijo.
5. Kasneje se vsi učenci angažirajo v isti vrsti aktivnosti.

Razmišljanje na glas

Razmišljanje na glas je strategija, ki učence uči spremljati svoje razmišljanje, medtem ko berejo odstavek.

1. Razložite strategijo.
2. Izberite del besedila, s katerim imajo učenci težave ali pa nov koncept.
3. Prikažite aktivnost, medtem ko berete besedilo, ali pojasnujete koncept.
4. Lahko uporabite vprašanja, ki podpirajo razmišljanje na glas, na primer: Kaj vem o tej temi?; Ali razumem, kar sem ravnokar prebral/rekel?; Kaj so najpomembnejše točke?; Kaj/česa sem se naučil?
5. Učencem ponudite priložnost, da uporabijo te tehnike individualno, v paru in/ali manjših skupinah.

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10)

Učenci se bodo naučili opisati potrebne korake za izvedbo naloge ali dosego ciljev. Naučili se bodo, da vaja dela mojstra. Učenci se bodo naučili prepoznati in premagovati ovire ter oceniti, kako bi lahko stvari naredili drugače.

8. razred (starost 13-14)

Učenci bodo izboljšali veščine za določanje kratkoročnih ciljev, načrtovanje in analizo dela. Učenci se bodo naučili učinkovito izrabiti čas in izboljšati svoje organizacijske veščine. Bolje bodo razumeli, kako nekatere odločitve lahko vplivajo na njihov učni uspeh.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Št. 1: S prikazovanjem določenega vedenja lahko preverite pričakovane učne rezultate in kriterije uspešnosti v razredu. To se nanaša tako na vsebino učne ure kot na pričakovano učenčevo vedenje.

Št. 5: Prikazovanje aktivira učence, da ocenijo svoje lastno vedenje in se osebno zavzamejo za svoj razvoj.

7. Učenje skozi igro

Faza učne ure:
Faza poizvedovanja
Faza zbiranja
Faza procesiranja

Opis

Učitelji lahko uporabljajo ali ustvarijo igre za razvijanje socialnih in čustvenih veščin pri učencih, kot tudi za izboljšanje razumevanja učne snovi. Interaktivne igre lahko ljudi združujejo, člani skupine se spoznajo, začnejo diskusijo ali spremenijo ritem aktivnosti.

Učenje skozi igro je lahko del vsakodnevnega učenja. Pomembno je poudariti, da namen takšnih aktivnosti ni igra kot taka, ampak predvsem učenje. Razmisliti je potrebno o: stopnji tveganja, igrah z dotikanjem, sredstvih in prostoru.

Stopnja tveganja

Ko izbiramo igre, je pomembno, da upoštevate stopnje tveganja.

Priporočljivo je, da začnete z manj tveganimi igrami in stopnjo tveganja postopno povečujete. Vsak učenec ima lahko različno stopnjo tveganja. Vaša odgovornost je, da prepoznate, na kateri stopnji je posamezen učenec in mu pomagate, da postane bolj samozavesten, da bo lahko sodeloval v bolj tveganih aktivnostih.

Seznam stopenj tveganja:

- 1. stopnja.** Premišljevanje in individualno delo.
- 2. stopnja.** Beleženje idej.
- 3. stopnja.** Razprava o temi z eno osebo.
- 4. stopnja.** Razprava o temi v manjši skupini.
- 5. stopnja.** Povedati kaj ali nastopati kot del manjše skupine pred vso skupino.
- 6. stopnja.** Povedati kaj ali nastopati v paru pred vso skupino.
- 7. stopnja.** Povedati kaj ali nastopati individualno pred vso skupino.

Igre z ali brez dotikanja

Ko se učenci učijo skozi igro, je pomembno, da se osredotočite na to, kako se učenci odzivajo na dotik. Dopustite nekaj časa učencem, da se seznanijo drug z drugim z igrami brez dotikov, ko pa učenci napredujejo po lestvici tveganj, lahko uvedete več iger z vsaj minimalnim dotikom, na primer rokovanjem.

Sredstva

Preden izberete igro, je priporočljivo, da premislite, kakšna sredstva so potrebna. Igre, glede na potrebna sredstva, lahko razdelimo v naslednje kategorije:

- igre, za katere sredstva niso potrebna;
- igre, za katere so potrebna preprosta sredstva, kot na primer svinčnik, stol, papir;
- igre, za katere so potrebna posebna sredstva, kot na primer izročki, vrv, daljša priprava itd.

Prostor

Upoštevati morate, koliko prostora bo potrebno. Se lahko učenci igrajo na mestu, recimo sedijo v klopi ali stojijo v učilnici s stoli in klopmi? Ali aktivnost zahteva več prostora in morate klopi in stole prestaviti? Ali potrebujete večji prostor, avlo? Ali je za določeno igro bolj primeren zunanji prostor?

Navodila

1. Izberete igro, ki se nanaša na temo učne ure.
2. Presodite namen igre in se odločite ali bo uporabljena v fazi poizvedovanja, fazi zbiranja, fazi procesiranja ali fazi uporabe.
3. Med učno uro razložite učencem pravila in namen igre.
4. Z nekaj prostovoljci pokažite, kako naj bi igra potekala (glej demonstracijo/prikaz na straneh 67 in 68).
5. Učenci igrajo igro.
6. Med premislekom skušate vzpostaviti povezavo med učenčevimi izkušnjami in temo učne ure. (Kaj? Kaj potem? Kaj sedaj? Glej stran 76).

Primer

Igranje vlog

Igranje vlog pomeni, da udeleženci prevzamejo vloge določenih oseb in skupaj ustvarijo zgodbe. Udeleženci določajo dejanja oseb in dejanja uspevajo zaradi sistema pravil in smernic, ki jih je pripravil učitelj. Igranje vlog nudi učencem možnost, da se angažirajo v eksperimentalnih situacijah, da uporabijo svoje znanje, in da izboljšajo svoj spomin.

Igranje vlog naj bi:

1. Ustvarjalo situacije, v katerih se morajo učenci odločati, rešiti konflikt ali izvesti zaključek nedokončane zgodbe.
2. Spodbujalo učenčevo empatijo in razumevanje drugih, na primer kako razumeti drugačno stališče drugega, kako razmišljajo in čutijo drugi.
3. Sledi pregled in vrednotenje aktivnosti igranja vlog. To je priložnost za udeležence in opazovalce, da se pogovorijo o tem, kaj in zakaj se je dogajalo med aktivnostjo.

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10)

Učenci bodo razvili in okrepili svojo zmožnost, da prepoznajo in opišejo (označijo) različne značilnosti, ki označujejo njihova lastna čustva in čustva

drugih ljudi. Sposobni bodo delati skupaj z različnimi vrstniki, prepoznavali in priznavali bodo prispevke in razlike različnih skupin in posameznikov. Učenci bodo izboljšali različne oblike strategij za razreševanje sporov.

8. razred (starost 13-14)

Učenci se bodo naučili predvidevati lastna čustva in čustva drugih v različnih situacijah in analizirati, kako ljudje z vedenjem vplivajo drug na drugega. Sposobni bodo zavestno in namensko graditi pozitivne odnose z drugimi. Učenci bodo sposobni oceniti najbolj učinkovite strategije za reševanje problemov in jih praktično uporabiti, da se uprejo pritisku vrstnikov.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Št. 1: Učenje skozi igro nudi učencem vrsto možnosti, da pokažejo svoje učenje in razumevanje vsebine.

Št. 2: Učenci, ki se učijo skozi igro, ob skupnem delu razvijejo veščine, potrebne za vzpostavljanje kvalitetnih odnosov ter socialne in čustvene veščine. Učenci se medsebojno spodbujajo in drug drugemu pomagajo, da bolje razumejo nalogo.

Št. 4: Igranje vlog običajno vključuje več kot enega učenca; skozi igro se lahko učijo drug od drugega.

8. Kinestetične aktivnosti

Faza učne ure:
Vse faze

Opis

Učenci se učijo na veliko različnih načinov in veliko otrok lahko izboljša svoje učenje z vključevanjem gibanja, s kinestetičnimi aktivnostmi. Kinestetične aktivnosti zahtevajo uporabo grobih in finih motoričnih spretnosti kot del učnega procesa. Kinestetične aktivnosti dovoljujejo učencem, da se učijo, obdržijo znanje, obdelujejo informacije, medtem ko se gibljejo, ter tudi postavijo njihovo učenje v kontekst, ki ga razumejo.

Učenci, ki se učijo s pomočjo kinestetičnih aktivnosti, se bolje spomnijo več ključnih konceptov in jih smiselno povežejo s snovjo. Učenci, ki se lažje učijo tako, da se dotikajo, pišejo, rišejo, eksperimentirajo, igrajo in nastopajo, bodo bolj vključeni v učenje, če ure potekajo v nekonvencionalnih prostorih. Take aktivnosti pripomorejo, da so učenci bolj aktivno angažirani pri učenju, jih učijo, kako se lahko aktivno spopadejo s problemi in izboljšajo ustvarjalnost skozi samoizražanje.

Kinestetične aktivnosti so pomembne tudi za hiperaktivne učence, ki jim je težko ostati pri miru med uro. Za take učence je tradicionalna metoda učenja z razlago združena s pasivnim poslušanjem in opazovanjem, nekaj, kar jih ne motivira in jih tudi ne spodbuja k bolj aktivni udeležbi pri uri. To ustvarja pogoje za pojav vrzeli v znanju, ki bodo sčasoma postale osnova za nepripravljenost za učenje, slabe odnose med učencem in učiteljem ter učenci.

Navodila

1. Odločite se, katera kinestetična aktivnost je primerna za temo ure in cilj.
2. Ob ustreznem trenutku razložite in prikažite aktivnost.
3. Učenci izvajajo kinestetično aktivnost glede na vaša navodila.
4. Spremljate delo učencev.
5. Po aktivnosti skupaj z učenci reflektirate, kako se je aktivnost odvijala.

Primeri:

Dvojni krog

Dvojni krog je tehnika, ki spravi učence pokonci in v gibanje. Je način, da se spravi v gibanje tudi učenci, ki po navadi niso pripravljeni sodelovati s sošolci.

1. Učenci preberejo del besedila ali pa vi zastavite vprašanje.
2. Razdelite razred na dve skupini. Pol učencev tvori krog s hrbti proti središču kroga. To je notranji krog in jih imenujemo partnerji A.
3. Druga polovica tvori zunanji krog, z obrazi proti partnerjem iz notranjega kroga. Učence zunanjega kroga imenujemo partnerji B.
4. Partner A bo govoril prvi. Naredil bo kratek povzetek prebranega v trajanju približno ene minute. Partner B v približno enakem času doda povzetku. Druga možnost je, da učenca A in B skupaj diskutirata o vprašanju, ki ste ga zastavili.
5. Stojte sredi kroga, kjer lahko spremljate odgovore učencev.
6. Prosite učence, naj se premaknejo.
7. Prosite učence A, da dvignejo desno roko in stopijo en korak v desno, da se srečajo z novim partnerjem B.
8. Učenci obnovijo povzetek, s tem da tokrat začne učenec B.
9. Za tretji premik se učenci, ki so partnerji B, premaknejo za dve ali tri mesta v desno.
10. Ko je bilo isto vprašanje prediskutirano trikrat, nadaljujete aktivnost z drugim vprašanjem.

Štirje koti

1. Postavite diskutabilno trditev ali vprašanje, ki se nanaša na temo učne ure.
2. Oblikujte štiri možnosti za izražanje mnenja (na primer "Se popolnoma strinjam", "Se strinjam", "Se ne strinjam" in "Se sploh ne strinjam"), ki se nanašajo na trditev, ali na štiri možne odgovore na vprašanje.
3. Možnosti označite na papirju v štirih delih razreda. Mnenja/odgovori v obliki izbirnega tipa so lahko tudi projicirani, medtem ko je vsak kot razreda označen z A, B, C in D.
4. Preberete trditev ali vprašanje razredu, brez da bi jim ponudili izbire.
5. Učencem ponudite čas, da samostojno premislijo o vprašanju/trditvi. Učenci lahko zapišejo odgovor in razlog za njihovo izbiro.
6. Ponudite jim možnosti odgovorov.
7. Učence prosite, da izberejo možnost, ki je najbližja njihovem odgovoru.
8. Pozovite učence, da se zberejo v kotu učilnice, ki ustreza njihovi izbiri.
9. V vsakem kotu se učenci zberejo v skupine po dva ali tri, da se pogovorijo o razlogih za odločitev. Na voljo imajo dve ali tri minute.
10. Prosite učence, da predstavijo povzetek mnenj skupine. Lahko ustno ali pisno.

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10)

Učenci bodo izboljšali sposobnost, da pojasnijo, kako vaja izboljša izvedbo večine. Učenci bodo bolje razumeli in analizirali, kaj je v šoli zahtevnega in se naučili opisati, kako izboljšati svoje sposobnosti.

8. razred (starost 13-14)

Učenci bodo izboljšali svoje sposobnosti ocenjevanja, kako fizične lastnosti pripomorejo k odločitvam. Učenci bodo izboljšali svoje razumevanje tega, kako so različne izkušnje vplivale na razvoj zanimanja ali veščine. Učenci se bodo naučili prepoznati čustva kot kazalce situacij, na katere je potrebno biti pozoren.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Št. 2: Ta metoda dopušča učencem, da prikažejo svoje razumevanje teme in dojemanje ključnih konceptov.

Št. 4: Kinestetične aktivnosti dopuščajo učencem, da medsebojno sodelujejo in opazujejo drug drugega in tako nudijo možnosti za sodelovalno učenje.

9. Refleksija

Faza učne ure:
Faza poizvedovanja
Faza procesiranja
Faza uporabe

Opis

Refleksija je lahko najbolj pomemben del ure. Bolj aktivno učitelj uporablja različne oblike refleksije, bolj smiselna postaja učna ura.

Ločimo tri stopnje refleksije:

- osebna refleksija;
- deljenje s partnerjem ali manjšo skupino;
- deljenje z vso skupino.

Multidisciplinarno učenje⁷³ pomaga učencem izbrati zanje najbolj učinkovite načine učenja in jim utrjuje znanje. Refleksija nudi učencem priložnost, da obdelajo in prediskutirajo, kar so se naučili. Bistvena vprašanja za refleksijo (Kaj? Kaj potem? Kaj sedaj?) se lahko ustvarjalno povežejo z drugimi oblikami refleksije.

Reflektiranje o določeni učni aktivnosti omogoči učencem, da kreirajo pomen na novo usvojene informacije in posledično utrdijo povezavo med novim znanjem/izkušnjo ter predhodno pridobljenim znanjem/izkušnjo.

Navodila

1. Zastavite vprašanje ali trditev za refleksijo o temi učne ure.
2. Med učnim procesom ali pred koncem ure zastavite vprašanje ali trditev.
3. Učenci se udeležijo refleksije z odgovarjanjem na vprašanje ali komentiranjem trditve. Priporočljiva je uporaba metode Razmisli-uskladi-deli (glej strani 57–58).

Primeri:

Reflektivno pisanje

Reflektivno pisanje je oblika osebnega odziva na novo informacijo, dogodek ali nalogo. Primerna je za fazo procesiranja in fazo uporabe. Reflektivno pisanje bo pomagalo učencem prepoznati in pojasniti pomembne povezave med tem, kar že vedo in tem, kar se učijo. Na ta način učenci postanejo aktivni in kritični. Vsaka izkušnja je s tem še dodatno obogatena z znanjem.

1. Preden učenci zapustijo razred, jih prosite, da na kratko zabeležijo, kaj so se naučili.
2. Tedensko vsak učenec izbere eno spoznanje in ga objavi na vnaprej dogovorjenem mestu. Lahko z nalepko na panel ali z uporabo katerega od IT orodij. Nato morajo učenci s pomočjo nekaj tedenskih spoznanj oblikovati besedilo.
3. Priporočena je uporaba znanih citatov za začetek refleksije (povezani naj bi bili z vsebino ure). Citati naj bod o kratki in navdihujoči.

⁷³ Multidisciplinarna – kot sopomenka, ki opisuje namen prehajanja meja med disciplinami, nato pa se ista tema preučuje z vidika več kot ene discipline (Mednarodni urad za izobraževanje).

Kaj? Kaj potem? Kaj sedaj?

Vsaka ura se lahko konča s *Kaj? Kaj potem? Kaj sedaj?* vprašanji. Refleksija je bistven del zasnove učne ure in ta tri vprašanja vabijo učence k razmišljanju, razpravljanju in poosebljenju učnega procesa.

Navodila:

1. Ob koncu ure zastavite tri vprašanja:

Kaj? vprašanje: Kaj sem delal med to učno uro?

Kaj potem? vprašanje: Kaj sem se naučil? Kako se počutim? Kaj razmišljam?

Kaj sedaj? vprašanje: Kje in kako bom v drugih situacijah in okolju uporabil to novo veščino ali znanje?

2. Ko učenci odgovorijo na vsa vprašanja, priporočamo uporabo metode Razmisli-uskladi-deli (glej strani 57–58) ali druge strategije, da učinkovito pridete do odgovorov.

Skupno pisanje dnevnika

Skupni dnevnik je dnevnik, ki ga hranite na enem mestu in vanj lahko zapisujejo vsi učenci. Učenci lahko prebirajo odzive sošolcev in tudi odgovarjajo drug drugemu.

Piramida refleksij

Cilj te metode je spodbuditi učenčevu sposobnost samoocenjevanja in določanja ciljev za prihodnost. Analiza več piramid refleksij bo omogočila učencu, da spremlja svoj učni napredek. To strategijo lahko uporabljate vzporedno s *Kaj? Kaj potem? Kaj sedaj?* vprašanji.

1. Učenec nariše trikotnik in ga vodoravno razdeli na tri razdelke.

2. V spodnji razdelek učenec vnese tri stvari, ki se jih je danes naučil.

3. V srednji razdelek vnese dvoje vprašanj, na kateri si še želi odgovorov.

4. V zgornjem razdelku učenec opiše eno stvar, ki jo je vedel že pred učno uro.

Tvitanje

Igra tvitanja omogoča, da preverite znanje učencev ali da izboljšate njihovo razumevanje učne vsebine s tem, ko jim rečete, da oblikujejo sporočila v obliki tvitov z le 140 znaki.

1. Če je potrebno, jim razložite koncept Twitterja kot orodja družbenih omrežij.

2. Predstavite učni element ali temo, na katero želite, da se učenci osredotočijo.

3. Prosite učence, da vsak zase oblikujejo svoj tvit.

4. Prosite prostovoljce, da delijo svoj tvit z vso skupino.

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10)

Učenci bodo znali opisati dejanja in napredek k cilju. Sposobni bodo prepoznati in opisati, kako lahko uporabijo svoje osebnostne lastnosti in podporo drugih (sošolcev in učiteljev) za doseganje svojih ciljev. Učenci bodo sposobni videti povezavo med aktivnostmi, ki so potekale in posledičnimi čustvi.

8. razred (starost 13-14)

Učenci bodo sposobni sami zastaviti kratkoročen cilj, prepoznati potrebne korake, da ga dosežejo ter analizirati vzroke za uspeh ali neuspeh. Ocenili bodo, kako osebne lastnosti, podpora ljudi iz okolja, njihova sposobnost za obvladovanje stresa in njihova motivacija za delo vplivajo na njihovo osebno uspešnost in dosežke.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Št. 2: Zapisana osebna refleksija učenja (če jo deli učenec z vami) učitelju predstavlja dokaz o učenčevem učenju.

Št. 5: Ko osebno reflektirajo o svojem učenju, se učenci naučijo opazovati in ocenjevati svoj napredek in prepoznati potrebne korake za nadaljnje učenje.

10. Grafični in drugi vizualni organizatorji

Opis

Grafični organizator je vizualni in grafični zapis, ki prikazuje odnose med dejstvi, izrazi in/ali idejami, ki jih vsebuje učna enota. Grafični organizatorji so primerni za pomoč učencem pri sintezi informacij, ustvarjanju odnosov, prepoznavanju zvez, ustvarjanju povezav, organiziranju podatkov, analizi in ustvarjanju idej ter za ureditev razmišljanja. Vizualni organizatorji lahko dajo zagon učencem za pisanje nalog, projektov, udeležbo v debatah in številnih drugih dejavnostih.

Grafične organizatorje poznamo tudi pod imeni zemljevidi znanja, zemljevidi konceptov, zemljevidi zgodb, kognitivni organizatorji in se lahko na primer uvedejo kot predhodni organizatorji pred začetkom učnega procesa.

Učitelj lahko uporablja plakate z imeni čustev, lestvico čustev, sprejeta pravila v razredu, opomnike za učinkovito komunikacijo, strategije soočanj in tako dalje. Ob uspešnem zaključku (odlična medsebojna komunikacija, obvladovanje čustev, prošnja za pomoč, reševanje konfliktov, reševanje nesporazumov in tako dalje) lahko učitelj pripravi plakat. Na njem pripravi povzetek glavnih točk dejanj, storjenih v različnih situacijah in jih pusti nekaj časa na dostopnem mestu.

Navodila

1. Vi ali učenci pripravite grafične in ostale organizatorje za določeno temo.
2. Grafične in ostale organizatorje obesite na vidno mesto na steno.
3. Med uro, ob primernih trenutkih, usmerite pozornost učencev na grafične in vizualne organizatorje

Primeri:

Grafični organizatorji pomagajo ustvariti povezavo med vizualno predstavitvijo idej in sposobnostmi razmišljanja na višji stopnji. Glede na njihovo funkcijo lahko razdelimo grafične organizatorje na več vrst:

- *Viharjenje možganov in asociacije* (konceptualna mreža, miselni vzorec, sončno kolo, miselni vzorec).
- *Primerjanje in določanje prioritet* (Vennov diagram, zemljevid analogij, dvokolonska razpredelnica, stopenjska lestvica).
- *Analiza in klasifikacija* (ribja kost, matrika, večkolonska razpredelnica).
- *Sekvenciranje in vizualizacija* (zaporedje dogodkov, videz-zvok-občutek, slikovni prikaz).

- *Povezovanje in reflektiranje* (VŽN grafikon – Kaj že vem?; Kaj želim vedeti?; Kaj sem se naučil?, PNZ-pozitivno/negativno/zanimivo, pravi kot).

Ustvarjanje zgodb s perspektive drugega

Učenci lahko izrazijo svoja čustva in mnenja s stališča nekoga drugega. Taka metoda lahko priuči učence empatije in jim da priložnost, da spoznajo, kako je, ko si v koži nekoga drugega. Poglede iz različnih perspektiv lahko vadijo na različne načine – s pisanjem zgodb, plakati, slikami in tako dalje.

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10)

Učenci se bodo z risanjem in izdelavo plakata naučili opisati svoje učenje, sposobnosti in čustva. Učenci bodo bolje razumeli, kako namen-sko razviti sposobnosti, ki so potrebne za učenje in utrjevanje njihovega znanja.

8. razred (starost 13-14)

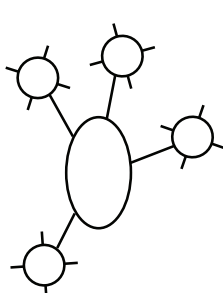
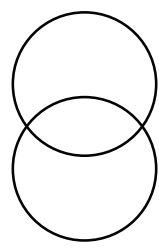
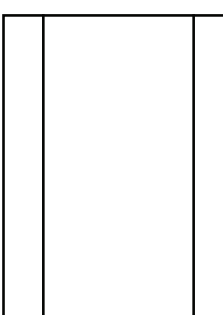
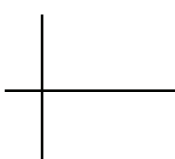
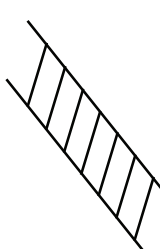
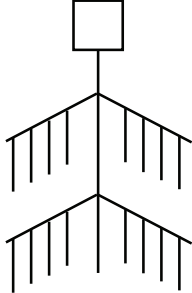
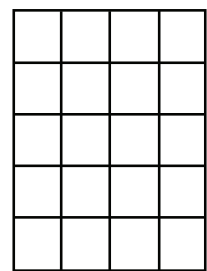
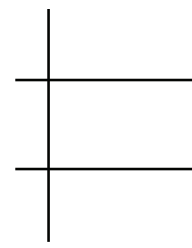
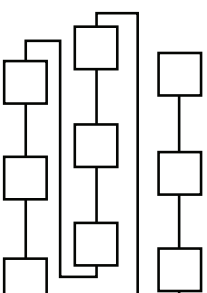
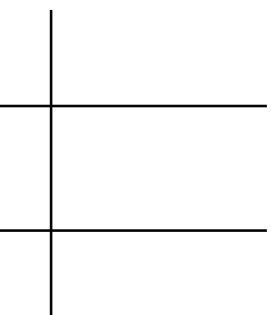
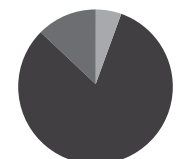
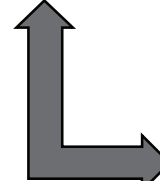
Učenci se bodo naučili prepoznati sredstva, ki jim pomagajo napredovati proti določenemu cilju. Naučili se bodo razumeti in uporabiti njihove osebne vrline za doseg osebni ali učni ciljev.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Št. 2: Grafični organizatorji razkrijejo potenciale učencev in vam nudijo možnost, da vidite napredek učencev.

Št. 1: Grafično urejanje lahko uporabite kot metodo, ko delate na ciljnih in kriterijih uspešnosti ter prikazovanjem povezave med obema.

Viharjenje možganov in asociacije	Primerjanje in določanje prioritete	Analiza in klasifikacija	Sekvenciranje in vizualizacija	Povezovanje in reflektiranje																					
<p>Hierarhična pojmovna mreža</p> 	<p>Vennov diagram</p> <p>Zemljevid analogij</p> <p>T-shema</p> <p>Stopenjska lestvica</p> 	<p>Prikaz "ribja kost"</p> <p>Matrika</p> <p>Dvojna T-shema</p> 	<p>Zaporedje dogodkov</p> <p>Videz-Zvok-Občutek</p> <p>Slikovni prikaz</p> 	<p>VŽN grafikon</p> <table border="1" data-bbox="319 179 558 492"> <tr> <td>Kaj že vem?</td> <td>Kaj želim vedeti?</td> <td>Kaj sem se naučil o naučit?</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table> <p>VDV</p> <table border="1" data-bbox="686 179 925 492"> <tr> <td>Kaj veš?</td> <td>Kaj delaš?</td> <td>Kaj si se naučil o odnosu med znanjem in vedenjem?</td> </tr> <tr> <td> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table> <p>PNZ</p> <table border="1" data-bbox="1053 179 1212 492"> <tr> <td>P</td> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td>N</td> <td> </td> <td> </td> </tr> <tr> <td>Z</td> <td> </td> <td> </td> </tr> </table> <p><small>Pozitivno/Negativno/Zanimivo</small></p> <p>Pravi kot</p> 	Kaj že vem?	Kaj želim vedeti?	Kaj sem se naučil o naučit?				Kaj veš?	Kaj delaš?	Kaj si se naučil o odnosu med znanjem in vedenjem?				P			N			Z		
Kaj že vem?	Kaj želim vedeti?	Kaj sem se naučil o naučit?																							
Kaj veš?	Kaj delaš?	Kaj si se naučil o odnosu med znanjem in vedenjem?																							
P																									
N																									
Z																									

11. Povratna informacija

Faza učne ure:

Faza procesiranja

Faza uporabe

Opis

Povratna informacija pomaga učencu ohraniti vpogled v proces učenja in mu omogoča, da vidi, na kateri stopnji je trenutno, kam želi priti, kaj hoče in kako to doseči. Povratna informacija naj bi bila ciljno usmerjena in naj bi učencu poleg informacije o trenutnem dosežku, posredovala tudi informacijo o tem, kako dosežke izboljšati. To zahteva stalno beleženje danih in prejetih povratnih informacij, saj je povratna informacija povezana s posameznikovimi učnimi cilji in mora biti relevantna za njegov uspeh.

S hitrim reagiranjem na učno situacijo podamo povratno informacijo že med učenjem in takoj po učenju, ker je to edini način, da prepoznamo področja, ki jih moramo prilagoditi učencem. Lahko je posredovana ustno ali pisno, v obliki komentarjev, simbolov, poročil in drugih načinov, za katere sta se dogovorila učitelj in učenec. Pomembno je, da učenec dobi tako povratno informacijo, ki mu omogoča, da lahko spremlja svoje učenje.

Za učenca je redna povratna informacija kot katalizator za napredek, ki mu omogoča uspešen prehod na višjo stopnjo.

Zaupanja vreden odnos med učiteljem in učencem je bistven za uspešno povratno informacijo. Učitelj mora poznati učenca, da razume, kakšna oblika povratne informacije bo zanj najbolj koristna, da pa učenec dobi učinkovito povratno informacijo, mora tudi on zaupati učitelju.

Stvari, ki si jih morate zapomniti, ko uporabljate to metodo:

- povratne informacije osredotočite na učenje in vedenje, ne na učence;
- pozornost namenite pozitivnim elementom dela učencev, njihovim osebnim prizadevanjem in napredku pri učenju;
- osredotočite se na glavna področja uspešnosti učencev. S tem jim boste pomagali, da ostanejo osredotočeni na najpomembnejše dele svojega dela;
- pišite opažanja o učenju in vedenju učencev. To vam bo v pomoč pri opazovanju razvoja njihovih veščin ali znanja;
- jasno opredelite, kaj so učenci dosegli ter kaj še morajo doseči. Pozornost namenite tudi spremembam glede uspešnosti;
- podajte povratne informacije čim hitreje. S tem boste zagotovili, da si bodo učenci bolje zapomnili svoje delo, zato je povratna informacija toliko bolj smiselna.
- k oceni dodajte kratke pisne komentarje in učencem ponudite možnost, da neposredno spregovorijo, če imajo kakršna koli vprašanja;
- učencem zagotovite priložnosti, da se naučijo dajati in sprejemati povratne informacije od drugih. Pokažite tudi odprtost za povratne informacije učencev.

Navodila

1. Opazujte učence ali berite njihove zapiske in ocenjujte njihovo trenutno znanje in dosežke.
2. Odločite se, kako boste posredovali povratno informacijo za konkretno nalogo.
3. Premislite, katere korake bi lahko storili učenci, da izboljšajo trenutno znanje in sposobnosti.
4. Posredujte povratno informacijo.
5. Določite čas za učence, da preučijo povratno informacijo in določijo cilje za izboljšanje ter izberejo načine, kako izboljšanje doseči.

Primeri:

Uskladi komentarje z delom

1. Zberite zapiske učencev in zapišite komentarje na papirnate trakove.
2. Razdelite učence v skupine po štiri.
3. Vsaki skupini s štirimi učenci vrnite njihove zapiske, skupaj s štirimi trakovi s komentarji.
4. Naročite učencem naj odločijo, kateri komentar sodi h kateremu izdelku.
5. Pozovite učence, da premislijo o tem, kako lahko izboljšajo svoje delo glede na komentarje.

Najdi in odpravi svoje napake

1. Ko zberete izdelke učencev, ne označite njihovih odgovorov kot pravilne ali napačne; le prešteje napake.
2. Vrnite izdelke učencem in jim povejte, koliko odgovorov je napačnih.
3. Učenci morajo sami najti napačne odgovore.
4. Učenci imajo čas, da posamezno ali v skupini, najdejo in popravijo napake.

Tristopenjska povratna informacija

Po vaših navodilih si učenci drug z drugim izmenjajo pisne ali ustne povratne informacije.

1. **Povej** sošolcem nekaj, kar ti je všeč pri njihovem delu.
2. **Vprašaj** jih nekaj o njihovem delu.
3. **Daj** idejo za izboljšavo.

Povezava s standardi na področju socialnega in čustvenega učenja:

4. razred (starost 9–10)

Učenci bodo sposobni razumeti in opisati, kaj so njihovi cilji in kaj morajo storiti, da jih bodo dosegli. Sposobni bodo opisati in na socialno sprejemljiv način izraziti čustva, ki se pojavljajo v tem procesu.

8. razred (starost 13-14)

Učenci se bodo naučili prepoznati in analizirati dejavnike, ki jih motivirajo k dejanjem. Učenci se bodo naučili biti pozorni na strategije, ki jim pomagajo premagati stres, da lažje dosežejo zastavljeni cilj. Učenci bodo uporabljali različna dostopna sredstva skupnosti, da dosežejo posamezne ali skupne cilje.

Povezava s formativnim spremljanjem:

Št. 3: Stalne povratne informacije z vaše strani in s strani vrstnikov nudijo učencem opisno informacijo o tem, kaj naj storijo, da izboljšajo svoje znanje in veščine.

Št. 4: Lažje sprejmejo in razumejo povratno informacijo, prejeto od vrstnikov.

Formativno spremljanje učitelje spodbuja, da prilagodijo svojo učiteljsko prakso. Tako lahko strategije formativnega spremljanja prispevajo k socialnemu in čustvenemu učenju (SČU). Združevanje socialnega in čustvenega učenja z vsakodnevnim poučevanjem lahko predstavlja močno orodje za učitelje in smiseln način za promocijo SČU v razredih. Praksa formativnega spremljanja v kombinaciji z razvojem socialnih in čustvenih kompetenc v razredu bo učiteljem omogočila razmislek o svoji praksi in naredila majhen korak proti izboljšanju socialnih in čustvenih kompetenc učencev. Natančneje, s pomočjo priročnika želimo razjasniti (razložiti, opredeliti), česa želimo naučiti učence (standardi SČU), nato uporabiti metode spremljanja, da ugotovimo, ali se učenci učijo tisto, kar jih želimo naučiti (strategije formativnega spremljanja in orodja) in spodbujati prakse (učne metode), ki bi učencem pomagale doseči te učne cilje.

V tem poglavju predstavljamo vrsto praktičnih orodij, ki jih lahko uporabljajo učitelji in vodstvo šole, da ocenijo razvoj socialnih in čustvenih veščin na različnih stopnjah:

▪ **Stopnja učenca.** Ta orodja so namenjena samoocenjevanju učencev. Priporočljivo je, da se uporabljajo redno. Kartice za samoocenjevanje bodo učencem pomagale spremljati in oceniti individualen napredek pri razvoju socialnih in čustvenih veščin.

▪ **Stopnja razreda.** Ta orodja in preproste smernice so razviti za učiteljevo uporabo med poukom. Z njimi učitelji ocenijo dosežke in vedenje učencev.

▪ **Stopnja učitelja.** Ta orodja so namenjena samoocenjevanju učiteljev, ocenjevanju njihovega poučevanja, kot tudi osebnega vedenja in odnosa. Z njimi učitelji reflektirajo svoje poučevanje, služijo pa tudi kot spodbuda za profesionalni razvoj.

▪ **Stopnja šole.** Določena orodja lahko vodstvo šole uporablja na nivoju celotne šole in na ta način krepí socialno in čustveno učenje. Orodja so razvita tako, da pomagajo oceniti šolsko okolje, politike in način vodenja šole. Koristna bodo vodstvu šole, skupnosti in ostalim deležnikom (na primer lokalni oblasti, svetu šole in tako dalje).

Vsa orodja, opisana v tem poglavju, so v prilogah tega priročnika.

5.1 Orodja za spremljanje socialnih in čustvenih veščin učencev

Knjižice za samoocenjevanje učencev

Kaj je to?

To so samoocenjevalne knjižice, ki jih učenci redno izpolnjujejo, da sledijo svojemu napredku pri razvijanju socialnih in čustvenih veščin. Na voljo sta dve različni orodji za dve starostni skupini: eno za učence stare med 13 in 14 let in drugo za učence stare 9 do 10 let.

▪ »Jaz in drugi« – Samoocenjevalne kartice za učence, stare od 13 do 14 let (Priloga A1)

Ta samoocenjevalna knjižica za učence ima 20 učnih ciljev, razdeljenih na tri področja:

- "Učim se biti jaz" - sledimo ciljem samozavedanja in samokontrole;
- "Učim se biti z drugimi" – orodje pokriva veščine, potrebne za vzpostavljanje odnosov.
- "Učim se biti odgovoren" – orodje pokriva veščine odgovornega odločanja.

Učence lahko prosimo, da se glede na te trditve ocenijo najmanj dvakrat na leto in opišejo dokaze njihovega učenja.

Knjižice opogumljajo učence, da premišlujejo o svojem učenju in se zavejo situacij, ko se proces učenja dogaja. Kartica na določenih mestih zahteva učiteljevo podporo učencem pri samoocenjevanju v obliki povratnih informa-

cij: učitelji, potem ko učenci ocenijo sami sebe, vpišejo kratke komentarje v knjižice.

Ob koncu semestra učitelj, na primer razrednik, zbere knjižice učencev in zapiše splošne komentarje, da učenje usmeri naprej. Nato jih vrne učencem. Učence spodbudi, da se pogovorijo o rezultatih samoocenjevanja s starši in primerjajo sveže rezultate z rezultati samoocenjevanja prejšnjega obdobja.

Poleg glavne samoocenjevalne razpredelnice sta tu še dve podporni razpredelnici za prepoznavanje podpore vrstnikov in določanje učnih ciljev za naslednje obdobje. Navodila učiteljem, kako in kdaj uporabljati te knjižice, so podrobno opisana v nadaljevanju.

▪ **“Moj osebni učni dnevnik”. Samoocenjevalne naloge za učence stare od 9 do 10 let (Priloga A2)**

Samoocenjevalno orodje za mlajše otroke ima manj formalen nabor nalog, ki naj jih otroci izpolnijo. Tri pole nalog se osredotočajo na enake tri cilje socialnega in čustvenega učenja: “Učim se biti jaz”, “Učim se biti z drugimi” in “Učim se biti odgovoren”. V določenem obdobju naj učitelj razdeli otrokom vse tri pole z nalogami, da jih izpolnijo. Nato jih učitelj zbere in dopiše svoje komentarje.

Kako?

Vprašanja in naloge v obeh orodjih temeljijo na treh poglavitnih ciljih socialnega in čustvenega učenja:

- Razviti veščine samozavedanja in samoupravljanja pri učencih, da dosežejo uspeh v šoli in življenju (»Učim se biti jaz«).
- Uporabiti veščine socialnega zavedanja in interpersonalnih veščin, da lahko vzpostavijo in ohranijo pozitivni odnosi (»Učim se biti z drugimi«).
- Demonstrirati veščine odločanja in odgovornega vedenja v osebem in šolskem okolju ter lokalni skupnosti (»Učim se biti odgovoren«).

Naloge so strukturirane glede na izobraževalne cilje, opisane v standardih na področju socialnega in čustvenega učenja za dve različni starostni skupini učencev: od 9 do 10 let in od 13 do 14 let (glej prilogo B1 in prilogo B2). Struktura ocenjevalnih pol ustreza tudi petim glavnim strategijam za formativno spremljanje (glej poglavje 3). Vsa samoocenjevalna orodja imajo naslednje funkcije:

- 1.** Vsak učenec sledi in ocenjuje učne cilje, s podanim naborom jasno določenih učnih ciljev (strategija št. 1: pojasnjevanje, deljenje in razumevanje učnih smotrov in kriterijev za uspeh).
- 2.** Zahteva od učencev, da reflektirajo in predložijo dokaze o učenju na različnih področjih z opisovanjem situacij in dogodkov, ki pojasnjujejo njihovo učenje (strategija št. 2: pridobivanje dokazov o učenju učencev).
- 3.** Vsebuje točke za sprejem povratnih informacij/komentarjev o učenčevem učenju, tako od učiteljev kot od vrstnikov. Priporočljivo je, da učitelji najdejo nekaj časa in z učenci pregledajo posamezne samoocene, da prediskutirajo učenčev napredek in izmenjajo povratne informacije (strategija št. 3: povratna informacija, ki spodbuja nadaljnje učenje).
- 4.** Zahteva od učencev, da razpravljajo z vrstniki o tem, kako bi lahko pomagali drug drugemu pri učenju (strategija št. 4: aktiviranje učencev kot vir učenja).

5. Zahteva od učencev, da so odgovorni za spremljanje in ocenjevanje svojega napredka in tako zavzamejo bolj aktivno vlogo pri svojem učnem procesu (strategija št. 5: aktiviranje učencev, da postanejo načrtovalci svojega učenja).

Samoocenjevalne knjižice so namenjene tako opogumljanju učencev, da individualno ocenjujejo svoje učenje, kot tudi podpori učitelju pri uveljavljanju vseh petih strategij formativnega spremljanja.

Kdaj?

Te kartice so namenjene samoocenjevanju.

- Ob začetku novega obdobja vsak učenec prejme novo ocenjevalno knjižico.
- Učenci izpolnijo svoje ocenjevalne knjižice. Priporočljivo je, da se izpolnjevanju knjižic nameni vsak teden nekaj časa. Lahko ob koncu ure ali med posebej določenimi srečanji razreda.
- Ob koncu obdobja razrednik zbere vse ocenjevalne knjižice, jih pregleda in vpiše komentarje s povratnimi informacijami v predvidene rubrike. Nato jih vrne učencem.
- Ob začetku novega obdobja učenci prejmejo nove samoocenjevalne knjižice in proces se ponovi.
- Ob koncu obdobja učitelj učence prosi, da pregledajo vse svoje izpolnjene knjižice in navedejo svoja poglobljena področja napredka in pogloblitve potrebe pri nadaljnjem učenju.

5.2 Orodja za samoocenjevanje razreda

Orodja za učitelje za opazovanje razreda (Priloga A3)

Kaj je to?

To orodje je bilo zasnovano za učitelje za opazovanje in ocenjevanje vseh posameznih učencev v razredu. Učitelji so običajno dobri poznavalci svojih učencev, saj poznajo njihovo vedenje. So pa običajno tudi dobri opazovalci in ocenjevalci, ker poznajo veliko otrok, s katerimi lahko primerjajo vedenje in sposobnosti kateregakoli otroka. To orodje temelji na petih bistvenih kompetencah in ciljnih socialnega in čustvenega učenja.

Kako?

Pola za opazovanje razreda ima tri dele:

- **Razpredelnica za opazovanje socialnih in čustvenih veščin učencev.** Ta razpredelnica vključuje seznam kategorij socialnega in čustvenega učenja, ki naj bi jih opazovali ob vedenju učencev med uro. Zabeležite kratke opombe za vsakega učenca za različne kategorije.

- **Beleženje situacij v razredu.** V tej razpredelnici označite specifične dogodke, v katere se vpletejo učenci med poukom in ki lahko vplivajo na učenčevo vedenje (na primer negativne izkušnje/situacije: konflikti, nadlegovanje, moteče vedenje; ali pozitivne izkušnje/situacije: visoka angažiranost učencev, proslavljanje, uspeh razreda). Opazovanje takih izkušenj/situacij vam bo pomagalo, da se boste bolje zavedali, kaj se dogaja v razredu in boste lahko načrtovali prihodnje odzive na podobne situacije.

- **Refleksija na vaše smernice.** Ta del je namenjen vam za samoocenjevanje na področju metod poučevanja in ocenjevanju učinka le-teh na učence, s ciljem razvoja profesionalne kompetence na specifičnih področjih.

Navodila:

- Vnaprej se odločite, katere učence boste opazovali med uro.
- Načrtovati je potrebno ustrezno interaktivno nalogo, s katero lahko učenci pokažejo določene socialne in čustvene veščine (na primer skupinska dejavnost, diskusija).
- Opazujte vedenje izbranih učencev in izpolnite razpredelnico s komentarji o njihovem vedenju.
- Z učencem se pogovorite o vaših komentarjih med rednim pogovorom o posameznikovem učnem napredku. Lahko tudi zabeležite najbolj pomembna opažanja na učenčevo samoocenjevalno kartico.

Kdaj?

- Orodje naj bi se uporabljalo pri vsaki uri, da lahko opazujete različne učence.

- Vsakega posameznega učenca naj bi spremljali vsaj enkrat mesečno.
- Vsak mesec uporabite novo razpredelnico za opazovanje.

■ Ocenjevalne kartice za skupinsko delo (priloge A4, A5 in A6)

Kaj je to?

Opazovanje otrok med skupinskim delom lahko postreže učiteljem s precej koristnimi informacijami o socialnih in čustvenih veščinah učencev in pomaga določiti razvojne potrebe učencev. V nadaljevanju predstavljamo več ocenjevalnih kartic za skupinsko delo:

■ Samoocenjevalna pola za skupinsko delo učencev (Priloga A4)

To je kratek vprašalnik, ki ga izpolni vsak učenec ob zaključku skupinske delovne naloge.

▪ **Obrazec učencev za poročilo o skupinskem delu (Priloga A5)**

To je seznam reflektivnih vprašanj, na katera odgovorijo učenci najprej posamezno in kasneje v parih ob zaključku skupinske naloge.

▪ **Rubrika prezentacije skupine (Priloga A6)**

To je zbir kvalitativnih kriterijev in stopenj ocenjevanja, ki vodi učitelja pri ocenjevanju prezentacije skupine. Razpredelnica rubrike je povzeta po Williamu & Dunnu(2008).

Kako?

Preden organizirate delo v skupinah se morate odločiti:

- Kaj je namen skupinske naloge? Ali je osnovni cilj naloge pomagati učencem, da se naučijo uporabiti novo znanje/sposobnost ali le oceniti, kako dobro je bilo pridobljeno novo znanje/sposobnost?
- Je potrebno oceniti proces delovne skupine ali le rezultate delovne skupine?
- Pri katerih elementih skupinskega dela bo potrebna vaša pomoč?

Različne situacije zahtevajo različne pristope. Na primer:

- Če poteka skupinsko delo v uri, ko učenci uporabljajo znanje/veščine, je priporočljivo, da pristopite od časa do časa k vsaki skupini. Ko pristopite k skupini, učenci bolj pogosto zastavijo dodatna vprašanja. Zastavljanje dodatnih vprašanj pomaga učencem bolje obvladati in uporabiti znanje/veščino.
- Če uporabljate skupinsko delo, da med procesom ocenite socialne in čustvene veščine (sodelovanje, odnosi, zavzetost in drugo), ne pristopite k skupini in jim pustite, da delajo sami.
- Če učenci delajo v skupini na dolgoročni nalogi, med fazo zbiranja pojasnite, kakšne vrste opazovanj in pomoči bodo na voljo. To je posebej pomembno, če je stopnja motivacije med člani skupine različna. Med opazovanji in pomočjo med delom lahko preprečite morebitne konflikte med učenci in s tem prispevate k izboljšanju odnosov v skupini.

Ocenjevalna kartica lahko pomaga oceniti in samooceniti delo v skupinah.

Kdaj?

Med katerokoli skupinsko delovno aktivnostjo v razredu, ko se odločite, da ocenite, kako dobro delujejo učenci skupaj.

▪ **Primeri hitrih praks formativnega spremljanja v razredu**

Kaj je to?

Gre za nabor kratkih in preprostih smernic, ki jih učitelji lahko uporabljajo med poukom za sprotno ocenjevanje učenja učencev. Skupaj s prej navedenimi orodji lahko obogatijo pouk in seznanijo učitelja s čustvi in napredkom učencev.

Kako?

Sami lahko izberete, kako boste uporabili različne smernice, odvisno od značilnosti učencev, šolskega konteksta in ciljev lekcije.

Pogovori v parih

Učitelj učencem določi specifično nalogo, ki jo je potrebno opraviti. Sledi razprava v parih o tem, kako bi opravili nalogo (ideje ali znanje, ki bo potrebno za nalogo). Vaša naloga v tem času je, da hodite po razredu in poslušate razgovore učencev o nalogi. Opazujete lahko: Kakšne so reakcije učencev na nalogo? Katera čustva prevladujejo v razredu? Kako se učenci povezujejo med seboj? Kako deluje delo v parih? Ta opažanja vam nudijo dragoceno informacijo o vaših učencih, omogočijo vam boljše poznavanje učencev in boljše načrtovanje prihodnjih učnih aktivnosti.

Opazovanje telesne govorice učencev

Opazujte telesno govorico svojih učencev. Pozorno opazovanje telesne govorice vam lahko pomaga razumeti, kdaj se naloga zdi lahka in kdaj imajo z njo težave.

Odziv na izražanje učencev

Prisluhnite jeziku, ki ga učenci uporabljajo v samoocenjevalnih refleksijah. Odzovite se, ko so učenci frustrirani, se skušajo omalovaževati ali ne verjamejo v svoj uspeh. Opogumljajte učence, da zaupajo sami vase.

Naloga v parih

Prva faza: učenci dobijo nalogo, ki jo najprej opravijo v paru; drug drugemu pomagajo.

Druga faza: učenci posamezno opravijo enako nalogo, ki pa je predstavljena drugače (na primer uporabljena je ista matematična formula, vendar z drugimi podatki).

Tretja faza: po opravljeni nalogi se učenci pogovorijo drug z drugim o tem, kako so se počutili med nalogo.

Pisna povratna informacija

Ko prebirate pisne izdelke učencev, zabeležite nekaj konstruktivnih komentarjev na njihove izdelke, da bodo učenci vedeli, kako se lahko izboljšajo. Pišite tudi komentarje za dele, ki so se jih že dobro naučili; vaša pozitivna povratna informacija bo izboljšala samozavest učencev in učvrstila odnos med vami.

Samoanaliza

Ko učenci zaključijo nalogo, jim dajte čas, da napišejo poročilo o tem, kako mislijo, da so jo opravili: kaj bi bilo po njihovem mnenju bolje in kako so se počutili ob izvajanju naloge. Učenci lahko odgovorijo na sledeča vprašanja:

- Kaj je bila vaša naloga in vaš končni cilj oziroma glavni rezultat aktivnosti?
- Kateri so tisti pomembnejši koncepti ali ideje, ki ste se jih naučili? Zakaj so pomembni?
- Ste dosegli cilj? Zakaj da/ zakaj ne? Razložite.
- Bi kaj storili drugače, če bi morali to nalogo opraviti še enkrat? Zakaj da/zakaj ne? Razložite.

Izhodni lističi

Izhodni lističi so pisni odgovori učencev na vaša vprašanja ob zaključku ure. Ta neformalna vprašanja in odgovori vam omogočajo, da hitro preverite razumevanje snovi. Ob koncu ure pozovete učence, da odgovorijo na vprašanja ali iztočnice. Učencem razdelite lističe, na katere zapišejo odgovore, jih pregledate in s tem poskušate ugotoviti ali morate prilagoditi poučevanje, da boste bolje zadostili potrebam vseh svojih učencev. Učenci lahko vzamejo izhodne lističe za del njihovega portfolia osebnega samoocenjevanja.

Ideje za vprašanja na izhodnih lističih:

- Tri stvari, ki sem se jih naučil danes, so ...
- Dve stvari, ki sta mi bili zanimivi, sta ...
- Vprašanje, na katerega še vedno nimam odgovora, je ...

Individualna tabla

Osebne tablice ali table so odličen način, da ostanejo vsi učenci odgovorni za svoje delo. Aktivno vključijo učence v učenje in so zelo relevantno orodje pri procesu formativnega spremljanja, ker vam dajo takojšnjo informacijo o učenčevem učenju. Učenci naj opravijo naloge na svojih osebnih tablah. Ko zaključijo delo, naj dvignejo table tako, da lahko hitro ocenite, kdo dela dobro in kdo potrebuje pomoč. Nato lahko ustrezno prilagodite razlago.

Triminutni odmor

Triminutni odmor je aktivnost formativnega spremljanja, ki jo lahko uporabljate za hitro preverjanje razumevanja. Zastavite eno do tri vprašanja kadarkoli med uro. Učenci imajo na voljo tri minute, da napišejo odgovore na manjše lističe. Zberite lističe in pregledajte odgovore, da lahko na podlagi prejete informacije naslednjič ustrezno prilagodite svoje poučevanje. Lahko prosite nekaj prostovoljcev, da takoj preberejo svoje odgovore in prilagodite razlago med tekočo uro. Primeri vprašanj / trditev za refleksijo:

- Bil sem presenečen o ...
- Bolj sem se zavedel ...
- Želim vedeti več o ...

5.3 Samoocenjevalna orodja za učitelja

▪ Samoocenjevalna orodja za učiteljeve socialne in čustvene kompetence (Priloga A7)

Kaj je to?

Uspešno socialno in čustveno učenje ni mogoče brez razvoja učiteljevih osebnih socialnih in čustvenih kompetenc. Če želimo doseči odlične rezultate v razredu, moramo začeti pri sebi.

Biti socialno in čustveno pismena oseba ne pomeni, da se mora oseba stalno smehljati in ves čas izražati vzorno vedenje. Človeško življenje je raznoliko, človek izkusi tako srečne kot nesrečne trenutke, napravi napako ali zaide v konfliktno situacijo. Vse izkušnje so naravne, toda bistveno vprašanje je – kako jih sprejmemo.

Sposobnost sprejeti in premagati napake je nujen del človeške blaginje. Odnosi v družini, s prijatelji, vzeti si čas zase, najti priložnost za razmislek, refleksijo o trenutnem dogajanju – te stvari so za osebno blaginjo pomembne.

Učiteljeva sposobnost, da je tisto, kar je in uživa v osebni življenju, mogoče neposredno ne vzpostavi dobrega odnosa med njim in učenci, vendar pa ustvari pogoje, zaradi katerih je zadovoljen s svojim delom. To je lahko v veliko pomoč pri izgradnji dobrih odnosov z učenci. Če je učitelj navdušen nad svojim delo, je to lahko lepa spodbuda za učence, da se učijo pri njegovih urah.

Učiteljeva samoocena je priložnost, da analizira delovne izkušnje, prepozna in določi, v čem je dober ter kateri izzivi in ovire so še na poti.

Samoocena ali samoanaliza ustvarita predpogoje za prilagoditev in izboljšanje dela za dosego boljših rezultatov. Proces samoanalize se lahko izvaja na več načinov in poteka stalno in redno. Priporočljivo je, da se po vsaki aktivnosti vprašamo vsaj dve vprašanji: Kaj je šlo v redu? Kaj bi prihodnjič storil drugače?

Ta del ponuja samoocenjevalno orodje za učitelje, ki je bilo prevzeto po Yoderju, N., (2014) *Self-Assessing Social and Emotional Instruction and Competencies*, Center on Great Teachers & Leaders at American Institutes for Research. Link: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED553369.pdf>

Kako?

Samoocenjevalno orodje je lestvica 21 trditev o vašem poučevanju, razdeljena je na pet kategorij socialnih in čustvenih kompetenc: samozavedanje, samoupravljanje/čustvena kontrola; socialna ozaveščenost; upravljanje z odnosi; odgovorno odločanje. Vsaka trditev mora biti osebno ocenjena na Likertovi lestvici. Ob koncu lestvice je razpredelnica z rezultati in številna vprašanja za refleksijo.

• Orodje je namenjeno LE vašemu samoocenjevanju in refleksiji, z namenom spodbude k profesionalnemu razvoju. Orodje NI namenjeno zunanjemu preverjanju vaših kompetenc ali primerjanju z drugimi učitelji. Dodajamo nekaj nasvetov, kako uporabljati to orodje: nove delovne veščine ali kompetence razvijemo le, ko jim posvetimo čas in pozornost. Nemogoče se je naučiti nekaj novega le na teoretični osnovi. Izkušnje pridobivamo skozi prakso. Iz teh razlogov moramo po prvotni oceni kompetenc opraviti ponovno oceno in uvesti specifična dejanja.

• Če se prepoznani izzivi nanašajo na osebne, socialne in čustvene kompetence, je priporočljivo, da se posvetite treningom samorazvoja ali preberate literaturo o tem. V večini primerov vam svetujemo, da se udeležite tečajev zavedanja, ki vam ponujajo priložnost, da bolje spoznate sami sebe, premagate stres in podobno.

• Če se prepoznani izzivi nanašajo na prakse poučevanja, priporočamo uporabo metod, ki so opisane v tem priročniku.

• Po prvotni in vseh nadaljnjih samoanalizah je priporočljivo, da se obrnete na kolege in jih prosite, da hospitirajo na vaši učni uri. Pomoč kolegov je zelo učinkovit način za izboljšanje poučevalne prakse učiteljev. Ta metoda ni koristna le za posameznega učitelja, ampak krepi tudi skupnost in sposobnosti sodelovanja.

Kdaj?

• Priporočljivo si je vzeti čas za beležke in komentarje in opraviti prvotno samooceno, ko začnete delati s programi za krepitev socialnih in čustvenih kompetenc.

• Vsaka dva tedna preglejte dobljene rezultate, da ugotovite, kaj gre dobro in kaj morate še izboljšati.

• Vsake tri mesece ponovite samooceno.

• Ko se pojavijo nove kompetence, spremljajte uspeh in posvetite čas refleksiji.

▪ Seznam učnih strategij za razred, ki temelji na odnosih (Priloga A8)

Kaj je to?

Ta seznam povzema številne učinkovite strategije za delo v razredu, ki bodo okrepile tehnike poučevanja, socialne in čustvene kompetence učencev ter pomagale ustvariti učno skupnost, ki temelji na odnosih. Sestavljen je iz 39 trditev, ki opisujejo različne strategije za delo v razredu, razdeljen pa je na 5 področij upravljanja razreda:

- Priprava fizičnega okolja;
- Začetek učne ure;
- Uvajanje nove informacije;
- Priprava in izvedba;
- Uveljavljanje discipline.

Seznam bo koristno orodje za oceno učnih smernic in priprav za učno uro.

Kako?

Pregledate trditve na seznamu in označite okenca pri strategijah, ki jih uporabljate pri delu. Razmislite o praznih okencih:

- Kako bi te nove strategije pomagale razredu?
- Na kakšen način bi to lahko izpeljali?
- Vam pridejo na misel kakšne težave ob tem? Kako bi jih lahko premostili?

Kdaj?

Redno pregledujete seznam (vsaj enkrat vsak semester) ali vsakokrat, ko začne delati z novim razredom.

▪ Beležke načrtovanja socialnega in čustvenega učenja in samoocenjevanja učitelja (Priloga A9)

Kaj je to?

Te beležke za načrtovanje in refleksijo vam bodo pomagale maksimalno izkoristiti primere socialnega in čustvenega učenja, ki so predstavljene v tem priročniku. Obrazci od vas zahtevajo, da redno načrtujete, delujete, opazujete in ocenjujete poučevanje med izvajanjem programa "Learning to Be" v šoli. Beležke vas bodo spodbujale k načrtovanju specifične metode za dosego treh poglobitvenih ciljev:

- 1)** Ustvarjanje pozitivnega učnega okolja;
- 2)** Implementacije metod poučevanja, ki krepijo socialno in čustveno učenje;
- 3)** Spremljanje napredka učencev z orodji za ocenjevanje socialnih in čustvenih veščin.

Učitelji kasneje reflektirajo o izvedenih aktivnostih in ustrezno prilagodijo nove načrte.

Kako?

Orodje je razdeljeno na dva dela:

Del A je namenjen individualnemu načrtovanju in samoocenjevanju vašega dela. Te beležke naj bi vsak učitelj redno izpolnjeval.

Del B je namenjen skupini učiteljev, da skupno načrtujejo, pregledujejo in ocenjujejo njihovo delo v šoli. O tem delu razpravljajo na učiteljskih sestankih.

Vsak del ima štiri sekcije:

Načrtuj: ob začetku leta/obdobja si zapišete specifične aktivnosti – metode in strategije, ki jih nameravate uporabljati v razredu, da dosežete prej navedene cilje.

Deluj: redno si beležite strategije, ki jih dejansko izvajate v razredu. Katere metode ste uporabljali prvič? Katere nove strategije ste poskusili?

Opazuj: osredotočite pozornost na uporabljene pedagoške pristope in kako ti učinkujejo na učence. Redno si beležite: Kakšne spremembe opazite pri svojem pedagoškem delu? Kakšne spremembe opazite pri učencih?

Oceni: ob polletju reflektirate o svojih pristopih: Kaj ste storili najboljše v tem polletju? Kaj novega ste se naučili? Kaj vam je predstavljalo največji izziv? Kako bi se spopadli s temi izzivi v prihodnje?

Po tem pripravite načrt za naslednje polletje.

Kdaj?

Priporočljivo je redno- vsake dva do tri mesece izvajati samooceno in pregledovati načrte. Seveda se dejanska frekvenca pregledovanja načrtov in ocenjevanje lahko prilagodi glede na specifičen kontekst šole.

▪ “Tvoje mnenje šteje”- pregledi povratnih informacij učencev (Priloga A10)

Kaj je to?

Učitelj lahko oceni svoje delo ne le z individualno refleksijo o svojih učnih praksah, temveč tudi z zbiranjem povratnih informacij učencev. Ankete učencev so lahko dober način, da ugotovi, kako se učenci počutijo v razredu, da razume njihove poglede in potrebe ter, da dobi ideje, kako jim lahko pomaga.

Ta priročnik ponuja preprost model anketnega obrazca, ki ga lahko uporabite, da povprašate učence o:

- počutju v razredu,
- aktivni udeležbi,
- motivaciji,
- pričakovanjih učitelja.

To obliko lahko uporabite takšno, kot je ali pa jo prilagodite tako, da vključite dodatna specifična vprašanja, ki vas posebej zanimajo.

Kako?

- Prosite učence, da izpolnijo anketni obrazec, pojasnite, zakaj delate to raziskavo, zagotovite anonimnost in zaupnost učenčevih odgovorov.
- Preglejte izsledke in pomislite, kako bi lahko odgovorili na potrebe, ki so jih izrazili učenci.
- Lahko tudi predstavite izsledke razredu in se pogovorite, kako bi lahko naredili učne ure boljše.
- Anketo čez nekaj časa ponovite.

Kdaj?

- Ponovite anketo vsak semester ali kadarkoli menite, da potrebujete več povratnih informacij od učencev.

5.4 Spremljanje SČU na celotni šoli

Ocena izkušenj šole s socialnim in čustvenim učenjem. Priprava na spremembe.

Preden začnete integrirati vidike socialnega in čustvenega učenja v šolsko življenje, je pomembno, da ustanovite šolski razvojni tim, ki bo deloval na razvoju smernic socialnega in čustvenega učenja in pripravljaj spremembe. Tim naj bi razpravljaj in definiraj spremembe, do katerih želi šola priti z razvojem socialnega in čustvenega učenja. Želene spremembe se lahko nanašajo na različne vidike šolskega življenja: odnosi med učenci, odnosi med učitelji in učenci, področje zastraševanja, odsotnost od pouka, slabi učni dosežki in tako dalje. Rešitve za izbrane probleme in analize podatkov lahko iščemo na različnih ravneh: vsa šolska skupnost; razred, učenec; predmet.

Prepoznavanje specifičnega problema in izbor stopnje spremljanja bosta olajšala načrtovanje tako procesa intervencije kot procesa spremljanja in napredka. Naslednji del prikazuje najbolj pomembne indikatorje uspešnih smernic socialnega in čustvenega učenja, ki so relevantni za oceno na šolski ravni. Predstavljena so številna orodja, ki lahko pomagajo šolskemu timu izdelati oceno.

Indikatorji uspeha socialnega in čustvenega učenja na ravni šole

Uspeh integracije socialnega in čustvenega učenja v razred in celotno šolo odseva skozi različne indikatorje.

Indikatorji prisotnosti pri pouku:

- osip,
- neopravičene odsotnosti od pouka,
- odsotnost pri posameznih urah,
- zamujanje,
- premeščanje v drug razred (učenci so premeščeni iz enega v drug razred).

Indikatorji uspeha učencev:

- učna uspešnost,
- učna uspešnost po predmetih,
- učna uspešnost glede na spol,
- delež učencev, ki ponavljajo razred.

Indikatorji odnosov med učenci:

- zabeleženi primer agresije in nasilja,
- zabeleženi primeri zastraševanja med učenci,
- podatki o vzdušju v razredu.

Indikatorji o odnosih med učenci in učiteljem:

- zabeležene pritožbe učiteljev glede vedenja v razredu,
- zabeležene pritožbe učencev glede učiteljevega vedenja do učencev,
- starševske pritožbe glede učiteljevega vedenja do učencev,
- podatki o oceni vzdušja v šoli.

Indikatorji fluktuacije učiteljev:

- razlogi za odpustitev/odpoved,
- razlogi za menjavo razreda med letom.

Udeležba učencev pri aktivnostih v šoli in izven šole:

- udeležba učencev pri prostovoljnih aktivnostih, ki spodbujajo samoizražanje,
- udeležba učencev pri aktivnostih, ki podpirajo skupnost (prostovoljstvo, projekti),
- udeležba učencev v organih lokalne uprave/občine,
- udeležba učencev pri aktivnostih nevladnih organizacij (neformalno učenje),
- večina učencev pridobljene v priložnostnem izobraževanju.

Vključevanje staršev v šolsko življenje:

- zabeleženi obiski v šoli zaradi različnih, z učenci povezanih razlogov, vabila šolskih predstavnikov (zabeleženi razlogi za vabila in rezultati obiskov),
- udeležba na šolskih prireditvah,
- udeležba na starševskih sestankih,
- udeležba pri projektih skupnosti.

Prerejeno po: Devaney E., O'Brien M. U., Resnik H., Keister S., Weissberg R. P. (2006). *Sustainable School-wide Social and Emotional Learning (SEL). Implementation guide and toolkit*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning & University of Illinois at Chicago

Razvijanje smernic za spremljanje teh indikatorjev je pomemben korak pri upravljanju s kakovostjo in učinkovitostjo socialnega in čustvenega učenja v šoli.

▪ Samoocenjevalno orodje za socialne in čustvene kompetence za ravnatelja (Priloga A11)

Kaj je to?

Ravnatelj je ena ključnih oseb pri uvajanju socialnega in čustvenega učenja v šoli.

To samoocenjevalno orodje je namenjeno ravnateljem, njihovim pomočnikom, upravi šole, članom tima za razvoj socialnega in čustvenega učenja, članom sveta šole in ostalim odraslim, odgovornim za upravljanje šole. Orodje lahko uporabljajo tudi učitelji. Orodje vodilnim osebam predstavi smernice, povezane z veščinami socialnega in čustvenega učenja, jim pomaga prepoznati njihove prednosti in opraviti premislek o nadaljnjem izboljšanju. Orodje ponuja tudi točke, ki pomagajo razmišljati o strategijah za spodbudo rasti na različnih področjih socialnih veščin.

Vprašalnik vsebuje 48 trditev o upravnih smernicah, povezanih z različnimi kategorijami socialnega in čustvenega učenja. Vsaka izjava mora biti ocenjena na 3-točkovni Likertovi lestvici. Orodje je bilo zasnovano SAMO za samorefleksijo. NE sme se uporabljati za oceno delovanja.

Instrument je bil prirejen iz prosto dostopnih virov, ki jih je razvil *CASEL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. (2017). TOOL: Personal Assessment and Reflection – SEL Competencies for School Leaders, Staff, and Adults.*

Kako?

Orodje se uporablja na naslednji način:

- 1.** Preberite vsako izjavo in pomislite na specifično sorodno situacijo; ocenite z oznako ustreznega okenca (redko, včasih, pogosto). Če se izjava ne nanaša na vas, potegneta črto preko ocenjevalnega polja.
- 2.** Ko končate, poiščite vzorce prednosti in izzivov, da lahko sami vodite svoj osebni socialno-čustveni proces rasti. Ta informacija je osebna, torej odgovarjajte točno, brez ocenjevanja odgovorov kot "dobri" ali "ne tako dobri".
- 3.** Po refleksiji se odločite za ukrepanje v luči tega, kar ste se naučili.
 - A)** Razmislite o rezultatih, da oblikujete zaključke o svojem napredku. Če menite, da bi bile lahko izjave označene s "pogosto" indikatorji vrlin, si odgovorite na sledeča vprašanja:
 - Kako te vrline delujejo na vašo interakcijo z učenci in vrstniki?
 - Na katere kompetence se navezujejo vaše vrline?
 - Katera od vaših vrlin vam bo po vašem mnenju pomagala voditi socialno in čustveno učenje na ravni šole?
 - Na katero vrlino ste najbolj ponosni?Če menite, da bi vam izjave označene z "redko" predstavljalo izziv, si odgovorite na sledeča vprašanja:
 - Kako bi izboljšanje teh področij koristilo vaši interakciji z učenci in vrstniki?
 - Na katero ali katere kompetence se vaši izzivi nanašajo?
 - Izberite eno ali dve področji, za kateri mislite, da bi vam pomagali spodbuditi socialno in čustveno učenje na ravni šole?
 - Razvijte strategijo, s pomočjo katere se boste pogosteje spomnili, da uredite novo vedenje ali pa to počnete s pomočjo mentorja.

Ko boste brali svoje odgovore, razmislite, katere so tiste stvari, ki so vas presenetile? So bile kakšne stvari, ki so potrdile, kar ste že vedeli?

B) Nanizajte načine, kako lahko modelirate svoje vrline za druge in jih vpletete v vsakodnevno šolsko življenje.

C) Nanizajte načine, kako se lahko spoprimate s trenutnimi izzivi.

Kdaj?

- Priporočljivo je, da izvedete samoocenjevanje pred začetkom implementacije smernic socialnega in čustvenega učenja v šoli.

Kasneje ga opravite letno ali kakorkoli je za ravnatelja potrebno, da preveri svoje delovanje.

▪ Anketa vzdušja v šoli (Priloga A12)

Kaj je to?

Eden najbolj pomembnih ciljev socialnega in čustvenega učenja je vzpostavitev učne skupnosti, ki temelji na odnosih in ki je ključna za vzpostavitev pozitivnega vzdušja v šoli.

Instrument je zasnovan za oceno vzdušja v šoli s perspektive kateregakoli člana šolske skupnosti. To ni overjen instrument, a zbrani podatki lahko pomagajo pokazati prednosti šole ali opozoriti na izzive, ki se jih je potrebno lotiti; razkrije pa tudi razlike v percepciji učiteljev, učencev in ostalih članov šolske skupnosti.

Predstavljena anketa o vzdušju v šoli je vprašalnik, sestavljen iz 47 točk. Vsaka točka se oceni na 5-točkovni Likertovi lestvici.

Da bi dobili celoten vtis o vzdušju v šoli, morajo anketo izpolniti vsi člani šolske skupnosti, ne le učenci in učitelji, temveč tudi vodstvo, strokovno osebje, predstavniki družin učencev in ostali šolski uslužbenci.

Ta instrument je bil prirejen po: *Socialinio ir emocio ugdymo institutas (SEUI), 2018.*

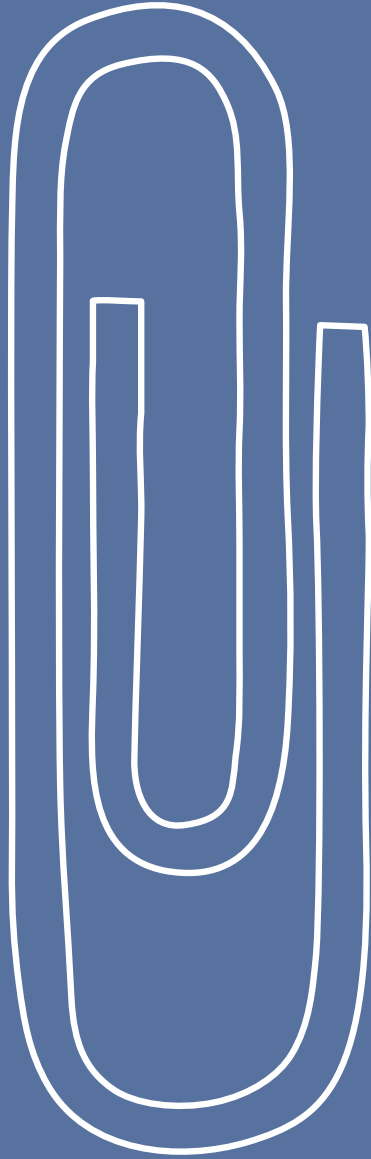
Kako?

Za spremljanje sprememb, morate storiti naslednje:

- Izvesti anketo pred in po uvedbi socialnega in čustvenega učenja;
- Določiti, kdo bo sodeloval v študiji in katere skupine bodo vključene v razvoj socialnega in čustvenega učenja;
- Dati čas članom šolske skupnosti, da izpolnijo anketo in reflektirajo o rezultatih;
- Potegniti splošne zaključke in organizirati razpravo šolske skupnosti o rezultatih;
- Načrtovati implementacijo aktivnosti socialnega in čustvenega učenja;
- Določiti datum za naknadno anketo;
- Potegniti splošne zaključke in organizirati razpravo šolske skupnosti o rezultatih.

Kdaj?

Šolska anketa o vzdušju naj bi bila organizirana redno, vsaj dvakrat letno (na primer ob začetku in ob zaključku šolskega leta) zaradi sledenja spremembam vzdušja na šoli.

Priloge

Priloga A1 “Jaz in drugi”, samoocenjevalne knjižice za učence, stare med 13 in 14 let

Priloga A2 “Moj osebni učni dnevnik” samoocenjevalne naloge za učence, stare med 9 in 10 let

Priloga A3 Orodje za učitelje za opazovanje razreda

Priloga A4 Ocenjevalni list za skupinsko delo

Priloga A5 Obrazec za poročilo o skupinskem delu učencev

Priloga A6 Rubrika za prezentacijo skupine

Priloga A7 Samoocenjevalno orodje za učiteljeve socialne in čustvene kompetence

Priloga A8 Kontrolna lista za učne strategije v razredu, ki temelji na odnosih

Priloga A9 Beležke za učiteljevo načrtovanje socialnega in čustvenega učenja in samoevalvacijo

Priloga A10 “Tvoje mnenje šteje” anketa učenčevih povratnih informacij

Priloga A11 Samoocenjevalno orodje za socialne in čustvene kompetence ravnatelja

Priloga A12 Anketa o šolskem vzdušju

Priloga B1 Učni standardi na področju socialnega in čustvenega učenja: 4. razred

Priloga B2 Učni standardi na področju socialnega in čustvenega učenja: 8. razred

Priloga C1 Vzorci učnih načrtov

Družbena in čustvena sposobnost – komponenta/kazalnik samozavedanja, samoregulacije, veščin, potrebnih za vzpostavljanje odnosov in odgovornega odločanja.

Duševno zdravje – stanje dobrega počutja, v katerem posameznik razvija svoje sposobnosti, se spoprijema s stresom v vsakdanjem življenju, učinkovito in plodno dela ter prispeva v svojo skupnost. V projektu smo upoštevali model promocije duševnega zdravja, katerega ciljna skupina so vsi učenci in temelji na celotnem šolskem pristopu.

Formativno spremljanje – proces, v katerem tako učitelj kot učenec uporabljata informacije glede učnega procesa – učitelj, da prilagodi poučevanje in učenec za to, da prilagodi učne strategije in izboljša dosežek. Običajno vključuje kvalitativne povratne informacije in se osredotoča na podrobnosti glede vsebine in uspešnosti. Formativno spremljanje je pristop na nivoju celega razreda, ki omogoča učenje iz točke trenutnega razumevanja učencev, prav tako pa skuša razumeti, v katero smer grede učenci ter kaj bi morali še storiti, da dosežejo svoj cilj.

Metode poučevanja – splošna načela, pedagogika in strategije upravljanja, ki jih učitelji uporabljajo v razredu, da bi spodbudili aktivno sodelovanje učencev v učnem procesu kot celoti. Takšen pristop vključuje postopno uporabo nabora tehnik, ki učencem pomagajo, da postanejo samostojni in strateški učenci, npr. postavljajo smiselne učne cilje, izbirajo strategije za doseganje zastavljenih nalog in izpolnjujejo zastavljene cilje. V okviru tega projekta metode poučevanja temeljijo na boljšem razumevanju procesa, kako se učenci učijo in aktivno vključujejo.

Ocena na ravni šole – ocena prednosti in slabosti na ravni šole, da bi se pripravili na spremembe v zvezi s prakso socialnega in čustvenega učenja. Cilj ocene je prepoznati glavne težave v šolskem okolju, razpravljati o tem, kakšne spremembe se pričakujejo, in spremljati, ali so cilji doseženi. Ocena na ravni šole tem priročniku vključuje: orodje za preverjanje kazalnikov socialnega in čustvenega uspeha pri učenju (npr. pogostost prijavljenih ustrahovanj, osip v šoli, pritožbe učiteljev glede vedenja učencev); orodje za ravnatelje, in sicer za samooceno njihovih socialnih in čustvenih kompetenc; anketa o šolski klimi za vse člane šolske skupnosti.

Odgovorno odločanje – sposobnost spopadanja s težavami (npr. prepoznavanje, analize, reševanje problemov) z namenom sprejemanja pozitivnih in odgovornih odločitev, ki temeljijo na etičnih in moralnih vrednotah ter upoštevajo dobrobit drugih z vrednotenjem posledic različnih odločitev.

Odpornost - sposobnost pozitivnega spoprijemanja z neprijetnostmi ter težavami.

Orodja za spremljanje v razredih – orodja, namenjena učiteljem in učencem. Učitelji lahko uporabljajo orodja za opazovanje in ocenjevanje učencev v razredu, posamično ali med skupinskim delom, medtem ko lahko učenci uporabljajo orodja za samoocenjevanje za oceno lastnih sposobnosti pri delu v skupinah. Orodja v tem projektu učiteljem in učencem nudijo koristne informacije o socialnih in čustvenih kompetencah ter opredelijo veščine, ki jih je potrebno okrepiti.

Praksa, ki temelji na dokazih – v smislu socialnega in čustvenega učenja se to nanaša na uporabo najboljših dokazov, pridobljenih iz znanstvenih raziskav pri odločanju glede učinkovitih intervencij ali preizkušenih učnih načrtov.

Pristop celotne šole – celovit in sistemski pristop, ki poudarja, kako lahko razred, šola, družina in skupnost celostno in pozitivno vplivajo na socialno in čustveno učenje in zdravje učencev. Takšen pristop je prepoznan kot najbolj učinkovita praksa za doseganje pozitivnih in pomembnih učinkov na ravni šolske skupnosti.

Pristop »S.A.F.E.« – akronim, ki opredeljuje štiri načela, ki opredeljujejo programe socialnega in čustvenega učenja. »S« (»sequenced«) – zaporedje – aktivnosti za učence si sledijo v progresivnem, razvojno primernem zaporedju. »A« (»active«) – aktiven – dejavnosti od učencev zahtevajo aktivno učenje. »F« (»focused«) – osredotočen – aktivnosti zahtevajo za to namenjen čas, ki obravnava razvoj posameznih veščin. »E« (»explicit«) – jasen – aktivnosti so povezane z učenjem specifičnih veščin.

Program – niz medsebojno povezanih in načrtovanih dejavnosti s specifičnim dolgoročnim ciljem. Cilj programov SČU je preko doslednih in strukturiranih aktivnosti posredno in neposredno učiti in razvijati pri učencih socialne in čustvene kompetence – samozavedanje, samoupravljanje, socialno zavedanje, veščine, potrebne za vzpostavljanje odnosov in odgovorno odločanje.

Samoocena (ali samoevalvacija) – praktični instrumenti, ki jih je mogoče uporabiti za oceno lastnih socialnih in čustvenih veščin, pa tudi odnosa in vedenja do šole. Orodja za samoocenjevanje v tem priročniku so namenjena učencem, učiteljem, ravnateljem in vsem članom šolske skupnosti.

Samoupravljanje – zmožnost uravnavanja lastnih čustev, misli in vedenja, obvladovanja impulzov in stresa, krepitve motivacije, discipline in organizacijskih veščin, postavitve dosegljivih osebnih in akademskih ciljev. Je eno izmed petih področij socialnega in čustvenega učenja.

Samozavedanje – zmožnost prepoznavanja lastnih čustev, misli, moči in omejitev, razumevanja, kako le-to vpliva na lastno vedenje, razvijanje samozavesti in optimizma. Je eno izmed petih področij socialnega in čustvenega učenja.

Socialno zavedanje – sposobnost prepoznavanja stališč drugih in zavzemanje njihove perspektive, razvijanje empatije in spoštovanja do drugih, razumevanje družbenih in etičnih norm v različnih okoljih, spoštovanje raznolikosti. Je eno izmed petih področij socialnega in čustvenega učenja.

Spremljanje – proces vrednotenja stopnje spremenljivke med ljudmi. Vključuje zlasti uporabo najrazličnejših metod ali orodij za ocenjevanje, merjenje in dokumentiranje pripravljenosti za učenje, učnega napredka, pridobivanja veščin in / ali izobraževalnih potreb učencev.

Standard na področju socialnega in čustvenega učenja – seznam meril, ki označujejo, kaj naj bi učenci dosegli v zvezi s svojim socialnim in čustvenim razvojem (npr. razumevanje sebe in drugih, veščine samoupravljanja, veščin, potrebnih za vzpostavljanje odnosov ter odgovorno odločanje) glede na starost in razred.

Strategije formativnega spremljanja – organiziran proces interakcije med tremi agenci – učiteljem, učencem in vrstniki – ki podpira in spodbuja vključenost, učenje in formativno spremljanje učenca.

Strategije spremljanja – različne vrste ocenjevanja učenja učencev, običajno se izvajajo večkrat med izvajanjem programa.

Šolska klima – kakovost klime v razredih in na ravni šole, kot jo doživljajo učenci, učitelji in celotna šolska skupnost z vidika socialno-relacijskega, čustvenega, afektivnega in organizacijskega vidika. Pozitivna šolska klima sloni na toplini, varnosti, vzajemni podpori in zaupanju. Šolsko klimo je mogoče izboljšati z vključevanjem vseh članov šolske skupnosti v proces izvajanja socialnega in čustvenega učenja; razvijanja učnega okolja, ki temelji na odnosih; ter uporabo učnih metod, ki krepijo socialne in čustvene spretnosti učencev.

Učno okolje, ki temelji na odnosih – okolje, v katerem je pozornost osredotočena na spodbujanje podpornih odnosov med učitelji in učenci, z namenom, da podpre smiselno učenje, razvoj socialnih in čustvenih kompetenc ter krepí odpornost učencev.

Veščine, potrebne za vzpostavljanje odnosov – sposobnost vzpostavljati in vzdrževati pozitivne odnose, komunicirati z drugimi in jih poslušati, sodelovati in delati v skupini, reševati konflikte, poiskati in ponuditi pomoč, če je potrebno ter se upreti socialnemu pritisku. Gre za eno izmed petih glavnih domen socialnega in čustvenega učenja.

Baker, J. A. (2006). Contributions of teacher–child relationships to positive school adjustment during elementary school. *Journal of School Psychology, 44*, 211-229.

Bandura, A. (1997). *Social Learning Theory*. New York: General Learning Press.

Belfield, C., Bowden, A., Klapp, A., Levin, H., Shand, R., & Zander, S. (2015). The Economic Value of Social and Emotional Learning. *Journal of Benefit-Cost Analysis, 6*(3), 508-544.

Bell, J., Dale, M. (1999). *Informal Learning in the Workplace*. Department for Education and Employment Research Report No. 134. London, England: Department for Education and Employment.

Berndt, T. J., & Keefe, K. (1995). Friends' influence on adolescents' adjustment to school. *Child Development, 66*, 1312-1329.

Birch, S. H., & Ladd, G. W. (1997). The teacher–child relationship and children's early school adjustment. *Journal of School Psychology, 35*, 61-79.

Bruner, J. (1973). *Going Beyond the Information Given*. New York: Norton.

Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. (2015). *CASEL Guide: Effective Social and Emotional Learning Programs—Middle and High School Edition*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL). Retrieved from <http://secondaryguide.casel.org/casel-secondary-guide.pdf>

Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. (2005). *Safe and sound: An educational leader's guide to evidence-based social and emotional SEL programs*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning (CASEL). Retrieved December 30th, 2012, from http://www.casel.org/projects_products/safeandsound.php

Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. (2017). *TOOL: Personal Assessment and Reflection—SEL Competencies for School Leaders, Staff, and Adults*. Retrieved December 18th, 2017. http://www.akschoolpsych.org/sites/default/files/SEL_Adult_self-assessment.pdf.

Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning. (n.d.). Core SEL Competencies. Retrieved February 26, 2018, from <https://casel.org/core-competencies/>

Cefai, C. (2008). *Promoting resilience in the classroom. A guide to developing pupils' emotional and cognitive skills*. London, UK: Jessica Kingsley Publishers.

Charlton, B. C. (2005). *Informal assessment strategies: asking questions, observing students and planning lessons that promote successful interaction with text*. Markham, Ont.: Pembroke.

Coombs, P. H., Prosser, R., & Ahmed, M. (1974). *New paths to learning for rural children and youth*. New York: International Council for Educational Development.

Devaney E., O'Brien M. U., Resnik H., Keister S., Weissberg R. P. (2006). *Sustainable Schoolwide Social and Emotional Learning (SEL). Implementation guide and toolkit*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning & University of Illinois at Chicago

Denham, S. A. (2006). Social-emotional competence as support for school readiness: what is it and how do we assess it? *Early Education and Development, 17*(1), 57-89.

Dickson, K., Vigurs, C., & Newman, M. (2013). *Youth Work: A Systematic Map of the Research Literature*. Dublin: Department of Children and Youth Affairs. doi:10.1037/e509412014-001

Durlak, J. A., Domitrovich, C. E., Weissberg, R. P., & Gullotta, T. P. (2015). *Handbook of Social and Emotional Learning. Research and Practice*. New York, NY: The Guilford Press.

Domitrovich, C. E., & Greenberg, M. T. (2000). The study of implementation: Current findings from effective programs that prevent mental disorders in school-aged children. *Journal of Educational and Psychological Consultation, 11*, 193-221.

Denham, S. A. (2017). Assessment of SEL in educational contexts. In Domitrovich, C. E., Durlak, J. A., Weissberg, R. P., & Gullotta, T. P. (Eds.), *Handbook of social and emotional learning: research and practice* (pp. 285-300). New York: The Guilford Press.

Devaney, E., O'Brien, M. U., Resnik, H., Keister, S., & Weissberg, R. P. (2006). Tool 25. *Sustainable Schoolwide Social and Emotional Learning (SEL): Implementation Guide and Toolkit* (pp. 153-159). Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.

Dukynaitė R., Dudaitė J. (2017). Influence of school Factors on students' sense of school belonging. *The New Educational Review*. Volume 47, No. 1, p. 39–52.

Durlak, J. A., & Dupre, E. P. (2008). Implementation matters: A review of research on the influence of implementation on program outcomes and the factors affecting implementation. *American Journal of Community Psychology, 41*, 327-350.

Durlak, J. A., & Weissberg, R. P. (2006). *The Impact of After-School Programs that Promote Personal and Social Skills*. Chicago, IL: Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.

Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., & Taylor, R. D. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development(82)*, 474-501.

Dweck, C. (2012). *Mindset : How You Can Fulfil Your Potential*. London: Robinson.

Elias, M. J., Zins, J. E., Weissberg, R. P., Frey, K. S., Greenberg, M. T., Haynes, N. M., Kessler, R., Schwab- Stone, M. E., & Shriver, T. P. (1997). *Promoting social and emotional learning: Guidelines for educators*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Elias, M. J., & Gordon, J. S. (2009). Promoting social and emotional development in childhood and early adolescence. In Gullotta, Th. P., Blom, M., Gullotta, C. F., & Messina, J. C. (Eds.), *A Blueprint for promoting academic and social competence in after-school programs* (pp. 63-77). New York: Springer.

European Commission. (2013). Developing the creative and innovative potential of young people through non-formal learning in ways that are relevant to employability. In Bamber, j. (Ed.), Expert Group Report. Retrieved from: http://ec.europa.eu/assets/eac/youth/news/2014/documents/report-creative-potential_en.pdf

Fernandez-Berrocal, P., & Ruiz, D. (2008). Emotional intelligence in Education. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology, 15*, 6(2), 421-436.

Finn, J. D. (1993). *School engagement and students at risk*. Washington, DC.: National Center for Education Statistics U.S. Department of Education.

Flecha, R. (2015). *Successful educational actions for inclusion and social cohesion in Europe*. London: Springer.

Forsyth, D. R. (2010). *Group dynamics*. Wadsworth: Cengage Learning.

Fox, L., Dunlap, G., Hemmeter, M. L., Joseph, G., & Strain, P. (2003). The Teaching Pyramid: A Model for Supporting Social Competence and Preventing Challenging Behavior in Young Children. *Young Children, 58*(4), 48-53.

Gailius Ž., Malinauskas A., Petkauskas D., & Ragauskas L. (2013). *Handbook for*

People Working with Youth Groups. Non-Formal Education Practice in Lithuania. Vilnius: Agency of International Youth Cooperation. Retrieved from <http://jtba.lt/biblioteka/darbo-su-jaunimo-grupemis-vadovas-neformaliojo-ugdymo-praktika-lietuvoje/>

Goodenow, C. (1993). Classroom belonging among early adolescent students: Relationship to motivation and achievement. *Journal of Early Adolescence*, 13(1), 21-43.

Gross, R. (2010). *Psychology: The Science of Mind and Behaviour* 6th Edition, Hachette UK.

Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2001). Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development*, 72(2), 625-638.

Hamre, B., & Pianta, R. C. (2006). Student-Teacher Relationships. In G. G. Bear, & K. M. Minke, *Children's needs III: Development, prevention, and intervention* (p. 59-71). Washington, DC, US: National Association of School Psychologists.

Hawkins, J. D. (1997). Academic performance and school success: Sources and consequences. In R. P. Weissberg, T. P. Gullotta, R. L. Hampton, B. A. Ryan, & G. R. Adams, *Healthy children 2010: Enhancing children's wellness* (p. 278-305). Thousand Oaks CA: Sage.

Hawkins, J. D., Catalano, R. F., Kosterman, R., Abbott, R., & Hill, K. G. (1999). Preventing adolescent health behaviors by strengthening protection during childhood. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 153, 226-234.

Humphrey, N. (2013). *Social and emotional learning: a critical appraisal*. Los Angeles: SAGE.

Illinois State Board of Education. (n.d.). Retrieved February 25, 2018, from <http://www.isbe.net/>

Israelashvili, M. (1997). School adjustment, school membership and adolescents' future expectations. *Journal of Adolescence*, 20, 525-535.

Jones, S. M., & Bouffard, S. M. (2012). Social and Emotional Learning in Schools From Programs to Strategies. *Social Policy Report*, 26(4), 1-33.

Kraag, G., Van Breukelen, G. J., Kok, G., & Hosman, C. (2009). "Learn Young, Learn Fair," a stress management program for fifth and sixth graders: Longitudinal results from an experimental study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 50, 1185-1195.

Leahy, S., Lyon, C., Thompson, M., & Wiliam, D. (2005). Classroom assessment: minute by minute, day by day. *Assessment to promote learning*, 63 (3), 19-24.

Lions Clubs International Foundation (LCIF), LIONS QUEST program „Skills for Action”, 2015.

Lions Clubs International foundation (LCIF), LIONS QUEST program „Skills for Growing”, 20015

Merrell, K. W. & Guelder, B.A. (2010). *Social and emotional learning in the classroom: Promoting mental health and academic success*. New York: Guilford Press.

OECD. (2015). *Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Skills*. OECD Skills Studies: OECD Publishing.

Payton, J., Weissberg, R. P., Durlak, J. A., Dymnicki, A. B., & Pachan, M. (2008). *The positive impact of social and emotional learning for Kindergarten to eighth-grade students. Findings from three scientific reviews*. Chicago, IL: CASEL.

Petrides, K. V., & Furnham, A. (2000). Gender Differences in Measured and Self-Estimated Trait Emotional Intelligence. *Sex Roles*, 42(5/6), 449-461. doi:10.1023/a:1007006523133

Pritchard, A. & Woollard, J. (2010). *Psychology for the Classroom: Constructivism and Social Learning*. New York, NY: Routledge.

Resnick, L., Asterhan, C. & Clarke, S. (2018). *Accountable Talk: Instructional dialogue that builds the mind*. Educational Practices Series. The International Academy of Education (IAE) and the International Bureau of Education (IBE) of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)

Rimm-Kaufman, S. E., & Hamre, B. K. (n.d.). *The Role of Psychological and Developmental Science in Efforts to Improve Teacher Quality*. 2010, 112(12), 2988-3023.

Safe and sound: An educational leader's guide to evidence-based social and emotional learning (SEL) programs. (2003). **CASEL**. Retrieved October 15, 2017, from http://casel.org/wp-content/uploads/1A_Safe_Sound-rev2.pdf

Schonert-Reichl, K. A. (2017). Social and emotional learning and teachers. *The future of children*, vol. 27, n° 1, 137-155.

Sklad, M., Diekstra, R., De Ritter, M., & Ben, J. (2012). Effectiveness of school-based universal social, emotional, and behavioral programs: Do they enhance students' development in the area of skill, behavior, and adjustment? *Psychology in the Schools*, 49(9), 892–909.

Slušnys, L. & Šukytė D., (2016). *Ką gali mokytojas?* (Eng: What a teacher can do) Vilnius: Tyto Alba.

SMART Goals: How to Make Your Goals Achievable. (n.d.). Retrieved February 25, 2018, from <https://www.mindtools.com/pages/article/smart-goals.htm>

Smith, R. M. (1982). *Learning How to Learn*. Englewood Cliffs, NJ: Cambridge.

Socialinio ir emocinio ugdymo institutas. (2018). *School climate survey*. Retrieved March 23, 2018, from http://www.seuinstitutas.lt/saugykla/failai/dokumentai/climate_survey/School_climate_survey.pdf

Taylor, R. D., Oberle, E., Durlak, J. A., & Weissberg, R. P. (2017). Promoting Positive Youth Development Through School-Based Social and Emotional Learning Interventions: A Meta-Analysis of Follow-Up Effects. *Child Development*, 1156-1171.

Torrente, C., Alimchandani, A., & Aber, J. L. (2015). International perspectives on social and emotional learning. In J. A. Durlak, C. E. Domitrovich, R. P. Weissberg, & T. P. Gullotta (Eds.), *Handbook on social and emotional learning: Research and practice* (pp. 566–587). New York, NY: Guilford.

Weare, K., & Nind, M. (2011). Mental health promotion and problem prevention in schools: What does the evidence say? *Health Promotion International*, 26(S1), i29-i69.

Weaver, L., & Wilding, M. (2013). *The 5 dimensions of engaged teaching*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

World Health Organisation (1948). *Preamble to the Constitution of the World Health Organization* (Official Records of the World Health Organisation). Geneva, Switzerland: World Health Organisation.

World Health Organization (1986). *Ottawa Charter for Health Promotion*. Ottawa, ON: World Health Organization.

World Health Organization (2003). *Creating an environment for emotional and social well-being*. Information series on school health, Document 10. Geneva (Switzerland): World Health Organization. Retrieved February 25th, 2018, from https://www.sess.ie/sites/default/files/Resources/Lucena_Clinic/Creating%20Environment%20for%20Emotional%20%26%20Social%20Well%20Being.pdf

World Health Organization (2012). *Risks to mental health: an overview of vulne-*

rabilities and risk factors. Background paper by WHO secretariat for the development of a comprehensive mental health action plan. Retrieved February 25th, 2018, from http://www.who.int/mental_health/mhgap/risks_to_mental_health_EN_27_08_12.pdf

World Health Organization (2013). *Mental health action plan 2013-2020*. Geneva (Switzerland): World Health Organization.

William, D. (2011). *Embedded formative assessment*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Williams, R. B., & Dunn, S. E. (2008). *Brain-compatible learning for the block*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Yoder, N. (2014). *Self-assessing social and emotional instruction and competencies: A tool for teachers*. Washington, DC: Center on Great Teachers and Leaders. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED553369.pdf>

Zins, J. E., & Elias, M. J. (2006). Social and emotional learning. In G. G. Bear, & K. M. Minke, *Children's needs III: Development, prevention, and intervention* (p. 1-13). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists.

Zins, J. E., Weissberg, R. P., Wang, M. C., & Walberg, H. J. (2004). *Building academic success through social and emotional learning: What does the research say*. New York, NY: Teachers College Press.

PRILOGA A1

Jaz in drugi

Spremljanje samozavedanja in veščin, potrebnih za vzpostavljanje odnosov. Moja knjižica za spremljanje napredka in dosežkov (13-14 let).

DATUM:

Moje ime in priimek:		Ime učitelja:	
Datum in leto izpolnjenja:		Razred:	

Kartica spremljanja napredka in dosežkov ti bo pomagala slediti tvojemu učenju. Tako boš bolje spoznal sebe in druge.

- Na kartici je zbranih 16 ciljev, ki zadevajo tebe in tvoje odnose z drugimi. Predstavljajo tvoje učne cilje za to šolsko leto.
- Pri vsaki trditvi oceni, kako pogosto zate drži oz. si jo sposoben opraviti.
- Pri vsaki trditvi podaj dokaz za vsak cilj, za katerega misliš, da ga že dosegaš (to je cilj, za katerega si izbral oceno: Pogosto ali Vedno): poskusi opisati situacijo ali aktivnost, s katero misliš, da si se stvari naučil oz. si jo vadil.
- Ni pravih ali napačnih odgovorov. Za odgovore ne boš prejel ocene. Prosimo, da si pri odgovorih iskren.
- Ko končaš s samoocenjevanjem, kartico oddaj svojemu učitelju, da ta vpiše njegova opažanja.
- Preglej knjižico v vsakem obdobju posebej, da boš lažje sledil svojemu napredku in ponudil nove dokaze, ki bodo podprli doseganje zastavljenega cilja.

		Moja ocena Kako pogosto to drži? 1-Nikoli; 2-Včasih; 3-Pogosto; 4-Vedno.				Dokazi za moje učenje Opiši situacijo (aktivnost), ki opisuje, kje in kako si se jo naučil.	Opombe učitelja 1 Katerikoli učitelj
Mejniki (STVARI, KI SE JIH ŽELIM NAUČITI)	1	2	3	4			
	Učim se biti "jaz": Samozavedanje in veščine samokontrole						
1) Razumem, kateri občutki mi pomagajo pri učenju in kateri me pri tem ovirajo.					<i>Ko sem zaskrbljen, se težko osredotočim na test</i>		
2) Lahko obvladam stres in opravim naloge, tudi če je težko.							
3) Lahko prepoznam svoje prednosti in ovire, ki lahko vplivajo na moj uspeh v življenju.							
4) Vem, kdo mi lahko pomaga, če bi potreboval pomoč.							
5) Imam kratkoročen cilj in vem, kako ga bom dosegel.							

<p>6) Lahko razložim, kaj mi pomaga pri doseganju ciljev.</p>						
<p>Učim se biti z drugimi: Socialno zavedanje in veščine, pomembne za vzpostavljanje odnosov</p>						
<p>7) Lahko razumem, kako se ostali počutijo v različnih situacijah.</p>						
<p>8) Zmožen sem sodelovati z drugimi in delati v skupini z namenom, da dosežemo uspeh.</p>						
<p>9) Lahko razložim, kako se spopasti s konflikti v skupini.</p>						
<p>10) Razumem, kaj je negativen vpliv vrstnikov in vem, kako se temu lahko uprem.</p>						
<p>Učim se biti odgovoren: Veščine za sprejemanje odgovornih odločitev</p>						
<p>11) Razumem, kako lahko iskrenost, spoštovanje in pravičnost ljudem pomagajo pri boljših odločitvah.</p>						

<p>12) Lahko razložim, zakaj so šolska in družbena pravila pomembna.</p> <p>13) Vem, kako lahko večšine sprejemanja odločitev izboljšajo moj učni uspeh.</p>						
<p>14) Poznam različne načine za izogibanje situacijam, ki so nevarne in neetične.</p>						
<p>15) Vem, kako lahko aktivno prispevam k pozitivnim spremembam v moji šoli.</p>						
<p>16) Razumem, kako lahko v svoji skupnosti (zunaj šole) pozitivno vplivam.</p>						

Učim se od drugih

Prosim opiši:

Kaj si se v prejšnjem obdobju naučil od vrstnikov?

Česa si ti naučil druge?

Učim se od drugih!		Pomagam drugim!	
Česa sem se naučil v prejšnjem obdobju?	Kdo mi je pri tem pomagal? <i>(Napiši imena)</i>	Kako sem pomagal drugim, da se naučijo?	Komu sem pomagal? <i>(Napiši imena)</i>

Moji cilji za naslednje obdobje

Prosim navedi tri stvari, ki se jih moraš v PRIHODNJEM OBDOBJU bolje naučiti. To so lahko veščine, ki so navedene v tabeli zgoraj ali pa splošne stvari, ki jih moraš izboljšati v šoli.

Česa se moram še naučiti Napiši tri poglobitve cilje.	Kako bom to naredil/-a? Navedi potrebne korake za to.	Kdo mi lahko pomaga priti do cilja? Napiši imena.

Splošne opombe učitelja. Povratna informacija razrednika ob samoocenjevanju.

PRILOGA A2

Moj osebni učni dnevnik

Knjižica dosežkov (samoocenjevanje) (9-10 let)

Moje ime:		Ime učitelja:	
Datum:		Razred:	

Ta "Osebni učni dnevnik" je samoocenjevalna knjižica, ki ti bo pomagala, da se naučiš več o samem sebi in drugih. knjižico sestavljajo 3 strani z vprašanji, na katera moraš odgovoriti, in naloge, ki jih moraš opraviti. Vprašanja in naloge se nanašajo na:

- učiti se biti, kar si;
- učiti se biti z drugimi;
- učiti se biti odgovoren.

Odgovori na spodaj navedena vprašanja. Ni pravih in napačnih odgovorov. Tvojih odgovorov ne bo nihče popravil ali ocenjeval. Ko zaključiš z odgovarjanjem, izroči knjižico učitelju, da napiše komentar.

Učiti se biti, kar si

Moja čustva in občutki

Kako se počutiš zadnje čase? Prosim, označi čustva, ki so te obhajala zadnje čase. Za vsako čustvo, ki ga prepoznaš in se ga spomniš, opiši situacijo. Napiši, kdaj se je to zgodilo in kaj si storil ti.

RADOST	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.	ŽALOST	Kaj se je dogajalo, ko so izkusil to čustvo? Opiši situacijo
	Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.		Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.
STRAH	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.	PRESENEČENJE	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.
	Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.		Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.
ZAUPANJE	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.	ZASKRBLJENOST	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.
	Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.		Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.

GNUS	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.	DOLGČAS	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.
	Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.		Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.
JEZA	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.	TVOJE ČUSTVO <i>Npr. metuljčki v trebuhu</i>	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.
	Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.		Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.
TVOJ ČUSTVENČEK <i>NPR. ljubezen</i> ☺	Kaj se je dogajalo, ko si izkusil to čustvo? Opiši situacijo.		
	Opiši, kaj si rekel ali naredil v tej situaciji.		

Ko se počutim slabo, za boljše počutje naredim naslednje:

Moje posebne moči:

Vsi imamo posebne moči, stvari v katerih smo dobri, ki nas naredijo močne. Katere so tvoje posebne moči?

Navedi 3 stvari, v katerih si dober! Kako jih uporabljaš?

Moje posebne moči	Kako/kje jih uporabljam?
<i>Matematika</i>	<i>Staršem pomagam šteti denar in plačevati račune.</i>
<i>Plavanje</i>	<i>Sem najhitrejši plavalec v razredu.</i>
<i>Ljubezen do živali</i>	<i>Skrbim za svojega morskega prašička in hranim ptice.</i>
<i>Drugo:</i>	

Moči, ki ji hočem razviti:

Prosim, premisli o stvareh, ki se jih želiš naučiti. To so lahko stvari, o katerih se učiš v šoli ali druge pomembne veščine, ki jih želiš razviti (recimo naučiti se igrati instrument, premagovati strah ali sklepati prijateljstva).

Stvari, ki se jih moram še naučiti.	Kdo bi mi lahko pomagal pri tem?
<i>izboljšati angleščino</i>	<i>prosim mojega učitelja, da mi pomaga</i>
<i>da ne izgubljam stvari</i>	<i>moj prijatelj</i>
<i>premagati strah pred temo</i>	<i>sestra</i>
<i>drugo:</i>	

Učiti se biti z drugimi

Prosim, preberi spodnje stavke in za vsak stavek označi okence, ki najbolj odgovarja tvojemu običajnemu vedenju.

	Da 😊	Včasih 😐	Ne ☹️
<i>Lahko sklepam nova prijateljstva.</i>			
<i>Rad se pogovarjam s prijateljem, ko sva sama.</i>			
<i>Rad se pogovarjam s prijatelji v skupini.</i>			
<i>Rad pripravim ljudi do smeha.</i>			
<i>Sem dober poslušalec.</i>			
<i>Imam nekaj dobrih prijateljev.</i>			
<i>Pridružim se prijateljem pri igri.</i>			
<i>Pogosto se igram sam.</i>			
<i>Znam se pobotati s prijatelji, ko se skregamo.</i>			
<i>Potolažim prijatelje, ko so žalostni.</i>			
<i>Svojim prijateljem lahko povem, kako se počutim.</i>			
<i>Lahko ugotovim, kako se počutijo moji prijatelji (na podlagi njihovega vedenja in načina govorjenja).</i>			

Razumem, kako se ljudje počutijo, že samo s tem, ko jih poslušam.			
Vem kaj storiti, da se razumem z drugimi.			
Razumem, kako se ljudje v mojem razredu razlikujejo med seboj.			

Dodatna vprašanja:

Kaj lahko storim, da bil boljši prijatelj?

Moji najboljši prijatelji v šoli so:

Kakšni so? Zakaj jih imam rad?

Učiti se biti odgovoren

Moje naloge in dolžnosti

Prosim, preberi spodnje stavke o tvojih nalogah in dolžnostih v šoli in doma. V ustrezno okence označi, kako dober si pri opravljanju tega.

Moje naloge in zadolžitve	Pri tem sem dober		
	Da 😊	Včasih 😊	Ne ☹️
V šoli / razredu:			
Vedno sem pravočasen (pri pouku ali drugem dogodku).			
Poskrbim zase in za svoje stvari v šoli.			

<i>Razumem, da moje vedenje lahko vpliva na druge (učitelje, učence)</i>			
<i>Poskušam opraviti vse svoje zadolžitve.</i>			
<i>Pridružim se svojim prijateljem in skupaj se igramo.</i>			
<i>Poslušam, ko drugi učenci govorijo, in jih ne prekinjam.</i>			
Doma <i>(naštej nekaj zadolžitvev, ki jih imaš doma)</i>			

Učiteljevi komentarji. Povratna informacija mojega učitelja po samooceni.

PRILOGA 3

Učiteljeva orodja za opazovanje razreda

Kartica za mesečno opazovanje razreda

Kartica je bila zasnovana za učitelja in temelji na petih temeljnih veščinah socialnega in čustvenega učenja.

Z njo učitelj oceni posameznega učenca v razredu.

Šola:

Razred:

Učitelj:

Mesec:

Prvi del: Opazovanje socialnih in čustvenih veščin učencev

Orodje se uporablja fleksibilno. Daje nam možnost spremljati in ocenjevati vsakega učenca v razredu.

Razpredelnico lahko uporabljate dnevno ali tedensko. V izbranem času lahko naredite beležke za nekaj učencev ali za ves razred, odvisno od aktivnosti, ki so jih učenci imeli med tednom, vendar bi ob koncu meseca vsi morali imeti vsaj eno oceno na stolpec. Izpolnite eno razpredelnico na mesec. Glede na opažanja načrtujte nadaljnje skupinsko delo. Opazujte vedenje izbranih učencev med aktivnostjo in vpisujte komentarje v razpredelnico. O svojih zapisanih ugotovitvah se pogovorite z učenci.

Ključne veščine	SAMOZAVEDANJE		SAMOKONTROLA		SOCIALNO ZAVEDANJE		VEŠČINE, POTREBNE ZA VZPOSTAVITEV ODNOSOV		ODGOVORNO SPREJEMANJE ODLOČITEV	
	Postavke za opazovanje	Prepozna svoja čustva in čustva drugih.	Je samoučinkovit in ima samospoštovanje.	V različnih situacijah učinkovito kontrolira čustva, misli in vedenje.	Izraža pozitivno motivacijo, upanje in optimizem.	Predvideva občutja in reakcije drugih.	Spoštuje druge, razume drugačne poglede in perspektive.	Izraža sodelovalno učenje, deluje za skupni cilj.	Učinkovito komunicira, nudi pomoč tistim, ki jo potrebujejo.	Prepozna odločitve, ki so povezane s šolanjem.
Učenec 1 (Ime in starost)										
Učenec 2 (Ime in starost)										
...										

Drugi del: Situacije v razredu

Navodila:

V naslednji razpredelnici zabeležite vsako relevantno izkušnjo/situacijo, za katero menite, da bi morala biti poudarjena ob koncu vsakega meseca. To je lahko moteče vedenje učenca ali pa aktivnost, s katero vam je uspelo povečati angažiranost učencev. Namen zapisov je analizirati relevantne pojave, ki smo jih zabeležili v razredu v določenem časovnem obdobju.

Relevantne izkušnje / situacije / pojavi, ki si zaslužijo poudarek:

Čas in datum / Situacija	Opis	Komentarji učitelja
Situacija 1		
Situacija 2		
...		

Tretji del: Učiteljeva praksa

Ideje za izboljšanje moje učne prakse v naslednjem mesecu (načrtovanje in implementacija):

PRILOGA A4

Ocenjevalni list za skupinsko delo

Prosim, odgovori na vprašanja o tvojem delu v skupini.

Ime	
Ime skupine/ imena članov skupine	
Datum:	Naslov naloge:
Kakšen je namen naloge?	
Kratko opiši tvoj prispevek k nalogi.	
Če bi moral ponoviti nalogo, kaj bi naredil drugače?	
Kako bi lahko v prihodnje bolj učinkovito delal v skupini?	
Komentarji učitelja:	Tvoja ocena:
	Ocena učitelja:

PRILOGA A5

Obrazec za poročilo o skupinskem delu učencev

Prosim, odgovori na vprašanja o tvojem delu v skupini.

Kako si izvedel, kar moraš vedeti, da lahko opraviš nalogo?

So bili doseženi vsi cilji?

Kako je skupinsko delo pripomoglo k temu, da so učenci pomagali drug drugemu pri doseganju ciljev?

Kaj si se naučil ob delu v skupini?

Kako lahko sposobnosti, znanja in spoznanja, ki si jih pridobil med skupinskim delom, uporabiš v drugih življenjskih situacijah?

Navodila za učitelja:

- Če skupinsko delo traja celo uro ali več, omogočite učencem nekaj časa, da izpolnijo to polo po vsakem skupinskem delu.
- Ko izpolnijo pole posamezno, jim dajte čas, da se pogovorijo v parih.
- Prosite prostovoljce, da predstavijo svoja razmišljanja.
- Zberite refleksije učencev in jih glasno preberite. Pozorni bodite na to, kako podrobne in izčrpne so in na večšine katerih so se učenci naučili in kako jih lahko uporabljajo v prihodnje.

PRILOGA A6

Rubrika za prezentacijo skupine

Element	NE POVSEM (1)	V REDU (2)	ODLIČNO (3)
Sodelujejo vsi člani skupine.	Ena oseba prevladuje pri predstavitvi.	Naloge niso enakomerno razporejene.	Vsak član prispeva enako.
Predstavljena informacija je pravilna.	Vključenih je nekaj netočnosti.	Pojavile so se manjše napake.	Informacije so točne in jasne.
Informacije so logično navedene.	Vsebovanih je nekaj netočnosti.	Informacije si včasih nasprotujejo.	Informacije so logične in konsistentne.
Predstavitev je logična.	Predstavitev je naključna in težko je slediti.	Predstavitev je včasih nekonsistentna.	Predstavitev je logična, razumljiva in lahko je slediti.
Vizualni pripomočki so jasni in vidni.	Vizualni pripomočki so nepopolni, nejasni.	Vizualni pripomočki sicer dopolnjujejo predstavitev, a primanjkuje dodatne globine.	Vizualni pripomočki so privlačni, podpirajo predstavitev.
Predstavitev je kreativna in poučna.	Informacije so predstavljene na didaktičen način, primanjkuje globina.	Predstavitev je načrtovana, a primanjkuje interesa in navdušenja.	Predstavitev je energična, zanimiva, nepredvidljiva.
Predstavitev povezuje prej predstavljene informacije.	Pomanjkanje referenc od prej (ni kontinuitete).	Povezave včasih niso prave oz. očitne.	Informacije so tekoče in pravilno povezane.
Predstavljen je glavni koncept.	Predstavljenih je nekaj idej – brez fokusa.	Glavni koncept je včasih zastrt.	Glavni koncept je gonilo predstavitve.
Vključenost poslušalcev.	Govorijo samo poročevalci, ostali niso vključeni.	Poslušalci so občasno vključeni.	Poslušalci so vseskozi vključeni

Komentarji : Rezultat: A=27-30; B=24-26; C=21-23

Vir: Williams R.B., Dunn S., E. Brain-Compatible learning for the Block. Crowin Press, 2008

PRILOGA A7

Samoocenjevalno orodje za učiteljeve socialne in čustvene kompetence

Povzeto po: Yoder, N., (2014) *Self-Assessing Social and Emotional Instruction and Competencies, Center on Great Teachers & Leaders at American Institutes for Research*; Devaney, O'Brien, Resnik, Keister, & Weissberg, (2006)⁷⁴.

Pomislite na svoje socialne in čustvene veščine in kako te veščine vplivajo na zmožnost poučevanja, ki vključuje socialne interakcije. Uporabite spodnja merila, da ocenite, kako vaše socialne in čustvene veščine vplivajo na vaš način poučevanja. Premislite o vsaki trditvi in se odločite za odgovor.

1 = Nikakor se ne strinjam. Imam težave s to trditvijo. Vem, da delam nekaj od navedenega, vendar ne vidim povezave z mojim poučevanjem.

2 = Ne strinjam se. Pri poučevanju uporabljam nekaj teh veščin. Menim, da bi z več vaje in/ali več podpore lahko uporabljal te veščine bolje, da bi izboljšal to prakso.

3 = Strinjam se. Sem dober na tem področju. Vem, da te veščine dobro predstavljam učencem. Te veščine uporabljam v večini primerov, ko poučujem.

4 = Popolnoma se strinjam. Sem zelo dober na tem področju. Sposoben sem uporabljati te veščine.

⁷⁴ Devaney, O'Brien, Resnik, Keister, & Weissberg, 2006

Samozavedanje				
	Nikakor se ne strinjam.	Ne strinjam se	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Zavedam se pedagoških praks, ki jih moram izboljšati za večjo profesionalnost.	1	2	3	4
Pri poučevanju sem učinkovit.	1	2	3	4
Ponavadi se zavedam, na kakšen način predstavljajo moja čustva, kulturno pogojena prepričanja in okolje, vire mojih čustvenih reakcij in razumem, kako vplivajo na moje poučevanje.	1	2	3	4
Razumem, kako odzivi (pozitivni in negativni) učencev med poučevanjem učinkujejo na moja čustva in moje vedenje med poučevanjem.	1	2	3	4
Zavedam se, kako moja kulturna prepričanja in okolje vplivajo na moje poučevanje.	1	2	3	4

Samokontrola/kontrola čustev

	Nikakor se ne strinjam	Ne strinjam se	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Stalno izpopolnjujem svoje osebne cilje glede izboljšav mojega poučevanja.	1	2	3	4
Ko med poučevanjem doživim močnejšo čustveno reakcijo (na primer stres, jezo), učinkovito uporabljam različne strategije za ohranjanje samokontrole (na primer dihalne vaje in umirjanje).	1	2	3	4
Z učinkovitim obvladovanjem svojih čustev (na primer s tehnikami za zmanjšanje stresa), lažje implementiram socialne pedagoške prakse, uporabljam pozitivne pristope za doseg discipline in razvijem pozitivno učno okolje brez vnaprejšnjega nezaupanja in predsodkov.	1	2	3	4
Izražam vedenja (na primer določam meje), da pomagam učencem kontrolirati čustva med poukom.	1	2	3	4
Svoje osebne izkušnje delim z učenci le, ko je primerno, modeliram primerno razkrivanje in se povezujem z učenci. Ne pretiravam z razkrivanjem osebnih informacij, namesto tega se osredotočim na učence in njihove izkušnje.	1	2	3	4

Socialno zavedanje

	Nikakor se ne strinjam	Ne strinjam se	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Da učinkovito implementiram pozitivno pedagoško prakso (poučevanje), običajno razumem poglede svojih učencev in sem lahko pozoren na njihove čustvene namige med interakcijami v razredu.	1	2	3	4
Skušam razumeti, zakaj učenci so ali niso aktivno udeleženi in sem običajno uspešen pri posredovanju potrebnih veščin učencem, da dosežem njihovo aktivnost pri pouku.	1	2	3	4
Uspešno podpiram pozitivna čustva in reagiram na manj prijetna čustva med poučevanjem.	1	2	3	4
Med poukom obravnavam podobnosti in razlike (na primer rasne, etnične, kulturne) med učenci.	1	2	3	4
Z učenci komuniciramo tako med urami, kot med odmori.	1	2	3	4

Uporniškim učencem odgovarjam spoštljivo (na primer zavzeto poslušam, vprašam za dodatne predloge, prepoznavam, katera potreba se skriva za uporništvom) in če je potrebno, izpeljem z njimi individualni pogovor.	1	2	3	4
Dojemljiv sem za raznolikost odgovorov učencev, da jim pokažem spoštovanje do raznolikosti mišljenja.	1	2	3	4
Sprejemam različne odzive učencev, da bi pokazal spoštovanje do različnega mišljenja.	1	2	3	4
Socialne veščine, veščine potrebne za vzpostavljanje odnosov				
	Nikakor se ne strinjam	Ne strinjam se	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Pri pouku, v skladu s potrebami in sposobnostmi učencev, jasno predočim pričakovanja tako glede vedenja kot učenja.	1	2	3	4
Suvereno pomagam učencem reševati medosebne konflikte, ki se pojavijo med poukom in sem pri tem uspešen.	1	2	3	4
Uporabljam pedagoško prakso, ki pomaga tvoriti pristne odnose z učenci, negujem njihove socialne in čustvene veščine in sem običajno uspešen pri vzpostavljanju pristnih odnosov.	1	2	3	4
Uporabljam metode poučevanja, s katerimi vzpostavljam dobre odnose s svojimi učenci in krepim njihove socialne in čustvene veščine. Pri tem sem dokaj uspešen.	1	2	3	4
Zapomnil sem si imena vseh svojih učencev in jih pogosto uporabljam.	1	2	3	4
Spodbujam spoštovanje do kulturne raznolikosti, tako znotraj kot izven razreda, in sicer z ozaveščanjem, ter demonstriranjem spoštljivega vedenja in odprto razpravo.	1	2	3	4
Iščem priložnosti za kolektivno delo.	1	2	3	4

Odgovorno odločanje				
	Nikakor se ne strinjam	Ne strinjam se	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Pri poučevanju sem učinkovit pri upoštevanju različnih dokazov, na primer pri upoštevanju različnih potreb učencev in vedenja v razredu.	1	2	3	4
Pri poučevanju sem osredotočen in dosleden.	1	2	3	4
Ko se pojavijo težave v razredu, ki izhajajo iz mojega načina poučevanja, redno vključujem svoje učence in/ali sodelujem s kolegi, da bi jih rešili.	1	2	3	4
Ko uvajam socialne pedagoške prakse, uravnotežim čustvene potrebe učencev in njihove potrebe po znanju.	1	2	3	4
Ko prisuhnem težavam učencev oziroma njihovim pomislekom, modeliram strategije za reševanje problemov, odgovarjam pozitivno in jih prosim za predloge.	1	2	3	4

Rezultati

V spodnje okence označite rezultat, ki ste ga dobili, za vsako od socialnih in emocionalnih kompetenc. Kot končni rezultat upoštevajte povprečje vsake kompetence za posamezna področja.

Socialne in čustvene kompetence	Vaš rezultat/Total Možne točke	Povprečno št. točk
1. Samozavedanje/20	
2. Samokontrola/kontrola čustev/20	
3. Socialno zavedanje/32	
4. Veščine, pomembne za vzpostavljanje odnosov/28	
5. Odgovorno sprejemanje odločitev/20	

Refleksija

1. Pri katerih socialnih in čustvenih kompetencah ste dosegli najboljše rezultate?

2. Pri katerih socialnih in čustvenih kompetencah ste dosegli najnižje rezultate?

3. Kakšne dokaze imate v podporo svojega samooценjenja? Katere sposobnosti imate, ki potrjujejo vašo samooценno?

4. Katere profesionalne pedagoške izkušnje bi lahko pripomogle k izboljšanju na področjih z najnižjimi rezultati?

Povezava na orodje: Yoder, N., (2014) *Self-Assessing Social and Emotional Instruction and Competencies*, Center on Great Teachers & Leaders at American Institutes for Research English: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED553369.pdf>

PRILOGA A8

Kontrolni list strategij poučevanja v razredu, ki temelji na odnosih

Povzeta po: Lions Club International Foundation (LCIF), LIONS QUEST Skills for Action Programme, 2015.

Orodje povzema strategije, ki bodo maksimirale učinek poučevanja v razredu in okrepile socialne in čustvene veščine ter ustvarile učno skupnost, ki temelji na odnosih.

Ko pripravljam fizično okolje v svojem razredu:

- Pripravim prostor tako, da odseva pristop, usmerjen k učencem.
- Uredim stole tako, da učenci lahko vidijo drug drugega.
- Se prepričam, da oglasne deske in razstavljeni predmeti odsevajo bogato raznolikost mojih učencev.
- Vnaprej pripravim vse potrebne materiale, da so na voljo učencem.
- Ko učenci vstopijo, jih pozdravim.
- Pripravim vizualne pripomočke, ki so vsakomur lahko berljivi in razumljivi.
- Ko uporabljam učne pripomočke, predstavim vsako idejo posebej.

Pri vzpostavljanju prijetnega učnega okolja:

- Vnaprej pripravim vsebino ure in časovni okvir.
- Si zapomnim imena učencev in jih uporabljam.
- Se soočim s svojimi učenci z odprto in sprejemljivo telesno držo.
- Z učenci vzpostavim skupna osnovna pravila / dogovore.
- S pomočjo učencev dosledno uveljavljam osnovna pravila / dogovore.
- Sem primer socialnega in čustvenega učenja glede spoštovanja, obzira, samokontrole in odgovornega odločanja.
- Uporabljam odločno in navdušujočo govorico telesa in izraze, ki spodbujajo zanimanje.
- Uporabljam spoštljiv znak za tišino, da povrnem pozornost med skupinskim delom.
- Osredotočam se na pozitivne lastnosti vseh učencev in jih pohvalim za njihov trud.

Določim naloge, ki so v mejah zmožnosti učencev.

Posvečam pozornost reakcijam učencev, potrebi po pojasnjevanju, potrebi po spremembi aktivnosti, reagiram takoj.

Ob začetku ure:

Se prepričam, da so učenci pripravljeni na začetek ure in so odložili drugo delo.

Cilje ure napišem na tablo, da osredotočim pozornost učencev.

Zastavim odprta vprašanja, da vidim, kaj učenci že vedo.

Uporabljam različne metode, s pomočjo katerih lahko dobim izvirne odgovore učencev (na primer tiha refleksija, staknimo glave skupaj, razmisli-uskladi-deli, signaliziranje, vzorčenje, beleženje in tako dalje).

Uporabljam "Kaj misliš o ...?" namesto "Zakaj?", da spodbudim raznolikost razmišljanja.

Povabim učence k sodelovanju, na ne grozeč način tako, da najprej zastavim vprašanje skupini in nato spodbudim prostovoljce, da odgovorijo.

Uporabim "premor" 7 do 10 sekund preden prosim za odgovor, da imajo vsi priložnost razmisliti o izvirnem pristopu.

Ko uvajam nove veščine in informacije:

Predstavim in povežem nove veščine in informacije z odgovori učencev.

Podam jasna navodila in modeliram naloge, ko je to potrebno.

Spoštljivo odgovarjam na širok spekter odgovorov učencev, da jim pokažem spoštovanje in odprtost do raznolikosti v mišljenju (na primer "Dobro", "V redu", "Hvala").

Občasno delim osebne izkušnje za vzor in spodbudo za primerno in ustrezno razkrivanje učencev.

Ponudim učencem možnost, da preskočijo neki odgovor.

Ko pripravljam učence, da vadijo in uporabljajo nove veščine in informacije:

Navedem namen vodene vaje in veščine, ki jo bo potrebno pokazati.

Zagotovim učencem, da je v redu, če pride do napak med vajami.

- Prikažem vodeno vajo, preden jih prosim, da vadijo in uporabijo novo veščino in znanje.
- Vnaprej določim nekaj situacij vodenih vaj, da zagotovim primerne situacije za učenje nove veščine.
- Pri igranju vlog vedno prevzamem vloge z neprimernim vedenjem, učenci vedno kot vaje za učenje sposobnosti odigrajo vloge s primernim vedenjem.
- Podam pravočasno, podpirajočo in jasno povratno informacijo, takoj po vodeni vaji.
- Uporabim sklepna vprašanja, da pomagam učencem razmišljati o njihovem učenju. Vodim jih do spoznanj, kako novo naučeno uporabiti v svojem življenju.
- Domača naloga, ki jo izberem, je bistvena za vajo in uporabo novih veščin ter informacij in dosledno nadaljevanje procesa.

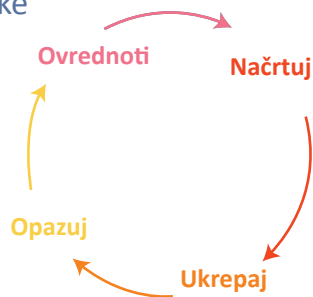
Pri spoštljivem uveljavljanju discipline:

- Spodbujam učence, da raje razpravljajo o rešitvah, kot krivijo druge.
- Dosledno uveljavljam temeljna pravila/dogovore.
- Ob pojavu problemov ukrepam hitro in diskretno ter spoštljivo ter pošteno ravnam z učenci.
- Reagiram na neprimerno vedenje in razložim, zakaj je neko vedenje neprimerno.
- Z učenci, ki nadaljujejo z nespoštovanjem osnovnih pravil/dogovorov, se pogovorim izven učilnice.

PRILOGA A9

Beleške za učiteljevo načrtovanje socialnega in čustvenega učenja in samoevalvacijo

Razdelek A: Učiteljeve osebne beleške

Učitelj:

Šola:

Predmeti:

Razred:

Šolsko leto:

Časovno obdobje:

Datum sestanka učiteljev:

Cilji, ki jih želim doseči:

- 1) Ustvarjanje pozitivnega učnega okolja.
- 2) Implementacija učnih metod, ki podpirajo socialno in čustveno učenje.
- 3) Spremljanje napredka učencev z orodji za spremljanje.

NAČRT (zapiši ob začetku časovnega obdobja)

Nameravam uporabiti naslednje strategije in metode:

UKREPANJE (redno beleži):

Aktivnost: poučevanje, vpeljevanje različnih metod in orodij, da zagotovimo varno in spodbudno šolsko okolje, uporaba ocenjevalnih orodij in tako dalje. (Časovno obdobje:).

Kaj delam drugače?

Kaj uporabljam/preizkušam prvič?

OPAZUJ (vpišuj redno ali ob koncu časovnega obdobja)

Spremembe, ki ste jih opazili pri svojem pedagoškem delu, ko ste uporabljali nove strategije:

Spremembe pri učencih v času, ko ste uporabljali nove strategije:

OCENI (zapiši ob koncu časovnega obdobja)

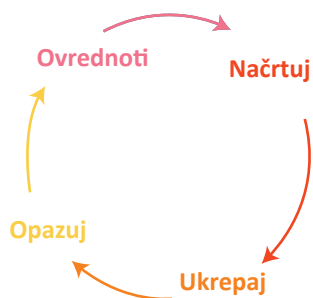
V čem ste uspeli v tem časovnem obdobju? Česa ste se naučili?

Kaj je bil največji izziv? Kako bi v prihodnje ravnali ob tem izzivu?

Revidirajte načrt in pripravite novega.

PRILOGA 9

Razdelek B: Beležke za skupino učiteljev

Koordinator skupine učiteljev:

Šola:

Predmet:

Razred:

Šolsko leto:

Časovno obdobje:

Datum sestanka učiteljev:

Cilji, ki jih želim doseči:

- 1) Ustvarjanje pozitivnega učnega okolja.
- 2) Implementacija učnih metod, ki podpirajo socialno in čustveno učenje.
- 3) Spremljanje napredka učencev z orodji za spremljanje.

NAČRT (zapiši ob začetku časovnega obdobja)

Preverjanje prvotne situacije v šoli: izvedba ankete med učenci (glejte vzorec ankete v aneksih).

Nameravamo uporabljati naslednje strategije in metode (Kdo? Katere?):

UKREPANJE (redno beleži):

Aktivnost: poučevanje, uvajanje različnih strategij in orodij, da zagotovimo varno in opogumljajoče šolsko okolje, spremljanje napredka učencev (Časovno obdobje:).

OPAZUJ (zapiši med sestankom)

Spremembe, ki smo jih opazili pri svojem pedagoškem delu, ko smo uporabljali nove strategije:

Spremembe, ki smo jih opazili pri učencih, ko smo uporabljali nove strategije:

OCENI (zapiši ob koncu časovnega obdobja)

V čem smo uspeli v tem časovnem obdobju? Česa smo se naučili? Kaj so naša nova spoznanja?

Kaj so bili naši največji izzivi?

Revidirajte načrt in pripravite novega.

PRILOGA A10

“Tvoje mnenje šteje” - anketa (učenceve povratne informacije)

Pazljivo preberi naslednja vprašanja in izberi odgovore oziroma odgovori čim bolj iskreno.

Se med poukom dobro počutiš? Obkroži.

DA, počutim se dobro.

NE, ne počutim se dobro.

Odvisno od ure.

Kaj pomembno vpliva na tvoje razpoloženje? Navedi pozitivne ali negativne dejavnike.

Ali meniš, da lahko učitelj pozitivno vpliva na razpoloženje v razredu? Obkroži.

DA

NE

Če si izbral DA, prosim, pojasni, na kakšne načine lahko vpliva?

Si upaš spregovoriti pred razredom in izraziti svoje mnenje? Obkroži.

DA

NE

Odvisno

Si aktivno vključen v pouk? Označi pravi odgovor.

- Ne.
- Samo poslušam.
- Poslušam in premišljujem o temi.
- Poslušam, premišljujem in aktivno izrazim svoje mnenje.

Kaj te najbolj motivira med poukom? Spodnje trditve oštevilči od 1 do 8 glede na njihovo pomembnost zate: 1 pomeni najbolj pomembno, 8 najmanj.

- Tema predmeta.
- Timsko delo z drugimi učenci.
- Učiteljev pristop in učna metoda.
- Učiteljeva razlaga.
- Učna ura z uporabo avdio-vizualnih sredstev, informacijske in komunikacijske tehnologije, poizkusov.
- Osebni pristop učitelja.
- ocene.
- Drugo (Prosim, napiši svoje ideje.):
-

Učitelji se zahvaljujemo za tvoje odkrite odgovore in sodelovanje.

Samooценjevalno orodje za socialne in čustvene kompetence za ravnatelja

Povzeto po: CASEL (2017). TOOL: Personal Assessment and Reflection – SEL Competencies for School Leaders, Staff and Adults.

Ravnatelj šole je ena izmed ključnih oseb za uvajanje socialnega in čustvenega učenja v šoli. Ravnatelj, ki je dobro poučen o socialnem in čustvenem učenju, lahko predstavi članom skupnosti vizijo socialnega in čustvenega učenja v šoli. Bistveno je, da ravnatelj razume pomen usklajenega socialnega in čustvenega učenja. Ravnatelj, ki mu je do tega, bo skrbel tudi za sredstva za razvoj socialnega in čustvenega učenja, podporo učiteljem in učencem; na ta način bo izkazoval tudi lastne socialne in čustvene veščine.

Orodje je bilo zasnovano za samorefleksijo. Ne sme se uporabljati za evalvacijo dosežkov. Ravnatelji, administracija, člani tima za socialno in čustveno učenje in šolsko osebje ga lahko uporabijo, da ocenijo svoje osebne moči in premislijo o tem, kako lahko demonstrirajo te moči pri interakciji z drugimi. Orodje ponuja tudi iztočnice, ki spodbujajo razmišljanje o strategijah, ki promovirajo rast na področjih socialnih kompetenc.

Rezultate, ki jih omogoča to orodje, lahko učinkovito uporabijo med profesionalnim učenjem na področju socialnih in čustvenih veščin. Posamezniki se lahko individualno pogovorijo o rezultatih s sodelavci ali pa v manjših skupinah. Med rednimi sestanki osebje lahko ponovno pregleda osebne cilje in preveri napredek.

Kako uporabljati to orodje:

1. Preberite vsako trditev in pomislite na sorodno specifično situacijo ter označite ustrezno okence (redko, včasih, pogosto). Če se trditev ne nanaša na vas, potegnite črto preko ocenjevalnega polja.
2. Ko končate, poiščite vzorce prednosti in izzivov, da lahko sami vodite svoj osebni socialno-čustveni proces rasti. Ta informacija je osebna, torej odgovarjajte točno, brez ocenjevanja odgovorov kot "dobri", ali "ne tako dobri".
3. Po refleksiji se odločite za ukrepanje v luči tega, kar ste se naučili.
 - a) Razmislite o rezultatih, da oblikujete zaključke o svojem napredku.

Če menite, da bi bile lahko izjave označene s "pogosto" indikatorji vrlin, si odgovorite na sledeča vprašanja:

 - Kako te vrline vplivajo na vašo interakcijo z učenci in vrstniki?
 - Na katere kompetence se navezujejo vaše vrline?
 - Katera od vaših vrlin vam bo po vašem mnenju pomagala voditi socialno in čustveno učenje na ravni šole?
 - Na katero vrlino ste najbolj ponosni?

Če menite, da bi vam lahko izjave, označene z "redko" predstavljale izziv, si odgovorite na sledeča vprašanja:

 - Kako bi izboljšanje teh področij koristilo vaši interakciji z učenci in vrstniki?
 - Na katere kompetence se nanašajo vaši izzivi?
 - Izberite eno ali dve področji, za kateri menite, da bi vam pomagali promovirati vse-šolski pristop k socialnem in čustvenem učenju.
 - Razvijte strategijo, ki vam bo v pomoč pri prakticanju novega vedenja ali jo vključite v delo z mentorjem.

Je pri vaših odgovorih kaj takega, kar vas preseneča? Je kaj, kar vam potrjuje, kar ste že vedeli o sebi?

b) Navedite načine, kako lahko modelirate svoje moči za druge in jih vključite v celoten dan.

c) Navedite načine, kako lahko napredujete pri izzivih, ki so trenutno pred vami.

SAMOZAVEDANJE	Redko	Včasih	Pogosto
ČUSTVENO SAMOZAVEDANJE			
Sposoben sem identificirati, prepoznati in imenovati svoja trenutna čustva.			
Prepoznam odnos med svojimi čustvi in svojimi reakcijami do ljudi in situacij.			
PRAVILNA SAMOPERCEPCIJA			
Poznam in sem realističen glede svojih moči in omejitev.			
Opogumljam druge, da mi povejo, kako so moja dejanja vplivala nanje.			
Zavedam se, kako moje lastne potrebe, predsodki in vrednote, vplivajo na moje odločitve.			
SAMOZAVEST			
Verjamem, da sem sposoben krojiti svojo usodo in voditi druge.			
Prepričan sem, da se lahko spoprime s čimerkoli z mirno samozavestjo in sproščeno držo.			
OPTIMIZEM			
Verjamem, da se zaradi večine izkušenj učim in rastem.			
Lahko vidim pozitivno celo v negativni situaciji.			
KONTROLA	Redko	Včasih	Pogosto
SAMOKONTROLA			
Najdem načine, da obvladam svoja čustva in jih usmerim v koristno smer, brez da bi koga prizadel.			
Ostanem miren, razsoden in hladnokrven tudi v zelo stresni ali krizni situaciji.			
POSTAVLJANJE IN DOSEGANJE CILJEV			
Imam visoka osebna merila, ki me motivirajo, da iščem izboljšave sposobnosti zase in za vse, ki jih vodim.			
Sem pragmatičen, določam merljive, zahtevne, a dosegljive cilje.			

PRILAGODLJIVOST			
Sprejemam nove izzive in se prilagajam spremembam.			
Svoje razmišljanje prilagajam glede na nove informacije in realnost.			
ORGANIZACIJSKE VEŠČINE			
Lahko upravljam z več zahtevami hkrati, ne da bi izgubil fokus ali energijo.			
Uravnavam svoje poklicno in zasebno življenje.			
POBUDA			
Verjamem, da sem sposoben krojiti svojo usodo in voditi druge.			
Raje ustvarim in zgrabim priložnosti, kot čakam, da se pojavijo.			
SOCIALNO ZAVEDANJE	Redko	Včasih	Pogosto
EMPATIJA			
Aktivno poslušam in lahko dojamem pogled in občutja druge osebe tako iz verbalnih kot neverbalnih izrazov.			
SPOŠTOVANJE DRUGIH			
Verjamem, da se na splošno ljudje trudijo po najboljših močeh in od njih tudi pričakujem najboljše.			
SPOŠTOVANJE RAZNOLIKOSTI			
V moji šolski skupnosti spoštujem in se razumem z ljudmi iz različnih okolij in kultur in uporabljam vključevalne prakse, da zagotovim, da se sliši glas vsakogar.			
ORGANIZACIJSKO ZAVEDANJE			
Pravilno ocenim in se znajdem v organizacijskih situacijah in sem sposoben prepoznati bistvene socialne mreže.			
Razumem organizacijske sile pri delu, priporočene vrednosti in neizrečena pravila, ki veljajo med ljudmi.			
Spodbujam čustveno poučevanje in varno okolje za osebje, učence, družine in člane skupnosti.			

VEŠČINE, POTREBNE ZA VZPOSTAVLJANJE ODNOSOV	Redko	Včasih	Pogosto
KOMUNIKACIJA			
Sem odprt in odkrit do drugih glede svojih vrednot in prepričanj, ciljev in vodilnih načel.			
Komuniciram in spodbujam interakcijo z osebjem, učenci, starši, skrbniki in člani skupnosti.			
Zmorem izraziti ideje, ki so mi pomembne, na način, da motiviram ostale, da se angažirajo.			
VZPOSTAVLJANJE ODNOSOV			
Imam pristen interes, da pomagam ljudem pri osebni rasti in razvijanju njihovih socialnih in čustvenih veščin.			
Sposoben sem odkrito priznati svoje napake in primanjkljaje tako sebi kot ostalim.			
Skušam razumeti pogled in izkušnje drugih preden jim ponudim svoje predloge.			
Pravočasno dam povratno informacijo.			
Reševanje konfliktov			
Ni mi težko imeti opravka s konflikti, poslušati občutke vseh vpletenih ter jim pomagati razumeti različne poglede.			
Sposoben sem usmerjati udeležene v konfliktu, da najdejo skupno rešitev.			
DELO V SKUPINI IN SODELOVAJE			
Sem dober pri timskem delu in sodelovanju ter ustvarjam kolegialno vzdušje, ki nas vse navdihuje.			
Gradim odnose s člani različnih skupin.			
V pomembne odločitve vključim ključne osebe, da zagotovim čim boljše odločitve.			
Kot vzor vedenja za osebje, učence in šolsko skupnost, naredim timsko delo kot neločljiv del mojega načina vodenja.			

ODGOVORNO SPREJEMANJE ODLOČITEV	Redko	Včasih	Pogosto
PREPOZNAVANJE PROBLEMA IN ANALIZA SITUACIJE			
Sposoben sem določiti bistvo problema in ga ločiti od možnosti za rešitve.			
Prepoznavam potrebo po spremembah, da se premaknem s »status quo« pozicije in da opogumim nova razmišljanja v šoli.			
Izvajam analize potreb in vključim osebje, da prepozna probleme, preden začnem z novo iniciativo.			
REŠEVANJE PROBLEMOV			
Pri iskanju rešitev za ključne probleme in predvidevanju rezultatov teh rešitev vključujem tudi druge ljudi.			
Najdem praktične in obzirne načine, da premagam ovire, tudi ko pridem do odločitev, ki morda niso priljubljene.			
EVALVACIJA/REFLEKSIJA			
Uporabljam več kot eno merilo, da ocenim napredek socialnih, čustvenih in učnih dosežkov.			
Omogočim možnosti za samorefleksijo in skupinsko refleksijo o napredku na poti k cilju in o uporabljenih procesih.			
Osebna, moralna in etična odgovornost			
Z drugimi ljudmi ravnam, kot bi želel, da drugi ravnajo z mano.			
Spodbujam prostovoljno delo za skupnost pri učencih, osebju in skupnosti.			

PRILOGA A12

Anketa o šolskem vzdušju

Povzeto po: Socialinio ir emocioino ugdymo institutas (2018).

Anketa skuša oceniti socialne odnose v šoli, z drugimi besedami, šolsko vzdušje. Prosim, da odgovorite na vprašanja o svoji vlogi in izkušnjah v šoli. Odgovorite odkrito. Ko zaključite anketo, razmislite o rezultatih iz razpredelnice. Podatki, ki jih boste podali, bodo ostali anonimni in bodo predstavljeni le v posplošeni obliki, skupaj s podatki drugih udeležencev ankete.

Kakšna je tvoja vloga v šoli?

	Označi
1. Učenec	☐
2. Učitelj	☐
3. Drugo pedagoško osebje (na primer psiholog, socialni pedagog, logoped in tako dalje)	☐
4. Administrator	☐
5. Pomožno osebje (na primer hišnik, voznik avtobusa, vrtnar ...)	☐
6. Starš	☐

V ustrezna polja, prosim, vpiši odgovore na naslednja vprašanja:

Učenec	V katerem razredu si?		
Učitelj	Koliko let že delate v šoli?	Katere razrede poučujete?	Ste že bili na usposabljanjih na temo socialnega in čustvenega učenja?
Drugo pedagoško osebje	Koliko let že delate v šoli?	Kakšna je vaša specializacija?	Ste že bili na usposabljanjih na temo socialnega in čustvenega učenja?
Administracija	Koliko let že delate na tej šoli?	Ali tudi poučujete?	Ste že bili na usposabljanjih na temo socialnega in čustvenega učenja?

Pomožno osebje	Koliko let že delate v šoli?	Kakšne so vaše glavne zadolžitve?	Ste že bili na usposabljanjih na temo socialnega in čustvenega učenja?
Starši	Odnos z učencem:	Razred vašega otroka:	Ste že bili na usposabljanjih na temo socialnega in čustvenega učenja?

Prosim, ocenite naslednje trditve o sebi v šoli. Oceni vsako trditev na lestvici od 0 do 4. 1 – nikakor se ne strinjam, do 4 – popolnoma se strinjam in 0 – nikoli nisem razmišljal o tem.

Št.	Trditev	V kolikšni meri se strinjaš s trditvijo?				
		Nikakor se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti-niti	Popolnoma se strinjam	Nikoli nisem razmišljal o tem
1.	Šola mi je všeč.	1	2	3	4	0
2.	Ko se ukvarjam z zapletenimi problemi, se zanašam na svoje sposobnosti.	1	2	3	4	0
3.	Moje mnenje v šoli šteje.	1	2	3	4	0
4.	Poznam razloge za moja manj prijetna čustva.	1	2	3	4	0
5.	Vem, kako nadzirati moja manj prijetna čustva.	1	2	3	4	0
6.	Svoja čustva lahko obvladujem.	1	2	3	4	0
7.	V tej šoli učenci poslušajo učitelje in opravljajo zadane naloge.	1	2	3	4	0
8.	V razredu je nekaj učencev, ki ovirajo aktivno vključevanje drugih učencev pri pouku.	1	2	3	4	0
9.	Učenci v tej šoli se vedejo primerno, tudi ko odrasli niso prisotni.	1	2	3	4	0
10.	Šolska pravila so mi jasna.	1	2	3	4	0
11.	Učenci upoštevajo šolska pravila.	1	2	3	4	0
12.	Učitelji pravočasno začinjajo z urami.	1	2	3	4	0
13.	Lahko sodelujem z ljudmi, ki so drugačnega mnenja.	1	2	3	4	0

14.	Hudo mi je, ko je nekdo prizadet.	1	2	3	4	0
15.	Skušam razumeti, kaj drugi mislijo in čutijo.	1	2	3	4	0
16.	Učitelji verjamejo, da lahko vsak učenec napreduje pri učenju.	1	2	3	4	0
17.	Učenci v šoli skrbijo drug za drugega.	1	2	3	4	0
18.	Odrasli v šoli skrbijo drug za drugega.	1	2	3	4	0
19.	Ko prosim za pomoč druge člane šolske skupnosti, jo tudi vedno dobim.	1	2	3	4	0
20.	V šoli se vedno pozdravljamo.	1	2	3	4	0
21.	Včasih mi je težko shajati z drugimi.	1	2	3	4	0
22.	Če imam problem, je v šoli vedno nekdo, s katerim se lahko pogovorim.	1	2	3	4	0
23.	V šoli se pogosto smejimo.	1	2	3	4	0
24.	V moji družini se vsi dobro razumejo.	1	2	3	4	0
25.	V šoli imamo veliko izvenšolskih dejavnosti, kjer se učenci družijo.	1	2	3	4	0
26.	Ne delim svojih idej, ker vem, da jih ne bi nihče podprl.	1	2	3	4	0
27.	Dobro mi gre pri mirnem razreševanju konfliktov.	1	2	3	4	0
28.	Učitelji obravnavajo učence pošteno.	1	2	3	4	0
29.	Učenci me niso nikoli užalili.	1	2	3	4	0
30.	Učitelji me niso nikoli užalili.	1	2	3	4	0
31.	Moji starši me niso nikoli užalili.	1	2	3	4	0
32.	Vsi učenci v moji šoli so prijateljski.	1	2	3	4	0
33.	Odrasli na šoli so prijazni.	1	2	3	4	0
34.	Menim, da drugi radi delajo z mano.	1	2	3	4	0
35.	Naša šola organizira veliko prostovoljnih del za skupnost in veliko učencev in učiteljev sodeluje pri tem.	1	2	3	4	0

36.	Želel bi, da bi bili člani šolske skupnosti bolj spoštljivi eden do drugega.	1	2	3	4	0
37.	Počutim se varnega kjerkoli v šoli.	1	2	3	4	0
38.	Če me kdo užali, se lahko branim, brez da bi koga prizadel.	1	2	3	4	0
39.	Če učenci povejo učitelju, da se dogaja ustrahovanje, bo učitelj zagotovo rešil problem.	1	2	3	4	0
40.	Za vse učence v šoli veljajo ista pravila.	1	2	3	4	0
41.	Če se učenci neprimerno vedejo, skušajo odrasli najti razlog za to.	1	2	3	4	0
42.	V šoli lahko izvedem vse moje ideje.	1	2	3	4	0
43.	Starši otrok prihajajo v šolo in se udeležujejo šolskih dogodkov.	1	2	3	4	0
44.	Vsi uspehi in dosežki učencev so opaženi in pohvaljeni.	1	2	3	4	0
45.	Vsi uspehi in dosežki učiteljev so opaženi in pohvaljeni.	1	2	3	4	0
46.	Običajno je moj dan v šoli uspešen.	1	2	3	4	0
47.	V šoli se mi lahko pripeti več dobrega kot slabega.	1	2	3	4	0

Razpredelnica z rezultati

Po zaključeni anketi reflektirajte o rezultatih, glede na vrednosti pri posameznih postavkah. Priporočljivo je opraviti diskusijo o splošnih rezultatih ankete z vso šolsko skupnostjo.

Izračunajte rezultate s seštevkom točk za vsako lestvico posameznih postavk (vprašanj). Številke postavk, ki naj se seštejejo za vsako lestvico so navedene v spodnji razpredelnici.

Skala	Vprašanja
Zadovoljstvo	1 42 44 45 46 47
Samozavedanje	2 4 34
Veščine, potrebne za vzpostavljanje odnosov	3 21(-) 22 23 24 25 28 32 33 36(-)
Iskanje in zagotavljanje pomoči	19 35 16 41
Samokontrola	5 6 9 38
Sledenje pravilom	8(-) 7 10 11 12 20 40
Socialno zavedanje	13 14 15 17 18 43
Varnost	26(-) 27 29 30 31 37

- **Opomba:** postavke označene z “-” označujejo obratno označene postavke, tako, da bodo višje vrednosti označevale bolj pozitivne rezultate. To pomeni, da morate spremeniti vrednosti v obratni vrstni red (4 se spremeni v 1, 3 v 2, 2 v 3, 1 v 4), preden jih prištejemo rezultatu.

PRILOGA B1

Standardi na področju socialnega in čustvenega učenja

4. razred

CILJ	UČNI STANDARD	MEJNIK
1. Razvije zavedanje samega sebe in sposobnosti za upravljanje s samim seboj.	1.1 Prepozna in obvlada svoja čustva in vedenje.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše razpon čustev in situacij, ki jih povzročajo.• Opiše in prikaže načine, kako izraziti čustva na družbeno sprejemljiv način.
	1.2 Prepozna osebne kvalitete in zunanjo podporo.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše osebne sposobnosti in interese, ki jih želi razviti.• Razloži, kako lahko sorodniki, vrstniki, šolsko osebje in člani skupnosti podprejo uspeh v šoli in odgovorno vedenje.
	1.3 Demonstrira sposobnosti, potrebne za doseganje osebnih in učnih ciljev.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše korake za pripravo in delo za doseganje cilja.• Spremlja napredek ob doseganju kratkoročnega osebnega cilja.
2. Uporabi socialno ozaveščenost in medosebne veščine za vzpostavitev in ohranjanje pozitivnih odnosov.	2.1 Prepozna občutke in poglede drugih.	<ul style="list-style-type: none">• Ugotovi besedne, fizične in situacijske znake, ki kažejo na to, kako se ostali počutijo.• Opiše izražene občutke in poglede drugih.
	2.2 Prepozna podobnosti in razlike posameznikov in skupine.	<ul style="list-style-type: none">• Navede razlike med prispevki različnih socialnih in kulturnih skupin.• Demonstrira, kako učinkovito delati s tistimi, ki so drugačni od njega.
	2.3 Uporabi komunikacijske in socialne veščine za učinkovito interakcijo z drugimi.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše pristope, kako pridobiti in ohraniti prijatelje.• Analizira načine, kako učinkovito delati v skupini.
	2.4 Demonstrira sposobnost, da prepreči, obvlada in razreši medosebne konflikte na konstruktiven način.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše vzroke in posledice konfliktov.• Uporabi konstruktivne pristope za razreševanje konfliktov.
3. Demonstrira veščine odločanja in odgovornega vedenja v osebem, šolskem in skupnostnem kontekstu	3.1 Upošteva etične, varnostne in družbene dejavnike pri odločanju.	<ul style="list-style-type: none">• Demonstrira veščino spoštovanja lastnih pravic in pravic drugih.• Demonstrira znanje o tem, kako družbene norme vplivajo na odločanje in vedenje.
	3.2 Uporabi veščine odločanja za odgovorno ravnanje v vsakodnevnih učnih in socialnih situacijah.	<ul style="list-style-type: none">• Navede in uporabi korake za sistematično odločanje.• Oblikuje alternativne rešitve in oceni njihove posledice za različne učne in socialne situacije.
	3.3 Prispeva k blaginji svoje šole in skupnosti.	<ul style="list-style-type: none">• Navede in izvede naloge, ki prispevajo k njegovi šolski skupnosti.• Navede in izvede naloge, ki prispevajo k njegovi lokalni skupnosti.

UČNI STANDARD	STO-PNJA	DESKRIPTORJI
1A. Prepozna in obvlada svoja čustva.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna obseg čustev, ki jih je občutil. 2. Opiše situacije, ki sprožijo različna čustva (na primer poslušanje glasbe, pogovor s prijateljem, pisanje testa, biti okaran). 3. Prepozna spremembe razpoloženja in dejavnike, ki na to vplivajo. 4. Upodobi obseg čustev (na primer naredi plakat, nariši risbo, zaigraj vlogo). 5. Razlikuje med jakostjo čustev. 6. Demonstrira načine, kako se soočiti z neprijetnimi čustvi (na primer žalostjo, jezo, razočaranjem). 7. Vadi globoko dihanje, da se pomiri.
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Našteje pozitivne strategije za ravnanje ob konfliktu. 2. Razloži, zakaj so osebe v zgodbi čutile, kakor so. 3. Razlikuje med čustvi, ki jih občuti ob različnih situacijah. 4. Uporabi "Jaz stavke", da izrazi različna čustva. 5. Zabeleži spremembe v svojih čustvih tekom dneva (na primer pred in po premoru, odmoru za kosilo in tako dalje). 6. Pokaže zavedanje o tem, kako njegovo vedenje vpliva na druge. 7. Vadi različne strategije, kako ravnati v motečih situacijah.
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše tipične fizične odzive za različna čustva. 2. Opiše čustva, povezana z osebnimi izkušnjami. 3. Vadi izražanje pozitivnih občutkov o drugih. 4. Ocení načine, kako ravnati v neprijetnih situacijah (na primer, ko si zapostavljen, ko izgubljaš, ko si zavržen, ko se ti posmehujejo). 5. Demonstrira čustva v različnih kontekstih z igranjem vloge. 6. Vadi ravnanje v napetih situacijah (na primer pisanje testa, sodelovanje na tekmovanju).
1B. Prepozna osebne kvalitete in zunanjo podporo.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna člane skupnosti, ki ga lahko podprejo, ko je potrebno (na primer verski voditelj, oddaljeni sorodnik, sosed). 2. Opiše osebne kvalitete, ki jih izražajo uspešni učenci (na primer vztrajnost, odgovornost, pozornost pri nalogah in tako dalje). 3. Razloži, kako vaja izboljša posameznikovo izvedbo sposobnosti. 4. Analizira pozitivne kvalitete vzornikov. 5. Analizira, kaj mu v šoli predstavlja izziv. 6. Nariše risbo aktivnosti, ki jo rad izvaja skupaj s svojo družino. 7. Pokaže načine, kako lahko zaprosi za pomoč, ko jo potrebuje.
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede nekaj, za kar si želi, da bi počel bolje. 2. Opiše načine, kako prispevati šolski skupnosti. 3. Opiše načine, kako pomagati doma. 4. Navede načine, kako lahko družine podpirajo učence v šoli. 5. Opiše, kako lahko vrstniki podpirajo drug drugega v šoli. 6. Ocení svoj napredek k osebnemu cilju
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše čas in situacijo, ko je potreboval pomoč. 2. Navede zanesljive odrasle, ki bi jih prosil za pomoč v različnih situacijah. 3. Opiše, kako bi izboljšal svojo sposobnost za opravljanje pomembne sposobnosti. 4. Pojasni, kako odrasli vzorniki vplivajo na njegove ambicije za prihodnost. 5. Vadi strategije, ki podpirajo vrstnike v šoli. 6. Prevzame vodenje v šolski skupnosti (na primer mentor za branje, šolski svet, krožki, mentor za nove učence).

1 C. Demonstrira veččine doseganja učnih in osebnih ciljev.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna, kako lahko motenje ovira doseganje cilja. 2. Prepozna, da se sedanji cilji gradijo na dosežkih prejšnjih ciljev. 3. Opiše narejene korake, potrebne za doseganje cilja. 4. Razlikuje med kratkoročnimi in dolgoročnimi cilji. 5. Spremlja svoj napredek k doseganju osebnega ali učnega cilja. 6. Pokaže načine, kako ravnati ob neprijetnih čustvih (na primer žalosti, jezi, razočaranju).
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede, kako premagati ovire pri doseganju cilja (na primer primeri iz literature, družbenih ved, osebne izkušnje). 2. Prepozna, kako so pogoji in ljudje prispevali k doseganju cilja. 3. Navede opravila, ki so potrebna za izvedbo rutinskega opravila (na primer dokončanje domače naloge, organizacija osebnega prostora /gradiva, učenja za izpit). 4. Navede dejavnike, ki jih ni mogel spremeniti in ki so onemogočili doseganje cilja. 5. Oceni, kaj bi lahko storil drugače, da bi dosegel boljši uspeh.
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razvije cilj sklenitve prijateljstva, z določenimi datumi za posamezne korake. 2. Razvije učni cilj, z določenimi datumi za posamezne korake. 3. Spremlja napredek pri opravljenih korakih do cilja sklenitve prijateljstva. 4. Spremlja napredek pri opravljenih korakih za doseg učnega cilja. 5. Analizira, zakaj je moral spremeniti ali preložiti določene korake za doseg zadnjega cilja. 6. Oceni svojo stopnjo dosežka glede na zadnji cilj.
2A. Prepozna čustva in percepcijo drugih.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razlikuje med neverbalnimi in besednimi znaki in sporočili. 2. Analizira usklajenost in neusklajenost besednih in nebesednih znakov. 3. Zaigra poglede in občutke oseb iz zgodbe. 4. Pove z drugimi besedami, kar je nekdo rekel. 5. Pokaže sposobnost, da mu je mar za občutke drugih. 6. Demonstrira zanimanje za poglede drugih.
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Označi občutke drugih, v različnih situacijah, glede na njihove besedno in nebesedno izražanje 2. Navede strategije za podporo učencem, ki so zapostavljeni ali ustrahovani. 3. Opiše, kako se nekdo počuti, če je zapostavljen pri skupinski aktivnosti. 4. Opiše, kako se nekdo počuti, ko je ustrahovan. 5. Predvidi možne odzive na različne emocije. 6. Uporablja "Jaz stavke" in tako drugim jasno pokaže da jih je slišal.
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše občutke drugih v različnih situacijah. 2. Opiše spor, ki ga je imel z drugo osebo in povzame stališča obeh. 3. Analizira, zakaj so se literarni junaki počutili, kot so se. 4. Analizira različna stališča izražena glede zgodovinskih, političnih ali družbenih tem. 5. Oceni, kako pri nestrinjanju sprememba vedenja ene strani vpliva na drugo stran.

<p>2B. Prepozna podobnosti in razlike posameznikov in skupin.</p>	<p>A</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše človeške razlike, navedene v zgodbah. 2. Opiše, kako interakcija s posamezniki iz različnih kulturnih okolij bogati življenje. 3. Spozna, da si ljudje iz različnih kulturnih in socialnih skupin delijo veliko skupnega. 4. Analizira, kako si lahko ljudje iz različnih skupin pomagajo in uživajo v družbi eden z drugim. 5. Analizira učinek različnih odzivov na človeško raznolikost literarnih junakov. 6. Udeleži se aktivnosti ali simulaciji, ki mu bodo omogočila izkusiti življenje s perspektive druge skupine. 7. Uporabi literaturo za analizo različnih odzivov na človeško raznolikost (na primer učiti se od, biti strpen do, se zavedati stereotipov).
	<p>B</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna različne socialne skupine v šoli. 2. Prepozna različne kulturne skupine v šoli. 3. Primerja in razlikuje socialne skupine. 4. Primerja in razlikuje kulturne skupine. 5. Analizira enkratne prispevke posameznikov in skupin, kot so predstavljeni v življenjepisih, legendah in folklori. 6. Razvije strategije za izgradnjo odnosov z drugimi, ki so drugačni od njega.
	<p>C</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše temeljne pravice vseh posameznikov ne glede na njihovo socialno ali kulturno pripadnost. 2. Opiše, kako mediji prikazujejo različne socialne in kulturne skupine. 3. Analizira, kako odgovorni učenci pomagajo sošolcem. 4. Prikaže strategije za izgradnjo odnosov z drugimi, ki so drugačni od njega. 5. Zasnuje projekt, ki kaže, kako sta njegov razred ali šola obogatena z različnimi kulturami.
<p>2C. Uporablja veščine komuniciranja in socialnih veščin za učinkovito interakcijo z drugimi.</p>	<p>A</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna, kdaj je ustrezno izreči kompliment. 2. Navadi se predstavljati vsakogar v razredu. 3. Pokaže, kako izreči kompliment. 4. Pokaže pravilne odzive na prejet kompliment. 5. Uporablja "Jaz stavke", da pokaže, kako se počuti, ko ga nekdo čustveno prizadane. 6. Pokaže izkazovanje hvaležnosti do nekoga, ki mu je pomagal.
	<p>B</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede načine za izgradnjo pozitivnih odnosov z vrstniki, družino in drugimi. 2. Navede značilnosti kooperativnega vedenja v skupini. 3. Demonstrira kooperativno vedenje v skupini. 4. Vadi reflektivno poslušanje (na primer z drugimi besedami) 5. Demonstrira, kako začeti pogovor z novim učencem. 6. Razvije načrt, ki podpira izboljšanje vedenja v skupini.
	<p>C</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše kvalitete učinkovitega sporočevalca. 2. Pozitivno odgovori na konstruktivno kritiko. 3. Prevzame odgovornost za svoje napake. 4. Intervjuva odraslega na temo, kako razviti prijateljstvo. 5. Pokaže podporo za prispevek drugih za skupinski dosežek. 6. Razlikuje med pozitivnim in negativnim pritiskom/vplivom vrstnikov. 7. Demonstrira strategije za upiranje negativnim pritiskom vrstnikov.

2D. Pokaže sposobnost preprečiti, obvladati in rešiti interpersonalne konflikte na konstruktiven način.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna ustrahovalno vedenje in kako vpliva na ljudi. 2. Pojasni, kaj se zgodi, če konflikt ni razrešen. 3. Opiše načine, kako zatrejeti govorice. 4. Analizira, kako nesposobnost obvladovanja jeze lahko povzroči, da konflikt postane še hujši. 5. Razloži, ali so bila dejanja literarnih junakov naključna ali namerna. 6. Preuči, kako priljubljeni literarni junak rešuje konflikte.
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navedi posledice rešitve. 2. Navedi nepopustljiva, miroljubna in agresivna vedenja pri reševanju konfliktov. 3. Opiše konflikte, ki jih je izkusil in kako jih je reševal. 4. Pojasni, kako razrešitev konflikta s prijateljem lahko okrepi prijateljstvo. 5. Poda alternativne rešitve za konflikt. 6. V razredu demonstrira konstruktivne strategije za razrešitev konflikta.
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede posledice vedenja ob razreševanju konfliktov. 2. Navede zavrnitvene sposobnosti za nevarno vedenje (na primer uporaba alkohola idr. drog, vključevanje v tolpe, spolna aktivnost). 3. Razloži, kako razrešitev konflikta lahko izboljša dojemanje situacije. 4. Razlikuje med pozitivnim in negativnim pritiskom vrstnikov. 5. Pokaže, kako se upreti pritisku vrstnikov, da bi storil nekaj nevarnega. 6. Uporabi seznam, da vadi korake zavrnitve neželenega pritiska vrstnikov.
3A. Upošteva etične, varnostne in družbene dejavnike pri odločanju.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede primere etičnega ravnanja oseb v zgodbah (na primer pravičnost, poštenje, spoštovanje, sočutje). 2. Navede fizične občutke in čustva, ki kažejo na grožnjo ali nevarnost. 3. Opiše posledice kršenja razrednih ali šolskih pravil. 4. Analizira posledice laganja. 5. Opiše načine, kako pomagati drugim (na primer seznam, risba). 6. Oceni različne pristope, kako se odzvati na provokacijo. 7. Odloči se, kako se pošteno odzivati na situacije, ki se pojavljajo v razredu (na primer, kako si deliti novo opremo).
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede dejavnike, ki naredijo situacijo nevarno. 2. Prepozna posledice nepoštenega ravnanja zase in za druge. 3. Oceni, kako so drugi vplivali na njegove odločitve (na primer družina, cerkev, klub). 4. Izogiba se nevarnim situacijam (na primer šport brez nadzora, sprehodi, kjer se ne počutiš varnega, kolesarjenje brez čelade, druženje z vrstniki, ki uporabljajo droge). 5. Pokaže spoštovanje do lastnine drugih. 6. Je varen na internetu. 7. Pokaže, kaj pomeni sprejeti dolžnosti in obveznosti glede dela v šoli.
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše, kako različni pogledi vplivajo na njegovo odločanje. 2. Opiše, kaj pomeni biti zanesljiv in zakaj je to včasih težko (na primer držati se rokov, spoštovati obljube). 3. Pojasni, zakaj je pomembno spoštovati zakone. 4. Analizira, kaj pomeni, da si odgovoren glede svoje družine, prijateljev, šolske skupnosti. 5. Oceni konfliktna stališča pri odločanju.
3B. Uporabi veščine za odgovorno ravnanje v vsakodnevni učnih in socialnih situacijah	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše načine, kako spodbuditi svojo varnost in varnost drugih. 2. Opiše korake modela za odločanje. 3. Poglobi se in poskusi najti alternativne rešitve, da konča nalogo pravočasno. 4. Izvaja progresivno sproščanje. 5. Dokaže modre izbire glede izbire prijateljev. 6. Demonstrira skupinsko odločanje. 7. Načrtuje zdrave obroke.

	<p>B</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustvari alternativne rešitve za probleme. 2. Analizira posledice alternativnih rešitev v izbranih scenarijih. 3. Razvija merila za oceno posledic odločitve zase in za druge, ki so mu pomembni v njegovem življenju. 4. Prikaže korake procesa odločanja: <ul style="list-style-type: none"> • določi problem • pove, kako se počuti • prepozna ostale dejavnike • določi cilj • navede alternativne rešitve in posledice vsake od teh • izbere najboljšo rešitev • oceni rezultate 5. Uporabi model za odločanje za rešitev medosebnega problema. 6. Uporabi model za odločanje za učne izzive. 7. Pokaže zavedanje, da čustva vplivajo na tvoje odločitve.
	<p>C</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna izzive in ovire na poti do rešitve problema. 2. Navede zdrave alternative tveganim vedenjskim vzorcem. 3. Oceni strategije, ki spodbujajo uspeh v šoli (na primer prepoznavanje močenj, obvladovanje stresa in pravih prioritete). 4. Izvede usklajevanje neverbalne in verbalne komunikacije ob zavračanju neželenega vedenja. 5. Uporabi model odločanja, da se sooči z neželenim vedenjem.
<p>3C. Prispeva k dobrobiti šole in skupnosti</p>	<p>A</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše, kaj je izvedel o svoji šoli ali skupnosti v času sodelovanja v zadnjem prostovoljnem projektu. 2. Opiše, kaj je spoznal o sebi ob udeležbi pri tem projektu. 3. Analizira učinek svojega dela na potrebo, ki jo je reševal s tem projektom. 4. Analizira, kaj bi prihodnjič storil drugače. 5. Pove staršem ali skupini v skupnostih o rezultatih šolskega projekta. 6. Napiše pismo uredniku časnika o problemu skupnosti, na primer o brezdomcih.
	<p>B</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede načine, kako zaposleni v skupnosti pomagajo prebivalcem pri zavarovanju in izboljšanju skupnosti. 2. Analizira svoje pravice in dolžnosti kot član šolske skupnosti. 3. Pogovori se o svojih razlogih, zakaj je na simuliranih lokalnih in državnih volitvah glasoval tako kot je. 4. Sodeluje v pripravi in izvajanju razrednih pravil. 5. Razmišlja o načinih, kako bi lahko prispeval svoji skupnosti (na primer pomoč sosedu, prispevek k varnosti v skupnosti, pomagati ohraniti okolico čisto). 6. Pripravi argument, da prepriča sošolce, da glasujejo ali postanejo kandidati za položaj v simuliranih lokalnih ali državnih volitvah.
	<p>C</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede različne načine, kako zaposleni v lokalni skupnosti pomagajo prebivalcem lepševati njihovo okolico in jo ohraniti varno. 2. Zbere informacije o potrebi ali problemu v skupnosti. 3. S sošolci pripravi načrt, kako pristopiti k reševanju problema oziroma potrebe. 4. Spremlja napredek ob uvajanju načrta za reševanje potrebe ali problema. 5. Oceni uvajanje načrta razreda za reševanje problema v skupnosti. 6. Pripravi predloge, kako bi izboljšal načrt za reševanje problema v skupnosti.

PRILOGA B2

Standardi na področju socialnega in čustvenega učenja

8. razred

CILJ	UČNI STANDARD	MEJNIK
1. Razvije zavedanje samega sebe in sposobnosti za upravljanje s samim seboj	1.1 Prepozna in obvlada svoja čustva in vedenje.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše razpon čustev in situacij, ki jih povzročajo.• Opiše in prikaže načine, kako izraziti čustva na družbeno sprejemljiv način.
	1.2 Prepozna osebne kvalitete in zunanjo podporo.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše osebne sposobnosti in interese, ki si jih želiš razviti.• Razloži, kako lahko sorodniki, vrstniki, šolsko osebje in člani skupnosti podprejo uspeh v šoli in odgovorno vedenje.
	1.3 Demonstrira sposobnosti, potrebne za doseganje osebnih in učnih ciljev.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše korake za pripravo in delo za doseganje cilja.• Spremlja napredek ob doseganju kratkoročnega osebnega cilja.
2. Uporabi socialno ozaveščenost in medosebne veščine za vzpostavitev in ohranjanje pozitivnih odnosov.	2.1 Prepozna občutke in poglede drugih.	<ul style="list-style-type: none">• Ugotovi besedne, fizične in situacijske znake, ki kažejo na to, kako se ostali počutijo.• Opiše izražene občutke in poglede drugih.
	2.2 Prepozna podobnosti in razlike posameznikov in skupine.	<ul style="list-style-type: none">• Navede razlike med prispevki različnih socialnih in kulturnih skupin.• Demonstrira, kako učinkovito delati s tistimi, ki so drugačni.
	2.3 Uporabi komunikacijske in socialne veščine za učinkovito interakcijo z drugimi.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše pristope, kako pridobiti in ohraniti prijatelje.• Analizira načine, kako učinkovito delati v skupini.
	2.4 Demonstrira sposobnost, da prepreči, obvlada in razreši medosebne konflikte na konstruktiven način.	<ul style="list-style-type: none">• Opiše vzroke in posledice konfliktov.• Uporabi konstruktivne pristope za razreševanje konfliktov.
3. Demonstrira veščine odločanja in odgovornega vedenja v osebem, šolskem in skupnostnem kontekstu	3.1 Upošteva etične, varnostne in družbene dejavnike pri odločanju.	<ul style="list-style-type: none">• Demonstrira veččino spoštovanja svojih pravic in pravic drugih.• Demonstrira znanje o tem, kako družbene norme vplivajo na odločanje in vedenje.
	3.2 Uporabi veščine odločanja za odgovorno ravnanje v vsakodnevnih učnih in socialnih situacijah.	<ul style="list-style-type: none">• Navedi in uporabi korake za sistematično odločanje.• Oblikuje alternativne rešitve in oceni njihove posledice za različne učne in socialne situacije.
	3.3 Prispeva k blaginji svoje šole in skupnosti.	<ul style="list-style-type: none">• Navedi in izvedi vloge, ki prispevajo k tvoji šolski skupnosti.• Navedi in izvedi naloge, ki prispevajo k tvoji lokalni skupnosti.

UČNI STANDARD	STOPNJA	DESKRIPTORJI
1A. Prepozna in obvlada svoja čustva in vedenja.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna čustva kot pokazatelje situacij, ki se jim bo treba posvetiti. 2. Razlikuje, kako se v resnici počuti, od tega, kako drugi pričakujejo, da se počuti. 3. Razlikuje med različnimi čustvi (na primer strah in jeza, osramočenost in žalost). 4. Analizira čustvena stanja, ki vplivajo na njegovo sposobnost reševanja problemov. 5. Analizira učinek samogovora na čustva. 6. Izvaja samopomirjujoče tehnike (globoko dihanje, samogovor, progresivno sproščanje), da obvlada stres.
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede sposobnosti obvladovanja stresa, ki so najbolj primerne zanj. 2. Predvidi, kako bi se počutil ob opravičevanju nekemu, ki mu je storil krivico. 3. Demonstrira sposobnost oceniti svojo stopnjo stresa, glede na fizične in psihološke dejavnike. 4. Spremlja spremembe svojih čustev skozi čas in razmisli o njihovih vzrokih. 5. Demonstrira sposobnost zmanjšanja stresa s ponovno oceno situacije. 6. Demonstrira sposobnost, da se motivira za boljše dosežke z drugačnim razmišljanjem o zahtevni situaciji.
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razloži posledice različnih oblik izražanja svojih čustev. 2. Predvidi, kako bi se počutil ob izrekanju ali prejemanju komplimenta. 3. Analizira, kako bi obvladovanje časa lahko vplivalo na njegove odločitve. 4. Vadi samozavestno komunikacijo, z namenom obvladovanja stresa. 5. Vadi pravilno ravnanje, ko je po krivem obtožen nečesa. 6. Vadi tehnike za obvladovanje stresa, da se spoprime s tesnobo povezano s šolskimi obveznostmi (na primer javno nastopanje, izpit).
1B. Prepozna osebne kvalitete in zunanjo podporo	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede izvenšolske aktivnosti, ki so na voljo učencem. 2. Prepozna zunanje vplive na razvoj osebnih značilnosti (na primer fizični videz, samospoštovanje, vedenje). 3. Navede šolsko pomožno osebje in prouči, kako oni pomagajo učencem. 4. Navede organizacije v skupnosti, ki nudijo možnosti za razvoj lastnih interesov ali talentov. 5. Oceni prednosti vključevanja v izvenšolske dejavnosti (na primer prijateljstva, vodenje, učenje novih veščin, timsko delo). 6. Oceni, kako njegove fizične lastnosti vplivajo na njegove odločitve (na primer katerih športov se udeležuje, katerim aktivnostim se posveča).
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede, kaj mu je všeč na sebi, vključno z lastnostmi, ki so morda netipične za njegov spol. 2. Naredi seznam lastnih osebnih moči in jih opiše v svojem dnevniku. 3. Opiše situacijo, ko je potreboval pomoč in kje jo je iskal. 4. Analizira, kako so mu drugi pomagali pri zavračanju negativnih vplivov. 5. Reflektira o času, ko je premagal oviro, da je dosegel nekaj pomembnega zase. 6. Analizira vlogo izvenšolskih dejavnosti glede na to, kako se počuti v šoli.

	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede možne poklicne in prostovoljske možnosti, glede na prepoznana zanimanja in moči. 2. Prepozna stvari o sebi in situaciji, ki jih ne more spremeniti in posveti svojo energijo stvarim, ki jih lahko spremeni. 3. Določi merila za odločanje, kateremu od dveh športov ali drugih aktivnosti se bo posvetil. 4. Naredi načrt za izboljšanje dosežkov pri šolskem predmetu ali na področju družinskih obveznosti. 5. Oceni, kako mu različne izkušnje (na primer poletno delo, prostovoljno delo) pomagajo pri razvoju neke sposobnosti ali povečajo zanimanje. 6. Razlikuje med dejavniki prijateljstva, ki vplivajo na osebne in poklicne cilje.
1C. Demonstrira veščine doseganja učnih in osebnih ciljev	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede vire, ki omogočajo napredek proti cilju (na primer raziskovalno gradivo). 2. Analizira, kako so ovire in podpora vplivale na opravljanje korakov za dosego cilja. 3. Analizira, kako bi lahko bolje uporabil podporo in premagal ovire za dosego cilja. 4. Razlikuje med kratkoročnim in dolgoročnim ciljem. 5. Uporabi sposobnosti določanja ciljev, da izboljša učni uspeh. 6. Določi cilj za pozitivno socialno medsebojno delovanje.
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zastavi si cilj, ki ga lahko doseže v mesecu ali dveh, v zvezi s področjem, ki ga zanima (na primer šport, hobi, glasbeni inštrument). 2. Določi korake in časovni okvir za dosego tega cilja. 3. Prepozna ljudi, ki mu lahko pomagajo doseči cilj in jih prosi za pomoč. 4. Spremlja napredek ob doseganju cilja in naredi popravke načrta, če je potrebno. 5. Oceni stopnjo doseganja cilja, prepozna dejavnike, ki so mu pomagali ali ga ovirali ob tem. 6. Analizira, kaj se je naučil ob tej izkušnji in kaj bi prihodnjic storil drugače.
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede, kdo mu je pomagal doseči zadnji cilj. 2. Analizira vzroke za neuspešno premagovanje ovir pri doseganju zadnjega cilja. 3. Analizira vpliv nepredvidene priložnosti pri doseganju cilja. 4. Analizira, zakaj je lahko nespremenljivost urnika zahtevala spremembo časovnega okvirja za dosego cilja. 5. Analizira, kako uporaba ilegalnih substanc lahko vpliva na dosego dolgoročnega cilja. 6. Analizira, kako lahko učni uspeh prispeva k doseganju dolgoročnega cilja.
2A. Prepozna čustva in percepcijo drugih.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna občutke in poglede drugih med skupinsko diskusijo. 2. Spomni se situacije, ko je njegovo vedenje pozitivno ali negativno vplivalo na druge. 3. Opiše, kako se počutijo sošolci, ki so predmet govoric ali ustrahovanja. 4. Razlikuje med ustrahovalnimi in neustrahovalnimi situacijami. 5. Zaigra poglede različnih oseb v danih scenarijih. 6. Z drugimi besedami opiše različne poglede udeleženi v konfliktu.

	<p>B</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizira, zakaj se obe strani v konfliktu počutita kot se. 2. Prepozna dejanja, ki prizadenejo druge. 3. Razmisli in poišče različne spodbude. 4. Upošteva prispevke drugih. 5. Zabeleži občutke TV oseb in analizira, zakaj so se počutili, kot so se. 6. Nudi podporo drugim, ki doživljajo težave.
	<p>C</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna načine, na katere deli in vrača občutke. 2. Prepozna različna stališča in občutke ljudi glede trenutnega dogajanja (na primer kakšne spremembe naj bi uvedla šola, da bi bolje pripravila učence za delovna mesta). 3. Razlikuje med dejansko in čustveno vsebino, ki jo oseba izrazi. 4. Pokaže empatijo do drugih v različnih situacijah. 5. Razvije strategije za nudenje podpore drugim, ko zaidejo v težave. 6. Prikaže strategije za usmerjanje drugih.
<p>2B. Prepozna podobnosti in razlike posameznikov in skupin.</p>	<p>A</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Razišče tradicije drugih (na primer zapomni si fraze v drugih jezikih, spozna se z glasbo ali kulturo drugih kultur). 2. Prepozna negativno opisovanje razlik med ljudmi (na primer spolni stereotipi, spolna usmerjenost, diskriminacija socialno-ekonomskih ali manjšinskih skupin, predsodki zaradi nerazgledanosti) v berilih, ki jih je dobil. 3. Pojasni, kako pomanjkanje razumevanja socialnih in kulturnih razlik lahko prispeva k nestrpnosti. 4. Oceni načine, kako premagati pomanjkanje razumevanja do drugačnih. 5. Razloži, zakaj je ustrahovanje ali norčevanje iz drugih škodljivo tako zanj kot za druge (na primer fizično ali besedno). 6. Spoštljivo prisluhne nasprotujočim se mnenjem v spornih temah.
	<p>B</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizira posledice nespoštovanja pravic drugih ljudi. 2. Oceni, kako so dejanja literarnih junakov ali zgodovinskih oseb kazale človeško podobnost in različnost. 3. Analizira, zakaj lahko pride do ustrahovanja ali norčevanja iz učencev, ki so drugačni. 4. Opiše strategije za preprečevanje ustrahovanja. 5. Zaigra strategijo za preprečevanje ustrahovanja. 6. Oceni učinkovitost strategij za preprečevanje ustrahovanja.
	<p>C</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pogovori se o negativnih učinkih posploševanja tako za žrtev, kot za krivca. 2. Analizira, kako so različne socialne in kulturne skupine predstavljene v medijih. 3. Analizira, kako lahko izpostavitve kulturni različnosti izboljša ali pa poslabša zdravstvene vidike (na primer način vožnje, prehranjevanja, več ali manj psihološkega pritiska, odvisno od kulturnih norm). 4. Oceni prizadevanja, za spodbujanje povečanega razumevanja med skupinami. 5. Oceni prizadevanja za zagotavljanje možnosti za sodelovanje različnih skupin, da dosežejo skupne cilje. 6. Oceni, kako varstvo pravic in odgovornosti manjšinskih skupin učencev prispeva k varstvu pravic vseh učencev. 7. Razvije in ohrani pozitivne odnose z vrstniki različnih spolov, ras in etničnih skupin.

2C Uporablja veščine komuniciranja in socialnih veščin za učinkovito interakcijo z drugimi.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zaigra, kako obvestiti o ustrahovalnem vedenju. 2. Sodeluje pri določanju in uveljavljanju razrednih pravil. 3. Uporablja strategije za ohranjanje pozitivnih odnosov (na primer sledenje skupnim interesom in aktivnostim, preživljanje časa skupaj, nudenje in prejetje pomoči, navaditi se odpuščati). 4. Prepozna pomembnost določanja omejitev zase in za druge. 5. Pokaže tako sposobnost vodenja kot biti član tima pri doseganju skupnih ciljev. 6. Navadi se obdržati objektivni, neobsojajoč ton med nesporazumi.
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna kazalnike možnih težav v odnosih, glede na različne predstavljene scenarije. 2. Razlikuje med miroljubnimi, samozavestnimi in napadalnimi odzivi na pritisk vrstnikov. 3. Razvije smernice za učinkovito elektronsko komunikacijo. 4. Zaigra samozavestno odgovarjanje na kritiko ali obtožbo. 5. Uporabi samorefleksijo, da določi, kako ustaviti širjenje govorice. 6. Navaja se na učinkovito govorjenje in poslušanje doma.
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opiše, kako se odnosi (na primer med vrstniki, starši, učitelji, drugi odrasli) razlikujejo. 2. Analizira razlike v stopnji intimnosti, ki je primerna v različnih odnosih. 3. Analizira razlike pri reševanju sporov v različnih oblikah odnosov. 4. Analizira razlike v razporeditvi moči v različnih oblikah odnosov in kako se to odraža v načinih komunikacije. 5. Uporabi sposobnosti določanja ciljev za pomoč skupini, ki pripravlja korake za doseg skupinskega cilja. 6. Razvije merila za ocenjevanje uspeha pri opravljanju posameznih korakov in pri samem doseganju cilja.
2D. Pokaže sposobnost preprečiti, obvladati in rešiti interpersonalne konflikte na konstruktiven način.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede dejavnike, ki pripomorejo k nasilju (na primer neprimerno obvladovanje jeze in dostopnost orodij za nasilje). 2. Navede lastnosti prijateljev, ki nudijo zdrav ali nezdrav vpliv. 3. Navede strategije za izogibanje nasilju in zmanjšanje le-tega. 4. Globoko premisli o razdiralnem vedenju, ki ga spodbujajo vrstniki (na primer uporaba drog, govorice, spolno vedenje, samopoškodbeno vedenje). 5. Analizira vzroke fizičnega ali besednega spopada, ki ga je videl ter strategije preprečevanja. 6. Vadi pogajalske sposobnosti v parih ter upošteva poglede obeh strani.
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oceni učinkovitost različnih strategij, ko ima opravka z negativnim pritiskom vrstnikov (na primer ignoriranje, sprememba teme, opozarjanje na negativne posledice, predlaganje drugih možnosti). 2. Mlajše otroke uči sposobnosti reševanja sporov. 3. Zaigra spoprijemanje s sporom, z namenom izogniti se pretepu. 4. Uporabi ugotovitve analize konflikta, da se izogne pretepu. 5. Izvaja meditativne veščine z vrstniki. 6. Pojasni zamisel "vsí smo zmagovalci" za razrešitev spora.

	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ugotovi, kako bi lahko obe sprti strani dobili kar želita. 2. Analizira scenarije, da pokaže, kako boj za oblast prispeva k sporom. 3. Razvije strategije za upiranje negativnim pritiskom vrstnikom iz različnih virov (na primer najboljši prijatelj, naključni znanec). 4. Oceni učinkovitost prisiljenih odločitev v primerjavi z obojestransko sprejeto odločitvijo glede spora. 5. Uporabi sposobnosti razrešitve sporov, da omili, zgladi in/ali razreši razlike. 6. Prikaže tehnike reševanja problemov z udeležbo v simulaciji (na primer diplomatsko prizadevanje za rešitev mednarodnega konflikta, zakonodajna debata).
3A. Upošteva etične, varnostne in družbene dejavnike pri odločanju.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede varne druge izbire za tvegano vedenje (na primer vožnja v avtu s pijanim voznikom, uporaba kotalk na nevarnih mestih, kajenje, druge droge). 2. Opiše splošno družbeno sprejemljivo vedenje v različnih situacijah (na primer obisk nogometne tekme ali koncerta, na razgovoru za službo, udeležba v razredu). 3. Določi vlogo odgovornosti v situaciji kot žrtev, mimoidoči, kršitelj, rešitelj. 4. Oceni svoje tveganje za različne vrste poškodb. 5. Zabeleži v dnevnik, kako so njegova dejanja vplivala na druge. 6. Presodi stopnjo neetičnega ravnanja (na primer goljufanje, laganje, kraja, plagiarizem).
	B	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna učinek neetičnega ali razdiralnega vedenja na družino, prijatelje ali ljubljene osebe. 2. Zaveda se pravnih vidikov glede uporabe alkohola, tobaka in drugih drog pri mladostnikih. 3. Analizira, kako medijsko oglaševanje vpliva na potrošnikove izbire. 4. Upošteva, kako bi poštenje in spoštovanje vplivalo na načrtovanje, uvajanje in ocenjevanje družbeno koristnega učnega projekta v šoli ali lokalni skupnosti. 5. Skuša zamenjati prepričanja skupini vrstnikov, ki zagovarjajo neodgovorno vedenje, s prepričanji, ki zagovarjajo odgovorno vedenje. 6. Analizira, kako sta literarni junak ali zgodovinska oseba upoštevala družbene in etične dejavnike pri sprejemanju pomembnih odločitev.
	C	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pojasni, kako zmanjšati negativne izide v tveganih situacijah. 2. Pojasni, kako zakon odraža družbena pravila in vpliva na naše osebno odločanje. 3. Analizira, kako lahko osebne odločitve vplivajo na njegovo zdravje in zdravje drugih. 4. Prouči, kako lahko prikazovanje nasilnih dejanj v medijih in razvedrilnih programih vpliva na posameznike in skupine. 5. Pokaže, kako družbena pravila vplivajo na naše ravnanje v različnih okoljih (na primer bolnice, restavracije, športni dogodki). 6. Spodbuja brezalkoholne družabne dogodke med vrstniki.
3B. Uporabi veščine za odgovorno ravnanje v vsakodnevnih učnih in socialnih situacijah.	A	<ol style="list-style-type: none"> 1. Našteje kvalitete, ki prispevajo k prijateljstvu. 2. Opiše učinke zavlačevanja in neorganiziranosti na učni rezultat. 3. Analizira, kako sposobnosti odločanja izboljšajo učne navade. 4. Analizira vsak korak procesa odločanja, ki ga je uporabil pri scenarijih. 5. V dnevniku reflektira o posledicah svojih zadnjih tveganih vedenj. 6. Uporabi beležko za odločitve za 24 ur, da prepozna vplive na njegove odločitve. 7. Pokaže sposobnosti zavračanja.

	<p>B</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prepozna vpliv vrstnikov na njegov učni in socialni uspeh. 2. Določi metode, kako na pozitiven način pristopiti k medosebnim razlikam. 3. V dnevnik zabeleži svoje razmisleke o svojih odzivih na vsakodnevne težavne situacije. 4. Vadi sposobnosti reševanja problemov z odgovarjanjem na pisma objavljena v kolumni za nasvete. 5. Prikaže, kako se delovni in družabni odnosi izboljšajo, če se upošteva tako pričakovanja drugih kot tudi lastna. 6. Analizira, kako sta ali nista, literarni junak ali zgodovinska oseba uporabila komunikacijsko sposobnost, kot na primer reflektivno poslušanje pri reševanju konflikta.
	<p>C</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede sposobnosti učinkovitega upravljanja s časom in organizacijo. 2. Navede vire, ki omogočajo učni uspeh in družbeno delovanje. 3. Opiše vzroke svojega vedenja in učinke tega vedenja na druge. 4. Oceni, kako odločitve, ki jih sprejme, vplivajo na njegov učni uspeh. 5. Oceni vpliv upoštevanja varnostnih dejavnikov na odnose. 6. Oceni, kako lahko etično vedenje izboljša odnose. 7. Prikaže, kako lahko vrstniki pomagajo drug drugemu, da se izognejo in soočijo s potencialno nevarnimi situacijami.
<p>3C. Prispeva k dobrobiti šole in skupnosti.</p>	<p>A</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede vire informacij o svoji skupnosti. 2. Ugotovi, katere so odgovornosti državljana (na primer spoštovanje zakona, da je informiran o odločilnih zadevah, da vpliva na politiko). 3. Analizira spoznanja o sebi in skupnosti med delom v projektu za izboljšanje skupnosti. 4. Analizira posledice udeležbe ali neudeležbe pri volitvah. 5. Zbere informacije, kako skupine delujejo, da bi izboljšale skupnost. 6. Oceni zadnji projekt, ki se je lotil reševanja potrebe ali problema skupnosti. 7. Z družino pripravi načrt za udeležbo pri aktivnosti, ki bo prispevala k izboljšanju skupnosti.
	<p>B</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. V simulirani poslanski debati zagovarja stališča. 2. Pisno zagovarja pomembno državljansko stališče (na primer pravna država, vrednost neodvisnega sodstva, ločitev vej oblasti, zaščita pravic manjšin). 3. Oceni svoje sodelovanje v simuliranih lokalnih ali državnih volitvah. 4. Opiše vlogo političnih strank in interesnih skupin ter kako se njihova stališča do različnih tem razlikujejo. 5. Opiše vlogo prostovoljnih organizacij v demokratični družbi. 6. Pojasni, kako njegove odločitve in vedenje vplivajo na blaginjo njegove šole in skupnosti.
	<p>C</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Navede možne projekte storitve, primerne za njegovo šolo. 2. Navede primerne projekte storitve, primerne za njegovo skupnost. 3. Pojasni, kako njegove odločitve in vedenje vplivajo na blaginjo njegove šole in skupnosti. 4. Opiše, kako različne organizacije prispevajo k blaginji njegove skupnosti. 5. Oceni vpliv sodelovanja pri aktivnosti za izboljšanje šole ali skupnosti nanj in na druge. 6. Oceni, kako bi lahko izboljšal svojo udeležbo pri projektu storitve v šoli ali skupnosti.

Priloga C1

Primeri aktivnega učenja

Projektno učenje, učenje z reševanjem konkretnih problemov in praktično učenje.

Projektno učenje, učenje z reševanjem konkretnih problemov in praktično učenje so primeri aktivnega učenja, ki jih učitelj lahko uporablja pri organizaciji pouka.

Ti načini učencem dopuščajo, da pridobijo znanje in sposobnosti z uporabo vsebin, ki so se jih učili v šoli, v resničnem svetu, med delom v skupinah.

Projektno učenje, učenje z reševanjem konkretnih problemov in praktično učenje, poleg učnih strategij, omogočajo učiteljem, da pomagajo učencem dodatno izboljšati socialne in čustvene kompetence ter dosežejo zahtevane učne dosežke.

Ti primeri učenja lahko potekajo eno polletje, vse leto ali v kratkih segmentih. Potekajo lahko v vseh razredih in lahko jih izvedemo v različnih oblikah, kot:

- dejanska situacija (predstava, dogodek);
- rešitev za problem iz resničnega sveta (simuliran ali dejanski);
- raziskava teme ali problema.

Učenje z reševanjem konkretnih problemov

Je primer učenja, kjer se učenci aktivno učijo, raziskujejo in skušajo najti rešitve za kompleksen problem iz resničnega sveta. Tovrstno učenje učencem dopušča, da se angažirajo v učenju, kot ga sami določijo.

Učenje z reševanjem konkretnih problemov lahko razdelimo na stopnje⁷⁵:

- Učenci dobijo problem iz resničnega sveta ali zadevo, ki se nanaša na učni načrt.
- Učenci skupaj napnejo možgane, uporabijo le do sedaj pridobljeno znanje brez dodatnega vnosa znanj iz učnega načrta.
- Učenci izberejo relevantno literaturo in načrtujejo samostojno učenje.
- Učenci se angažirano samostojno učijo.
- Med srečanji skupine ponovno predebatirajo zadevo in si kritično izmenjajo ugotovitve, do katerih so prišli s samostojnim učenjem in uporabijo znanje iz učnega programa.

Projektno učenje

To je primer učenja, kjer se učenci učijo ob delu na projektih, ki zahtevajo uporabo znanja, sposobnosti in učenje.

Učenci dobijo nalogo z navodilom, naj se je lotijo tako, da ustvarijo nekaj, kar bo dokazalo njihovo učenje. Da uresničijo projekt, morajo učenci najprej opraviti nekaj raziskav na temo. Nato ugotovijo, kateri načini za opravljanje naloge so bili najbolj učinkoviti. Zaključni korak projektnega učenja je izvedba določenega načrta. Primer: geografski projekt- naloga se osredotoča na dežele in celine, končni izdelek je lahko predstavitveni potovalni letak.

Praktično učenje

To je primer učenja, kjer učenci povežejo sposobnosti in znanje s projektom, ki ima dejanski vpliv na šolo in skupnost.

Praktično učenje dopušča učencem, da analizirajo in raziščejo probleme iz resničnega življenja (na primer potrebo šole), ki so povezani z učnim načrtom in razširijo svoje učenje na okolje izven učilnice.

Praktično učenje lahko razdelimo na pet korakov⁷⁶:

- Raziskava – prepoznavanje potrebe šole ali skupnosti.
- Priprava in načrtovanje – izbor potrebe, na katero se bodo učenci odzvali. Raziskava izbrane potrebe.
- Akcija – uvajanje projekta praktičnega učenja.
- Refleksija.
- Predstavitve in proslavitev.

